玉堂府君行狀

蔡世森杰敬撰

รณ์ในงานฌาปนกิจศพ

นายยกทั่ง ตระกูลฉวี (แซ่ฉั่ว)

ณ เมรุวัดสระเกศราชวรมหาวิหาร

วันจันทร์ที่ ๑๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๐

อนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ

นายยกทั้ง ตระกูลฉวี (แซ่ฉั่ว)

ณ เมรุวัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร

วันจันทร์ที่ ๑๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๐

父母之恩何都難比

พระคุณใดไหนจะเทียบคุณพ่อแม่

นายยกทั่ง ตระกูลฉวี (แซ่ฉั่ว)

ชาตะ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๔๓๖

มรณะ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๑๙

ประวัติ นายยกทั่ง ตระกูลฉวี (แซ่ฉั่ว)

นายยกทั่งเกิดเมื่อวันที่ ๑๓ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๓๖ บิดามารดาของท่าน คือ นายยุ่นฮุย แซ่ฉั้ว และ นางผู่ตี แซ่ฉั่ว (แซ่ผู่) เกิดที่ มณฑลกวางตุ้ง (เกาะไหหลำ) ประเทศจีน มีพี่น้องร่วมบิดามารดา ๗ คน ท่านเป็นบุตรชายคนที่ ๓ ของครอบครัว มีพี่ชาย ๒ คน น้องชาย ๓ คน และน้องสาว ๑ คน พี่น้องทั้งหมดของท่านได้เสียชีวิตไปนานแล้ว

บิดาได้ถึงแก่กรรมเมื่อท่านมีอายุได้ ៩ ปี ท่านจึงตกอยู่ในความเลี้ยงดูของคุณแม่ คุณปู่ และคุณอาซึ่งรับราชการทหารมียศเป็นนายพลแห่งกองทัพบกจีน พี่น้องของท่านได้รับการศึกษาเป็นอย่างดี ทุกคน

นายยกทั่งได้รับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาที่โรงเรียนเกงเจ๋ง ในจังหวัด เข่งจิว เมื่อจบจากชั้นมัธยมศึกตอนปลายก็ได้เข้าศึกษาต่อในชั้นอุดมศึกษาที่มหาวิทยาลัย หลักเซ ขณะ

ที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยนั้น ได้เกิดเหตุการณ์ไม่สงบขึ้นในประเทศจีน เป็นสาเหตุให้ท่านและพี่ชายคนที่ ๒ ต้องพักการศึกษาและต้องออกจากประเทศจีนไปอยู่ที่เวียตนามและสิงคโปร์นานประมาณ ๓ ปี ขณะที่อยู่ในเวียตนามและสิงคโปร์นั้น ท่านและพี่ชายมิได้อยู่เฉย ได้ขวนขวายทำการค้าเล็ก ๆ น้อย ๆ อยู่ตลอดเวลา

ภายหลังที่เหตุการณ์ในประเทศจีนได้สงบแล้ว นายยกทั่งพร้อมกับพี่ชายได้กลับคืนสู่ประเทศจีนอีกครั้งหนึ่ง จึงได้ทราบว่าท่านได้สูญเสียญาติพี่น้องที่เป็นชายไปเกือบหมดรวมทั้งคุณอาซึ่งเป็นนายพลกองทัพบกจีนไปด้วย เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครั้งนี้ทำให้ท่านตัดสินใจไม่กลับเข้าศึกษาต่อ และได้หันแนวชีวิตไปทำมาค้าขาย เพื่อจะสร้างฐานะของครอบครัวให้ดีเด่นขึ้นอีกครั้งหนึ่ง และในยามว่างท่านได้อาสาสมัครเป็นครูสอนหนังสือให้พวกเด็ก ๆ ในหมู่บ้านอีกด้วย

นายยกทั่งได้ทำการสมรสเป็นครั้งแรกกับคุณพ่งจินแซ่อุ่ย ในปี พ.ศ. ๒๔๖๓ ซึ่งคุณปู่ของท่านได้จัดการหมั้นไว้ให้เมื่อท่านยังเยาว์อยู่ แต่เนื่องจากไม่มีบุตรด้วยกัน จึงได้

ทำการสมรสใหม่อีกครั้งหนึ่งกับคุณบุญเอ็ง แซ่จิว ในปีพ.ศ. ๒๔๗๐ และมีบุตรธิดากับนางบุญเอ็งรวมด้วยกัน ๑๓ คน คือ

๑. เด็กชายตี้จ่ิม (ถึงแก่กรรมเมื่ออายุ ๕ ปี)

๒. เด็กชาย........ (ถึงแก่กรรมเมื่อคลอด)

๓. นางพิกุล พงศ์ปริตร (สมรสกับนายฮงเชียง พงศ์ปริตร (แซ่ภู่) เจ้าของกิจการโรงเลื่อยไม้สัก)

๔. นางพีรีย์ วัฒนานิกร ศ.ศ.บ. (ม.ธ.) (สมรสกับนายสุนันท์ วัฒนานิกร ร.บ. (ม.ธ.)

๕. เด็กชาย ตี้เต็ง (ถึงแก่กรรมเมื่ออายุปีเศษ)

๖. นายวิชัย ตระกูลฉวี น.บ. (ม.ธ.) ทนายความ

๗. นางวันเพ็ญ นพเกตุ สส.บ., M.P,A. (U.S.C.), Ph.D. Candidate. (สมรสกับนายสุทิน นพเกตุ บชบ., (จุฬา), M.B.A., (U.C.L.A.), M.P.A. (U.S.C.), Ph.D. (CLAREMONT)

๘. นางพนิด อิศราธรรม A.A. (สมรสกับนายวิโรจน์ อิศราธรรม วศ.บ., (จุฬา), M.S. (Engineeing)

๙. นางวันหนา คงสว่างวงศา A.A. (สมรสกับนายอนันต์ชัย คงสว่างวงศา B.S., M.S. (Finance)

๑๐, นายวันชัย ตระกูลฉวี B.BA., M.S. (Finance) M.S. (Marketing)

๑๑. นางสาวเพ็ญศรี ตระกูลฉวี HIGH SCHOOL DIPLOMA จากสหรัฐอเมริกา

๑๒. นางสาวหัสยา ตระกูลฉวี ภ.บ. (จุฬา)

มีหลานชายหญิง รวมทั้งสิ้น ๑๒ คน

ชีวิตการทำงาน นายยกทั่งเริ่มทำการค้าครั้งแรกในสิงคโปร์และเวียตนาม อยู่ที่นั่นเป็นเวลาประมาณ ๓ ปี หลังจากกลับไปประเทศจีน ในปี พ.ศ. ๒๔๖๓ ได้ทำการค้าโดยนำสินค้าต่าง ๆ ไปขายตามหัวเมืองต่าง ๆ ของจีน

พ.ศ. ๒๔๖๖ เกิดความไม่สงบขึ้นในประเทศจีนอีก นายยกทั่งได้ตัดสินใจพาภรรยามาประเทศไทย และได้เปิดกิจการ "โพยก๊วน" (ส่งเงินตราต่างประเทศ) โดยดำเนินการอยู่ประมาณปีเศษก็เลิกไป หลังจากนั้นท่านก็ได้เริ่มธุรกิจด้านส่งสินค้าประเภทต่าง ๆ ออกนอกประเทศ เช่นส่งไป สิงคโปร์และจีนเป็นต้น

พ.ศ. ๒๔๗๐ ท่านได้เดินทางไปประเทศจีนเพื่อปรึกษา

กับพี่ชายในเรื่องขยายกิจการส่งสินค้าระหว่างไทยกับจีน ในที่สุดได้ตกลงที่จะขยายกิจการค้าระหว่างไทยกับจีนขึ้นอย่างกว้างขวาง โดยให้พี่ชายอยู่คุมกิจการที่ประเทศจีน ส่วนท่านอยู่คุมกิจการที่ประเทศไทย และให้เพื่อนสนิทคนหนึ่งเป็นผู้คุมเรือสินค้าไปมาระหว่างประเทศไทยและจีน กิจการได้เจริญรุ่งเรืองมากขึ้นเป็นลำดับ ในปี พ.ศ. ๒๔๗๒ นางบุญเองได้ให้กำเนิดบุตรชายคนแรก

พ.ศ. ๒๔๗๗ การค้าประสบความเสียหายมากเพราะเรือสินค้าถูกปล้นถึง ๓ ครั้ง และลูกเรือเสียชีวิตไปหลายคน เพื่อนร่วมกิจการซึ่งเป็นผู้คุมเรือสินค้า ได้ขอแยกตัวออกไปเพื่อทำกิจการค้าเอง การที่เรือสินค้าถูกปล้นนั้น มาทราบภายหลังว่าเป็นแผนการร้ายของเพื่อนผู้ขอแยกตัวไป ในปีเดียวกันนั้นเอง ท่านได้สูญเสียบุตรชายคนโตไปด้วย เป็นเหตุทำให้ท่านท้อแท้เสียใจมากจนเกิดความเบื่อหน่ายจึงได้พักกิจการค้าไปชั่วคราว

พ.ศ. ๒๔๗๘ ท่านได้ส่งภรรยาทั้งสองพร้อมบุตรีสองคนกลับไปประเทศจีน ในขณะนั้นนางบุญเองกำลังตั้งครรภ์อยู่ประมาณ ๕ เดือน พร้อมกันนั้นได้จัดซื้อวัสดุก่อสร้างทั้ง

ไม้ซุงไม้สักจากประเทศไทยและสิงคโปร์กลับไปด้วย เพื่อที่จะนำไปปลูกบ้านที่ประเทศจีน โดยส่งไปทางเรือให้ลูกน้องเป็นผู้คุมไปและได้จัดการให้ภรรยา ซึ่งเดินทางไปก่อนคอยรับวัสดุก่อสร้างที่ประเทศจีนแต่กลับปรากฏว่าลูกน้องผู้นั้นได้ยึดทั้งเรือและวัสดุก่อสร้างไป และประกอบกับท่านได้สูญเสียบุตรชายคนที่ ๕ ไปอีก ซึ่งทำให้ท่านโศกเศร้าเสียใจมาก จากประสบการณ์แห่งชีวิตเป็นเหตุให้ท่านหันมาสนใจศึกษาในวิชาโหราศาสตร์อย่างจริงจังอยู่หลายปี เพราะสงสัยในโชคชะตาตนเอง ที่ต้องเผชิญกับมรสุมชีวิตอย่างหนักมาโดยตลอด

พ.ศ. ๒๔๗๖ ญี่ปุ่นบุกประเทศจีน มารดาของนายยกทั่งเห็นว่าท่านคงกลับประเทศจีนไม่ได้อีกแล้ว และเห็นว่าท่านยังไม่มีบุตรชายสืบสกุลเลยจึงได้จัดการให้นางบุญเอ็งและบุตรีทั้งสองกลับประเทศไทย โดยขอให้นางพ่งจินอยู่ปรนิบัติตนที่ประเทศจีนแต่เพียงผู้เดียว

พ.ศ. ๒๔๘๘ หลังจากสงครามโลกครั้งที่ ๒ สงบลงท่านได้เริ่มกิจการค้าใหม่โดยร่วมหุ้นกับเพื่อนอีก ๒ คน ได้

ติดต่อสินค้าจากกัลกัตตา มาขายให้รัฐบาลไทย ในปี พ.ศ. ๒๔๘๐ ทางกัลกัตตาได้ให้ไปเซ็นต์สัญญาทำข้อตกลงกันที่กัลกัตตา แต่ด้วยเหตุที่นางบุญเอ็งตั้งครรภ์เกินกำหนดซึ่งอัน-ตรายมากทำให้ท่านเป็นห่วงมากจึงไม่เดินทางไปด้วย แต่มอบอำนาจให้เพื่อนร่วมหุ้นซึ่งเป็นเพื่อนกันมาแต่ยังเยาว์ เดินทางไปติดต่อทำสัญญาแทน ซึ่งเพื่อนทั้งสองไปเซ็นต์สัญญาได้รับเงินที่กัลกัตตา และได้รับผลกำไรส่วนของท่านมาด้วย แต่เมื่อสินค้ามาถึงประเทศไทย เกิดรัฐประหาร เปลี่ยนรัฐบาลใหม่ ด้วยเหตุนี้เพื่อนร่วมหุ้นผู้ได้รับมอบอำนาจจากท่านจึงบอกกับท่านว่า เมื่อเปลี่ยนรัฐบาลใหม่สัญญาการค้าครั้งนี้จึงไม่สำเร็จ ผลกำไรจึงไม่ได้ แต่ท่านไม่เชื่อเพราะมีหลักฐานหนังสือสัญญาอยู่ จึงทำการฟ้องศาล เพื่อนร่วมหุ้นอีกผู้หนึ่งก็ให้การเป็นพยานสนับสนุนว่าเพื่อนผู้นั้นได้รับส่วนผลกำไรของท่านไปแล้วจริง ท่านจึงชนะความ เงินในธนาคารของคู่กรณีถูกยึดไว้ แต่คู่กรณีได้ให้สินบนทนายความฝ่ายท่าน โดยให้ทนายเอาเงินในธนาคารที่ถูกยึดออกมา ด้วยความซื่อและรู้ไม่เท่าทันในเพื่อนท่านจึงถูกหลอกให้เซ็นต์อนุญาตถอนเงินในธนาคารของคู่กรณีที่

ถูกยึดไว้ คู่กรณีจึงถอนเงินไปจากธนาคารหมด จึงไม่มีเงินในธนาคารที่จะมาชดใช้ให้กับท่านได้

นายยกทั่งเกิดความเบื่อหน่ายต่อการทำธุรกิจอย่างมาก จึงได้เลิกทำการค้าทั้งสิ้น แต่ก็เลี้ยงดูภรรยา บุตรธิดาให้การอบรมดูแลโดยพร่ำสอนให้มีความซื่อสัตย์สุจริตและยึดมั่นอยู่ในศีลในสัจ ท่านให้การศึกษาแก่บุตรธิดาเป็นอย่างดีทุกคนเท่าที่ความสามารถของแต่ละบุคคล

บั้นปลายของชีวิตท่านและครอบครัวได้ใช้ชีวิตอย่างเงียบ ๆ หลังจากที่วางมือจากธุรกิจการค้าที่ได้เคยดำเนินอยู่หลายด้าน ด้วยความเหน็ดเหนื่อยและผิดหวังทางด้านธุรกิจมาแล้วอย่างมาก ท่านจึงใช้ชีวิตอย่างสันโดษโดยไม่ยอมคบค้าสมาคมกับบุคคลในวงการธุรกิจเลย และด้วยความผิดหวังและผลกระทบจากธุรกิจในอดีตทำให้ท่านเป็นคนช่างคิดและสุขภาพไม่สมบูรณ์ จนกระทั่งปี ๒๕๐๔ ท่านได้ล้มป่วยครั้งแรกด้วยโรคความดันโลหิตสูงและโรคปอด ซึ่งได้รับการรักษาอย่างดีมาตลอดจาก ศาสตราจารย์ นายแพทย์จิตต์ ตู้จินดา ที่โรงพยาบาลศิริราช

พ.ศ. ๒๕๐๖ ท่านเริ่มมีอาการโรคเบาหวาน จึงได้รับ

การรักษาอย่างใกล้ชิดจาก ศาสตราจารย์นายแพทย์สุนทร ตัณฑนันท์ มาโดยตลอด จนกระทั่งเมื่อวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๑๐ โรคเบาหวานได้มีอาการรุนแรงขึ้น จนถึงกับหมดสติไปชั่วขณะ เนื่องจากปริมาณน้ำตาลในเลือดสูงมาก ลูก ๆ และคุณพิมลพรรณ เมืองแมน (พี่นิด) ได้รีบช่วยกันนำท่านส่งโรงพยาบาลศิริราช โดยผู้ช่วยศาสตราจารย์นายแพทย์สง่า ภู่ตระกูล ได้ให้ความกรุณาอย่างสูงในการรับไว้รักษาในโรงพยาบาล รักษาอยู่ประมาณ ๑ เดือน หลังจากอาการดีขึ้นมากแล้ว แพทย์จึงอนุญาตให้ออกมารับการรักษาต่อที่บ้านภายใต้การดูแลอย่างใกล้ชิดจากภริยาและบุตรธิดา

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ ท่านเริ่มมีอาการกล้ามเนื้อปากด้านซ้ายอ่อนเพลียและหนังตาซ้ายตก ทางครอบครัวจึงนำส่งโรงพยาบาลศิริราช เพื่อรับการตรวจและรักษา จากการวินิจฉัยของอาจารย์นายแพทย์ประกิจ รอดประเสริฐ ได้พบว่าท่านเป็นโรคปลายประสาทอักเสบโดยมีผลสืบเนื่องมาจากโรคเบาหวานและเส้นเลือดในสมองอุดตัน ทางโรงพยาบาลจึงได้รับตัวไว้เพื่อรับการรักษาอย่างใกล้ชิดอีกครั้งหนึ่ง ต่อมาในเดือนสิงหาคมในปีเดียวกัน จากการวินิจฉัยของนายแพทย์

ได้พบว่ามีโรคริดสีดวง นายแพทย์จึงเริ่มให้การรักษาด้านนี้พร้อมกับโรคอื่น ๆ ในระยะต่อมาอีกไม่นาน ท่านได้เริ่มมีอาการเจ็บหน้าอกเป็นครั้งคราว จนในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ อาการเจ็บหน้าอกได้รุนแรงขึ้น และหลังจากที่ได้ปรึกษาหารือแพทย์พร้อมทั้งมีการตรวจคลื่นหัวใจอย่างละเอียด และได้พบว่าอาการเต้นของหัวใจผิด ปกติเป็นบางครั้ง

ในเดือน พฤษภาคม ๒๕๑๘ ท่านเริ่มมีอาการซึมลงอย่างผิดสังเกต แพทย์จึงได้รับไว้รักษาในโรงพยาบาลประมาณเดือนเศษ โดยระบุว่าอาการดังกล่าวเกิดขึ้นเนื่องจากโรคเบาหวานและเส้นเลือดในสมองอุดตันได้ทวีความรุนแรงขึ้น

ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๑๙ ท่านได้ล้มป่วยอย่างกระทันหันอีกครั้งหนึ่งโดยมีอาการเจ็บและจุกที่หน้าอกมากทางครอบครัวได้รีบนำส่งโรงพยาบาลศิริราช หลังจากการตรวจคลื่นหัวใจอย่างละเอียด อาจารย์นายแพทย์ศุภชัย ไชยธีระพันธ์ได้แจ้งให้ทราบว่าท่านมีอาการโรคหัวใจที่ค่อนข้างจะรุนแรงและได้รับไว้ในห้องฉุกเฉินโดยได้รับการดูแลจากนายแพทย์และพยาบาลทุกคนเป็นอย่างดี จนอาการดีขึ้นมากจึงกลับมารับการรักษาต่อที่บ้าน

เมื่อประมาณวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๘ อาการเจ็บหัวใจของท่านกำเริบขึ้นอีกครั้งหนึ่งและครั้งนี้ดูจะมีอาการรุนแรงมาก บางครั้งมีอาการแน่นหน้าอกมาก เบื่ออาหาร ได้รับประทานยาและอมยาใต้ลิ้นตามคำสั่งของแพทย์ แต่อาการกลับทรุดหนักลง

ในที่สุดเมื่อเช้าวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ทางครอบครัวตัดสินใจนำส่งโรงพยาบาลศิริราชเพื่อรับการตรวจรักษา หลังจากที่ศาสตราจารย์นายแพทย์ สุเอ็ด คชเสนี ได้ให้การตรวจและวินิจฉัยอย่างละเอียดก็พบว่า เป็นโรคกล้ามเนื้อหัวใจตาย ทางโรงพยาบาลจึงรีบรับไว้ให้อยู่ในห้องฉุกเฉินทันที วันนั้นทั้งวันทั้งภรรยา บุตรธิดาได้อยู่เฝ้าไข้กันอย่างใกล้ชิด จนถึงเวลา ๑๙ นาฬิกาเศษ จึงแยกย้ายกันกลับบ้านตามกฎระเบียบของโรงพยาบาลและคำแนะนำของแพทย์ แม้ว่าจะมีความห่วงใยอยู่เป็นอย่างมากก็ตาม โดยเตรียมตัวมาเฝ้าไข้ในวันรุ่งขึ้นตามที่นายแพทย์ผู้รับผิดชอบอนุญาต

แต่แล้วเมื่อเวลาประมาณ ๒ ทุ่มเศษของวันเดียวกันนั้นเองของทางครอบครัวก็ได้รับโทรศัพท์จากโรงพยาบาลแจ้งว่าท่าน

สิ้นใจเสียแล้วอย่างกระทันหันด้วยอาการสงบ เมื่อเวลา ๒๐ นาฬิกา ๒๐ นาที ท่ามกลางความเศร้าโศกเสียใจ และอาลัยอย่างสุดซึ้งของภรรยา บุตร และธิดา ตลอดจนญาติมิตร และหลาน ๆ ทุกคน

รวมสิริอายุท่านได้ ๘๓ ปี ๙ เดือน ๑๖ วัน

นายยกทั่งเป็นคนดีตลอดชีวิตได้สร้างแต่คุณความดี ทำบุญสุนทานอยู่ตลอดเวลา อันเป็นแบบฉบับที่ดีแก่บุตรธิดา หลาน ๆ และญาติสนิท เมื่อท่านได้จากไป จึงได้ทิ้งความอาลัยรักและความเศร้าโศกเสียใจแก่คนในครอบครัวและผู้ใกล้ชิดทุกคนเป็นอย่างยิ่ง

ขอดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของท่านจงไปเสวยสุขในสัมปรายภพเทอญ

กำหนดการบำเพ็ญกุศล

วันอาทิตย์ ที่ ๑๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๐

เวลา ๑๗.๐๐ น. ตั้งศพบำเพ็ญกุศล

เวลา ๑๘.๐๐ น. สวดพระอภิธรรม

วันจันทร์ ที่ ๑๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๐

เวลา ๑๐.๐๐ น. พระสงฆ์สวดพระพุทธมนต์

เวลา ๑๑.๐๐ น. ถวายภัตตาหารเพล

เวลา ๑๓.๐๐ น. แสดงพระธรรมเทศนา

เวลา ๑๓.๓๐ น. มาติกา บังสุกุล

เวลา ๑๗.๓๐ น. ประชุมเพลิง

วันอังคาร ที่ ๑๕ พฤศจิยายน พ.ศ. ๒๕๒๐

เวลา ๐๘.๐๐ น. เก็บอัฐิ

กำหนดสวดพระอภิธรรมศพ

นายยกทั้ง ตระกูลฉวี (แซ่ฉั้ว)

ณ ศาลาระวิ วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร

วันอังคาร ที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๑๙

ภรรยา บุตรและธิดา เจ้าภาพ

วันพุธ ที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๑๙ บุตรเขย ,,

วันพฤหัสบดี ที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๑๙

กองประสานราชการกรมการปกครอง

ห้างหุ้นส่วนจำกัด ย่งพงษ์เส็งค้าไม้ ,,

วันศุกร์ ที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๑๙

วิทยาลัยอัสสัมชัญบริหารธุรกิจ เพื่อน

นิติศาสตร์ (ม.ธ) พิธีกงเต็ก ,,

วันเสาร์ ที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๑๙

คณะเจ้าหน้าที่แผนกเวชระเบียน

และสถิติโรงพยาบาลศิริราช

เดอะฟอกซ์ไนท์คลับ เดอะซินไนท์คลับ ,,

วันจันทร์ ที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๑๙ เช้าพิธีเคารพศพ

พระสงฆ์สวดพระพุทธมนต์ ถวายภัตตาหารเพล

บ่าย แสดงพระธรรมเทศนา และบรรจุศพ ,,

คุณพ่อและคุณแม่ถ่ายภาพคู่ร่วมกัน

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๕

先考諱顯梅字玉堂公史畧

先考諱顯梅字玉堂公享壽八旬加三乃顯祖考諱運輝公之第三位子世居海南文昌縣文教市文田村先長伯父顯桃公先次伯父顯李公先四叔父顯桂公及先姑母金梅均在鄉里務農為業惟公少懷大志買棹南來馳騁商場朝夕勞力胼手胝足建家立業嫡家慈黃鳳珍及周文英兩氏有二男七女皆已長成長男世杰畢業法政大學現執律師及會計業務於泰京次男世森留學美國獲經濟學碩士在美國任商業要職長女筠貞適符在泰京營火鋸業務次女淑貞適賴二位皆任政府公務人員三女篤貞適陳俱獲博士學位現

林燕京任各大學教授四女紫貞適李獲美國電學工程
碩士現任美國電氣工程師五女蒙貞適康林美國經濟
科獲碩士學位現在美國銀行任要職六女苑貞正擬出
國留學深造七女紫康貞畢業某大獲孔藥科學士現任職
國立德國醫藥廠
公一生勤勞儉樸熱心教育子女使各能為國家社會服
務深獲各界人士敬佩緬懷深恩永誌孝思當此荼毗
大典之日特誌哀忱於表
公之功德也

家慈侍下不孝子世杰
森
女婿曾鴻昌
女蔡紫貞
仝泣告

佛曆二五二零年十二月十四日

อนุสรณ์

แด่ มิตรที่ข้าพเจ้านับถือดั่งญาติสนิท

โดย

คุณหญิงจำนง พิณพากย์พิทยาเภท

ข้าพเจ้ารู้สึกเป็นเกียรติ และยินดี ที่ได้มีโอกาสเขียนคำไว้อาลัยแนบมาด้วยในหนังสือเล่มนี้ ข้าพเจ้าถือว่าเป็นคำสดุดีส่งท้ายให้แก่นายยกทั่ง พร้อมกับพิธีฌาปนกิจที่จัดขึ้นโดยครอบครัวและญาติมิตร ตามที่เราชาวพุทธถือปฏิบัติกันมาเป็นธรรมเนียมประเพณี พิธีการต่าง ๆ นี้ถือเป็นอมตะและหวังว่าจะติดตามวิญญาณท่านผู้วายชนม์ที่ต้องจากโลกนี้ไปสู่แดนอันไกลโพ้น ให้ระลึกถึงความกตัญญูกตเวที ความอาลัยรัก ที่ท่านได้รับเมื่ออยู่ในโลกนี้ นับเป็นสัญญลักษณ์ของคุณความดีของท่านซึ่งแม้จะไปตกอยู่สารทิศใดก็จะเป็นพลังอันเข้มแข็งที่จะช่วยให้ประกอบความดีและพบกับความดี พร้อมทั้งสำนึกถึงความดีของญาติมิตรที่หวังให้ท่านไปดีตลอดกาล

เป็นเวลาหลายสิบปีมาแล้วที่คุณหลวงพิณพากย์พิทยาเภท และข้าพเจ้าได้มีโอกาสรู้จักคุ้นเคยกับครอบครัวนายยกทั่งและได้ติดต่อกันเรื่อยมา ข้าพเจ้าทราบประวัติของนายยกทั่งและอดที่จะสรรเสริญความมีน้ำใจดี ความเป็นสุภาพบุรุษ รู้จักต่อสู้ชีวิตและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านมา ซึ่งความเป็นมงคลเหล่านี้ได้มาตกอยู่กับลูกหลานครอบครัวนี้อยู่ในขณะนี้

ตามที่ข้าพเจ้าทราบมา บ้านนายยกทั่งอยู่ในมณฑลกวางตุ้ง มาจากครอบครัวที่เป็นขุนนางชั้นผู้ใหญ่ ในขณะที่ตัวท่านเป็นนักศึกษาในมหาวิทยาลัย ได้มีเหตุร้ายเกิดขึ้นแก่บ้านเมือง อาซึ่งเป็นนายพลได้ถูกจับและถูกฆ่าตาย ส่วนทรัพย์สมบัติของครอบครัวถูกยึดไปหมด นายยกทั่งได้หนีจากประเทศจีนมาอยู่ที่ไซง่อน ได้ทำการค้าขายและติดต่อกับสิงคโปร์ การค้าขายได้เปลี่ยนแปลงไปหลายอย่างนับแต่เพชรพลอย เรือเดินทะเลและอื่น ๆ ตามโอกาสที่จะอำนวย นอกจากนี้นายยกทั่งยังได้มีโอกาสติดต่อกับพ่อค้าแถวถนนเยาวราช และก็ได้ช่วยพ่อค้าหลายคนได้มีโอกาสตั้งตัวและมีอาชีพเจริญมาจนทุกวันนี้ ส่วนกิจการของนายยกทั่งเอง ต่อมาโชคไม่อำนวย การค้าขาย

ขาดทุนหลายด้าน แต่ก็มีสติปัญญา มีความอดทนต่อสู้มรสุมชีวิตโดยไม่หวาดหวั่นต่ออุปสรรคต่าง ๆ จนสามารถเลี้ยงลูกและให้การศึกษาลูกเป็นอย่างดี นับว่าตลอดระยะเวลาหลายสิบปีนั้นท่านได้ทำหน้าที่กัปตันเรืออย่างเต็มที่ เมื่อเรือถึงฝั่งและทุกคนปลอดภัยแล้ว ตัวท่านเองก็ได้พักผ่อน แต่ร่างกายก็ชราทรุดโทรม แต่ด้วยการประคับประคองจากบรรดาลูก ๆ ทุกคน ซึ่งนับว่าเป็นการกระทำด้วยความกตัญญูได้ต่อชีวิตให้ท่านยาว-ยืนจนถึงอายุขัย ข้าพเจ้าอดที่จะสรรเสริญผู้ที่เป็นกำลังใจให้นายยกทั่งต่อสู้มรสุมชีวิตมาในที่นี้มิได้ ท่านผู้นั้นคือ ภริยาและบุตรของนายยกทั่ง

ข้าพเจ้าแน่ใจว่าขณะนี้แม้ดวงวิญญาณอันประเสริฐของนายยกทั่งจะสถิตย์อยู่สารทิศใด ภพใด ท่านจะได้มองเห็นคุณงามความดีของครอบครัวของท่าน และข้าพเจ้าขอให้ท่านประสบความสุขในภพนั้น ๆ ชั่วนิรันดร์

ภรรยา ลูก หลาน และญาติ ในงานทำบุญครบ ๗ วัน

วันนั้นยังจำได้

ป๋าจากภรรยาสุดที่รักของท่าน และลูก ๆ พร้อมญาติมิตรไปอย่างสงบด้วยโรคหัวใจวาย ที่โรงพยาบาลศิริราชในห้อง I.C.U. เมื่อวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๑๙ เวลา ๒๐.๒๐ น. ซึ่งยังความเศร้าสลดใจแก่ภรรยาลูกหลานและญาติมิตรอย่างใหญ่หลวง

เหตุการณ์วันที่ป๋าจากลูกไปยังจารึกอยู่ในความทรงจำของลูกเสมอ เพราะตอนเช้าวันนั้น ลูกกำลังยุ่งอยู่กับงานในหน้าที่ที่โรงพยาบาลศิริราช ก็ได้รับโทรศัพท์จากพี่พิกุลว่า คุณแม่และน้องวิชัยกำลังพาป๋ามาโรงพยาบาล เพราะป๋ารู้สึกเจ็บบริเวณหัวใจ ลูกจึงได้ออกมาคอยรับ รถเข็นของโรงพยาบาลพาป๋าขึ้นมาที่ห้องตรวจคนไข้นอก ลูกยังจำได้ดีว่า ท่านพูดคุยกับลูกด้วยดี เมื่อป๋าได้รับการตรวจอย่างละเอียดและได้รับการดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี จากท่านอาจารย์นายแพทย์ สุเอ็ด คชเสนี ซึ่งลูกต้องกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์นายแพทย์ สุเอ็ด คชเสนี ไว้ ณ. ที่นี้ด้วย ท่านอาจารย์ได้ให้ป๋าไปตรวจ

คลื่นหัวใจ ป๋าคอยฟังผล E.K.G. จนถึงเที่ยง ลูกรู้สึกว่าป๋าเหนื่อยอยากกลับไปนอนพักที่บ้าน แต่ตอนบ่ายเมื่อผล E.K.G. ออกมา คุณหมอสั่งให้ป๋าเข้าพักรักษาตัวที่ห้องฉุกเฉินทันที คุณแม่และลูก ๆ ได้ตามไปดูแลป๋าอย่างใกล้ชิด ลูกคาดไม่ถึงว่าป๋าจะต้อง admit อย่างกระทันหันเช่นนี้ คุณแม่ พี่พิกุล และลูกได้อยู่กับป๋าจนเวลาสมควรจึงได้ลาป๋ากลับเพื่อเตรียมของใช้ของป๋าและเครื่องใช้ต่าง ๆ เพื่อมาเฝ้าในวันรุ่งขึ้นในขณะกลับบ้านคุณแม่บ่นเป็นห่วงป๋ามากเพราะต้องนอนอยู่คนเดียว เกรงว่าจะไม่มีใครดูแลอย่างใกล้ชิดเกรงว่าท่านจะหิว เกรงว่าท่านจะเข้าห้องน้ำเองไม่ได้ คุณแม่ท่านคิดไปต่าง ๆ นานาด้วยความเป็นห่วงป๋าซึ่งทำให้พวกเราเป็นห่วงป๋ามากขึ้น

ตอนเย็นหลังเลิกงานลูกมาเยี่ยมป๋าอีกพร้อมโจ๊กหมูใส่ไข่และโอวัลตินเย็น ป๋ารับประทานได้มากและพูดคุยกับลูกเป็นอย่างดี ป๋ายังสั่งให้ลูกกลับบ้านเพื่อหาซื้ออาหารไปให้หลาน ๆ เพราะเย็นมากแล้ว ป๋าไม่สบายก็ยังเป็นห่วงลูกหลาน ทำให้ลูกรู้สึกตื้นตันใจมาก

ตอนค่ำในวันเดียวกัน พี่พิกุล และสามี ได้กลับมาเยี่ยมป๋าอีก พร้อมนำนมสดอุ่น ๆ มาให้ ป๋าได้ดื่มไปบ้าง พี่ทั้งสอง

อยู่พูดคุยกับท่านด้วยดี ท่าทางของป๋าดูสดชื่นกว่าเมื่อตอนกลางวันและได้อยู่พูดคุยจนกระทั่งหมดเวลาเยี่ยม

แล้วเวลานาทีวิกฤติแห่ง วันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๑๘ ก็มาถึง เวลาประมาณ ๒ ทุ่มเศษ ทางโรงพยาบาลโทรศัพท์มาที่บ้านแจ้งว่าป๋าสิ้นใจแล้วด้วยโรคหัวใจวายเพราะกล้ามเนื้อหัวใจข้างขวาไม่ทำงาน คุณหมอได้พยายามให้การรักษาอย่างสุดความสามารถแล้วด้วยการให้อ๊อกซิเจนช่วย ฉีดยากระตุ้นหัวใจ นวดหัวใจก็แล้วแต่ป๋าก็ได้สิ้นใจในเวลาต่อมา ถึงแม้คุณหมอและพยาบาลจะได้ช่วยเหลืออย่างสุดความสามารถ ทางบ้านเมื่อได้ทราบข่าวร้ายอย่างกระทันหัน ได้นำความตกใจและเสียใจมาสู่คุณแม่และลูก ๆ อย่างมากจนไม่อาจจะพรรณาความรู้สึกได้หมดในที่นี้ คืนนั้นคุณแม่ และ ลูก ๆ ได้มาพร้อมกันเพื่อเคารพศพป๋าที่ห้องฉุกเฉินโรงพยาบาลศิริราชทันที พบป๋านอนหลับสนิทที่เตียง พยาบาลได้ช่วยแต่งตัวให้เรียบร้อยแล้วเนื้อตัวป๋ายังอุ่น ๆ เหมือนคนนอนหลับสนิท คุณแม่และลูก ๆ ได้เตรียมเสื้อผ้าและของใช้มาแต่งตัวให้ป๋าใหม่ พี่พิกุลได้เช็ดหน้าเช็ดตัว ผัดแป้งหวีผมทุกคนช่วยกันแต่งตัวให้ป๋าใหม่จน

เสร็จเรียบร้อย แล้วจึงเคลื่อนศพป๋าไปยังศาลาพิธีศพโรงพยาบาลศิริราช ทุกวันนี้ลูก ๆ คิดถึงป๋าเสมอเพราะท่านเป็นคนใจดี ในวันหยุดเสาร์อาทิตย์ลูกหลานมาเยี่ยมกันพร้อมหน้า ป๋าชอบชวนกันออกไปหาอาหารรับประทานกันนอกบ้าน หรือนำอาหารมาร่วมรับประทานกันที่บ้านลาดพร้าวเสมอ และอาหารประเภทขนมจีบซาลาเปารับประทานกับน้ำชาร้อน ๆ ป๋าโปรดมากเป็นพิเศษ

ป๋าเป็นคนพูดน้อยท่านเป็นคนดีสุภาพเรียบร้อยและอ่อนโยน ถึงแม้บางครั้งท่านจะดุบ้าง และเข้มงวดมากในบางเรื่อง ป๋าก็ยังเป็นพ่อพระ และเป็นสุภาพบุรุษในสายตาของลูกเสมอ ป๋าได้รับการศึกษามาอย่างดีท่านจึงส่งเสริมให้ลูกหลาน ได้รับการศึกษาตามความสามารถและโอกาสของแต่ละคน

ป๋ารักลูกหลานมากท่านจึงเป็นห่วงเป็นใยไปเสียเกือบทุกเรื่อง ท่านได้ใช้เวลาว่างศึกษาโหราศาสตร์อย่างแตกฉาน ท่านจึงเชื่อเรื่องดวงและเรื่องวิญญาณ ในยามว่างท่านจะพูดคุยกับลูกหลานและคอยช่วยแนะแนวทางการเลือกคู่ครองตามทัศนะของท่าน แต่ท่านก็ไม่ขัดขวางในเรื่องความรักตามทัศนะของ

ลูก ๆ ท่านจึงเป็นนักประชาธิปไตยท่านหนึ่ง ป๋าเป็นร่มโพธิ์ให้ความอบอุ่นและความสุขความเจริญแก่ลูกหลานตลอดมา

พระพุทธโอวาสท่านกล่าวไว้ว่า การเกิดแก่เจ็บตายเป็นของธรรมดาทุกคนย่อมหลีกเลี่ยงไม่พ้น แต่เมื่อเวลานั้นมาถึง ถ้าเตรียมใจไม่ทันย่อมจะตกใจและเศร้าเสียใจอย่างมาก เมื่อป๋าจากไปอย่างกระทันหัน คุณแม่ และลูกหลานจึงเศร้าเสียใจมาก ลูกทุกคนจะประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดีเพื่อตอบสนองคุณงามความดีที่ป๋าทิ้งไว้เป็นมรดกอันล้ำค่าแก่ลูกหลาน

ท้ายที่สุดนี้ลูกขอตั้งจิตอาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลกจงปกป้องคุ้มครองดวงวิญญานอันประเสริฐของป๋าจงไปสู่สุขคติในสัมปรายภพเถิด

จาก ลูกพีรี

ด้วยความอาลัยและเคารพ

เมื่อทบทวนเหตุการณ์อันยาวนาน ที่กระผมเข้ามามีความสัมพันธ์เป็นเครือญาติ เป็นเขยของป๋า ในตระกูล "ตระกูลฉวี" โดยทำการสมรสกับคุณพิรี ตระกูลฉวี บุตรีของท่าน

จากการอยู่ใกล้ชิด และมีความคุ้นเคยต่อกัน กระผมมีความประทับใจและมีความภาคภูมิใจต่อป๋ามาก โดยเฉพาะในอุปนิสสัย ที่ประกอบด้วยความมักน้อย เข้มแข็ง อดทน มีความเสียสละอันสูงส่ง และมีคุณธรรมอันดี สิ่งที่ประทับใจเป็นพิเศษอีกประการหนึ่งก็คือ ความรักเด็กหรือให้ความรักและเป็นห่วงหลาน ๆ อย่างแท้จริง หาที่เปรียบมิได้ การเคารพบุคคลที่ยั่งยืน คือการเคารพในคุณธรรมของบุคคลนั้น ๆ มิได้เคารพในด้านวัตถุหรือเงินตราแต่ประการใด กระผมจึงมีความเคารพต่อป๋าด้วยประการฉะนี้

โอกาสนี้ กระผมและครอบครัวของกระผมทุกคน ขออาราธนาให้ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ ผุดผ่องซึ่งกรอปด้วยความดี ทั้งหลายทั้งปวง จงส่งดวงวิญญาณของป๋าไปสู่สุคติ ในสัมปรายภพด้วยเทอญ

จาก สุนันท์ วัฒนานิกร และครอบครัว

“พระคุณใดไหนจะเทียบเปรียบคุณพ่อ”

ยี่สิบเก้า พฤศจิ ปีหนึ่งเก้า
พ่อเกิดเกล้าพรากจากลูกสู่สวรรค์
ทั้งความรักอาลัยเศร้าเฝ้าจาบัลย์
ด้วยความดันพลันเบาหวานพาลหัวใจ

พระคุณใดไหนจะเทียบเปรียบพุณพ่อ
มีต่อลูกมากมายสุดจะให้
เฝ้านำพาทุกนาทีแสนห่วงใย
ทั้งกายใจมิได้อนาทร

เพียงสังวรให้ลูกเป็นสุขศรี
เพื่อชีวีรุ่งโรจน์พ่อพร่ำสอน
สรรพศาสตร์ให้ศึกษาไม่ตัดทอน
อีกชี้วอนทางสว่างให้พบพาน

โอ้! พระคุณเกินกว่าหาคำเสกสรร
ยังไม่ทันจะสนองพระคุณท่าน
ก็มาพลันจากลูกไปทิพย์วิมาน
ขอกราบกรานปฏิญาณเป็นคนดี.

ลูก “วิชัย”

ภรรยา ลูก หลาน ในวันทำพิธีกงเต็ก

กราบ "เด" ที่เคารพรักอย่างยิ่ง
ด้วยความอาลัย

นับตั้งแต่ลูกจำความได้ เดและคุณแม่เลี้ยงดูและเฝ้าอบรมสั่งสอนลูกทุกคนให้เป็นคนดี มีความอุตสาหะมานะพยายามและพร้อมที่จะเผชิญปัญหาด้วยตนเองอยู่เสมอ ลูกยังจำคำบอกเล่าของคุณแม่ได้เสมอถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับครอบครัวของเราทางด้านธุรกิจ ที่เดต้องเผชิญปัญหากับบรรดาพ่อค้าและนักธุรกิจที่เป็นทั้งเพื่อนฝูง และลูกน้องของเดที่ใช้เล่ห์เหลี่ยมและกลอุบายต่าง ๆ นานา ทำให้เดหลงเชื่อแล้วก็คดโกงและหักหลังเดอย่างเลือดเย็นในที่สุด ลูกรู้สึกสงสารและเห็นใจในชีวิตที่ต้องต่อสู้ ฟันฝ่าอุปสรรคและมรสุมชีวิตมาตั้งแต่เดยังเยาว์วัยจนกระทั่งเดได้ข้ามน้ำข้ามทะเลจากผืนแผ่นดินใหญ่มาประเทศไทยเพื่อนำคุณแม่และลูก ๆ มาต่อสู้กับชีวิตการทำมาหากินในต่างแดน แต่ก็ต้องประสบกับความผิดหวังอย่างมากในการที่ต้องเผชิญกับมนุษย์ที่ขาดสัจจธรรม มโนธรรม และความซื่อตรง จนในที่สุดทำให้เดตัดตัวเองออกจากสังคมและอยู่อย่างสันโดษโดยไม่ยอมคบค้าสมาคมกับใครทั้งสิ้น

จากครอบครัวขุนนางผู้ใหญ่แห่งมณฑลกวางตุ้ง ด้วยพื้นฐานการศึกษาที่สูงสมัยนั้น เตได้ตั้งใจจะรับราชการ แต่แล้วเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดทางด้านการเมืองได้เกิดขึ้น คือการเปลี่ยนแปลงการปกครองตลอดจนลัทธิการปกครองครั้งใหญ่ของจีนในสมัยนั้น ญาติผู้ใหญ่ของเตได้ถูกจับ ถูกทำร้ายถึงแก่ชีวิตหลายคน และทรัพย์สินส่วนใหญ่ได้ถูกยึดไปเป็นของรัฐ หลังจากนั้นเตได้ตัดสินใจไปทำธุรกิจในไซ่ง่อน สิงคโปร์และต่อมาก็ประเทศไทย ซึ่งเตได้ใช้ชีวิตอยู่ที่นี่จนกระทั่งเตจากพวกลูก ๆ และคุณแม่ไปอย่างไม่มีวันกลับ

เตขา....ลูกยังจำได้อย่างแม่นยำถึงความคาดหมายของเตที่อยากจะได้ลูกเป็นชายทุกคน แต่เมื่อทุกครั้งที่คุณแม่ได้ให้กำเนิดบุตรเป็นหญิง เตจึงค่อนข้างผิดหวังแต่เตก็ได้เปลี่ยนทัศนคติในเวลาต่อมา และเตได้พยายามพร่ำสอนให้ลูก ๆ เป็นคนเข้มแข็ง อดทน เป็นนักต่อสู้กับเหตุการณ์ และเป็นตัวของตัวเองให้มากที่สุด ลูกยังจำได้เสมอว่า ครั้งหนึ่งเตปรารภว่า....ถ้าลูกของเตคนนี้เป็นชาย เตคงจะสบายกว่านี้....จากความใกล้ชิดกับเตมาก ลูกได้เรียนรู้ถึงจิตใจ ความแข็งแกร่ง ความหนัก

แน่นอดทน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ตลอดจนความยึดมั่นในอุดมการณ์ที่ว่า "ตนย่อมเป็นที่พึ่งแห่งตน" และความรักในศักดิ์ศรีของตนเองและครอบครัว ทำให้ลูกตั้งใจไว้อย่างแน่วแน่ตั้งแต่ลูกยังเด็กว่าจะพยายาม ขวนขวาย ด้านการศึกษาให้มากที่สุดเพื่อที่ลูกจะได้เป็นตัวแทนของเต ตลอดจนเป็นที่พึ่งของน้อง ๆ เท่าที่จะทำได้ ซึ่งลูกได้ใช้ความพยายามอย่างมากตลอดมาทั้งในด้านการศึกษา การทำงาน และการดิ้นรน เพื่อที่จะให้ครอบครัวของเราประสบกับความสุขความสบายเท่าที่จะทำได้ ลูกยังจำวันที่ลูกเดินทางไปสหรัฐอเมริกาได้ดี เตได้ไปส่งลูกที่สนามบินดอนเมืองเตได้พูดกับลูกว่า "จำไว้ว่าลูกเป็นผู้หญิง จงอย่าหักโหมมากเกินไป และจงรักษาตัวให้ดี" สิ่งที่ลูกอดที่จะภูมิใจในตัวเตไม่ได้ก็คือ ความแข็งแกร่ง ความยึดมั่นในความซื่อสัตย์และความรักในศักดิ์ศรีของตนเองและครอบครัว ซึ่งลูกได้เรียนรู้และนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของลูกตลอดมา

เตขา.... ...ไม่ว่าลูกจะแข็งแกร่งอย่างไรก็ตาม แต่การจากไปของเตทำให้ลูกอดที่จะใจหายและเศร้าโศกเสียใจไม่ได้ ลูกรู้สึกสงสารเตมากที่ต้องประสบกับความผิดหวังในชีวิตการ

งานและอื่น ๆ ลูกรู้สึกเสียดายที่ตนเองมีโอกาสทดแทนพระคุณและรับใช้เดน้อยเกินไป อย่างไรก็ตาม ลูกได้ใช้ความพยายามอย่างมาก ในการที่จะช่วยให้เดได้ประสบความสุขสบายบ้างในชีวิตบั้นปลายของเด แต่ความพยายามของลูกนั้นยังไม่ทันสัมฤทธิ์ผลดั่งที่ได้ตั้งใจไว้ เดก็ได้จากลูกไปเสียก่อน พระคุณของเดนั้นยิ่งใหญ่ล้นเหลือเกินกว่าที่ลูกจะทดแทนได้หมดในชาตินี้

ท้ายที่สุดนี้ ลูกขอตั้งจิตอธิษฐานว่า หากชาติหน้ามีจริง ขอให้ผลบุญและกุศลกรรมที่เดได้สร้างสมไว้ตลอดชีวิตของเดในชาตินี้ จงบันดาลให้เดประสบแต่ความสุขสำเร็จและรุ่งเรืองในชีวิต การงานและครอบครัวด้วยเถิด และขอให้ลูกได้เกิดเป็นลูกของเดอีก เพื่อลูกจะได้มีโอกาสได้รับใช้และทดแทนพระคุณของเดตามความปรารถนาและตั้งใจอย่างแรงกล้าของลูกด้วยเถิด

ด้วยความเคารพรักและอาลัยเดอย่างมาก

จากลูก

วันเพ็ญ นพเกตุ (ตระกูลฉวี)

กราบ "เด" ด้วยความเคารพรักและอาลัย

แม้จะเป็นเพียงชั่วระยะเวลา ๓ ปี ที่ผมได้เข้ามาอยู่ภายใต้ร่มไม้ชายคาเดียวกับ "ตระกูลฉวี" และมีโอกาสใกล้ชิดกับ "เด" ในฐานะบุตรเขย (โดยได้สมรสกับคุณวันเพ็ญบุตรสาวคนที่สามของท่าน) และแม้ระยะเวลาดังกล่าวจะเป็นเวลาไม่นานนักสำหรับการอยู่ร่วมกัน ประกอบกับการที่ผมไม่เข้าใจภาษาจีนดีพอ และเดก็เข้าใจภาษาไทยน้อยมาก ความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างเราจึงเป็นไปอย่างเงียบ ๆ แต่ก็กระชับมั่นและหนักแน่นพอสมควร ซึ่งบ่อยครั้งที่เดพยายามจะพูดคุยกับผมโดยที่เข้าใจกันบ้างไม่เข้าใจบ้าง แล้วในที่สุดของการสนทนาแต่ละครั้ง เดมักจะพึมพึมออกมาว่า "เก๊กซิม" เนื่องจากเราทั้งสองต่างก็ไม่สามารถแสดงความรู้สึกที่แท้จริงออกมาในรูปของการสนทนาได้ตามที่ต้องการ ถึงกระนั้นก็ตาม จากอากัปกริยา สายตา หรือ "ภาษาท่าทางของเด" แสดงถึงความบริสุทธิ์ใจ ความจริงใจ ตลอดจน

ความกรุณา อย่างแท้จริงของเดที่มีต่อผม ตลอดเวลาที่ใกล้ชิดกับเด ผมตระหนักดีว่า เดเป็นผู้ใหญ่ที่น่ารัก และน่าเคารพอย่างที่สุด เดเป็นสุภาพบุรุษเต็มตัว เป็นผู้ดีทุกอริยาบท เดเป็นผู้ที่มีความหยิ่งในศักดิ์ศรีของตนเอง และครอบครัวอย่างสูง เดเป็นผู้ที่มีความเมตตากรุณา และมีคุณธรรมอย่างสูง

แม้ทั้งเดและผมจะต่างเป็นคนพูดน้อย และพูดคุยกันน้อยครั้ง แต่ผมก็รู้สึกมีความประทับใจ มีความภาคภูมิใจในตัวท่าน และเคารพรัก ทราบซึ้งในอัธยาศรัยไมตรีจิตตลอดจนน้ำใจของท่านที่มีต่อผม และโดยเฉพาะต่อลูกทั้งสองซึ่งเป็นหลานที่ท่านให้ทั้งความรักและความเอ็นดูอย่างจริงใจ ทั้งลูกปู และลูกป๊อปทั้งรักและห่วงใย "ก๋ง" ของแกอย่างมาก หลายครั้งที่ลูกปู และลูกป๊อปพูดคุยหยอกล้อกับ "ก๋ง" อย่างมีความสุข สนุกสนาน และก็บ่อยครั้งที่ลูกปูและลูกป๊อปแสดงความรักและห่วงใย ก๋งของแกอย่างมากโดยช่วยพยุงและจูงก๋งมานั่งรับประทานอาหารพยุงก๋งเข้าห้องนอน ซึ่งผมรู้สึกว่าเดมีความสุขกับหลาน ๆ อย่างมาก

ภาพและอากัปกริยาต่าง ๆ เหล่านั้นยังติดตาตรึงใจ และ

ประทับในความรู้สึกของผมอยู่ตลอดเวลา แม้หลังจากที่ "เด" ได้ถึงแก่กรรมไปแล้ว ทั้งลูกปูและลูกป๊อปก็ยังพร่ำถามหา "ก๋ง" โดยเฉพาะลูกปูแสดงความเสียใจและสงสาร ก๋งอย่างเห็นได้ชัดขณะที่ทราบว่า "ก๋ง" ได้จากไปแล้วอย่างไม่มีวันกลับ ส่วนลูกป๊อปนั้นทราบแต่ว่า "ก๋งไปอยู่บนสวรรค์แล้ว" ทั้งนี้เพราะความกรุณาปราณีของท่านที่มีต่อลูกหลานทุกคนนั่นเอง

ตลอดระยะเวลา ที่ผมได้อยู่ใกล้กับท่าน "เด" ดูจะเป็นบุคคลที่ถือสันโดษมาก ท่านเป็นคนเงียบขรึม ช่างคิดช่างกังวล ชีวิตบั้นปลายของท่าน เป็นชีวิตที่น่าสงสาร และน่าเห็นใจอย่างที่สุด เพราะท่านต้องเผชิญกับโรคภัยไข้เจ็บนานับประการ เช่น โรคเบาหวาน ริดสีดวง ตลอดจนโรคหัวใจ จึงทำให้ท่านได้รับการทรมาน และขาดความสุขอย่างมาก ซึ่งผมรู้สึกทั้งสงสารและเห็นใจท่านเป็นอย่างที่สุด แต่ก็ไม่สามารถจะช่วยเหลือท่านได้เลย สิ่งที่ผมพอจะทำได้ก็แต่เพียงช่วยปรนนิบัติท่านเป็นครั้งคราว ในขณะที่ท่านเจ็บป่วยอาการหนัก

เมื่อวันที่ทราบข่าวการจากไปของ "เด" ทั้งผมและ

ครอบครัวต่างใจหาย และรู้สึกเศร้าสลด และเสียดายในการจากไปของท่านเป็นที่สุด ที่ท่านจากไปอย่างกระทันหันโดยที่ลูก ๆ ไม่มีโอกาสเห็นใจขณะที่ท่านสิ้นใจ เพราะพวกเราต่างนึกไม่ถึงว่าท่านจะจากพวกเราไปอย่างรวดเร็วเช่นนี้ แต่ถึงอย่างไรก็ตามทั้งผมและครอบครัวต่างก็ต้องพยายามตัดใจ และนึกเสียว่าท่านได้จากพวกเราไปสู่สุขคติภพแล้ว

ด้วยกฎแห่งกรรม และกฎของการเวียนว่ายตายเกิด และด้วยอานิสงค์แห่งคุณงามความดีตลอดจนเมตตาธรรม และน้ำใจอันดีงามของท่านที่ได้สร้างสมมาสมัยยังมีชีวิตอยู่ จงเป็นดวงประทีปนำวิญญาณของเดไปสู่สุขคติภพด้วยเถิด

ด้วยความเคารพรักและอาลัยอย่างจริงใจ

สุทิน นพเกตุ

การจากไปโดยไม่มีวันกลับของคุณพ่อสุดเคารพบูชาของลูก

ทั้ง ๆ ที่ลูกทราบว่า การเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นของธรรมดาคู่กับโลก แต่ลูกก็อดเศร้าโศกเสียใจไม่ได้ เมื่อวันนั้นมาถึง........ ความทรงจำต่าง ๆ ในอดีตที่คุณพ่อเคยพร่ำสอนอบรมให้คติพจน์ต่าง ๆ ในการดำรงชีวิตให้เป็นที่ชื่นชมของสังคม ได้กระจ่างขึ้นมาในหัวใจของลูก ยิ่งนึกถึงคำพร่ำสอนของคุณพ่อ ก็ทำให้นึกถึงภาพต่าง ๆ ในอดีต ลูกก็อดใจหายเสียดายในการจากไปโดยไม่มีวันกลับของคุณพ่อไม่ได้

แต่อย่างไรก็ตาม ในความรู้สึกของลูก ๆ ท่านก็ได้จากพวกเราไปแต่กายเท่านั้น

ด้วยความอาลัย

ลูก "เนี้ยว"

พนิต - วิโรจน์ อิศราธรรม

กราบเตี่ยที่เคารพและอาลัยยิ่ง

ในบรรดาพี่น้องทั้งหมด ๕ คน อ่างเป็นลูกคนที่ ๖ ตั้งแต่อ่างจำความได้ เตี่ยและแม่เป็นผู้ให้ความรัก ความใกล้ชิดกับลูก ๆ เสมอมา และให้คำแนะนำสั่งสอนให้ลูกทุกคนทำความดีประกอบสิ่งที่ดีงามในชีวิต

สิ่งที่เตี่ยได้พยายามส่งเสริมและได้พูดกับลูก ๆ เสมอ ก็คือ การให้การศึกษากับลูก ๆ ทุกคน เตี่ยปรารภอยู่เสมอการศึกษาจะช่วยให้ลูก ๆ ของเตี่ยเป็นคนมีอนาคต และช่วยให้ลูกของเตี่ยทำมาหากินอย่างสุจริต ช่วยตัวเองได้ในอนาคตของลูก ๆ ทุกคน และจะทำให้เตี่ยนอนตาหลับและหมดความกังวลใจกับชีวิตของลูก ๆ

พวกเราพี่น้องทุกคนก็ได้พยายามทำตามความตั้งใจของเตี่ย ลูกของเตี่ยก็ได้พยายามหาความรู้ให้มากที่สุดเท่าที่ตนเองจะสามารถทำได้

สิ่งเหล่านี้เป็นพระคุณล้นเหลือที่เตี่ยมีต่อลูก และลูก ๆ ก็ยังมีความทรงจำ ไม่มีวันลืม ถึงแม้ว่าเตี่ยของลูก ๆ ได้จากลูก ๆ ไปโดยไม่มีวันกลับ

นับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๒ จนถึงปัจจุบัน อ่างได้ใช้ชีวิตของอ่างและครอบครัวในต่างประเทศ อย่างไรก็ตามอ่างและครอบครัวก็ระลึกถึงเดอยู่เสมอ อ่างและครอบครัวรู้สึกเสียใจมากในการจากไปของเดอย่างไม่มีวันกลับ แต่อ่างและครอบครัวก็ได้มีความสุขทางใจอยู่บ้างที่คุณอนันต์ชัยและลูกเกศรินได้มีโอกาสกลับมากราบเท้าเด เมื่อปี ๒๕๑๙

ท้ายที่สุดนี้ อ่างและครอบครัว ขอกราบอาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ จงดลบันดาลให้วิญญาณของเดไปสู่สุคติภพด้วยเถิด

ด้วยความรักและเคารพอย่างสูง

ลูกอ่าง

วันทนา อนันต์ชัย หลานเกศริน

แด่ คุณพ่อที่รักและเคารพอย่างสูง

ลูกโอมีความภาคภูมิใจอย่างยิ่งที่ได้เกิดมาเป็นลูกของคุณพ่อ ตั้งแต่ลูกโอจำความได้ คุณพ่อได้เลี้ยงดูอย่างดี และเฝ้าสั่งสอนอบรมให้ลูก ๆ ทุกคนประพฤติแต่ความดีให้อยู่ในศีลในสัตย์ และส่งเสริมสนับสนุนให้ลูก ๆ ทุกคนได้รับการศึกษาสูงสุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และให้ขวนขวายหาความรู้ใส่ตนเอง คุณพ่อเชื่อมั่นว่าผู้ที่มีความรู้ความสามารถและประพฤติแต่ความดีอยู่ในศีลในสัตย์ ย่อมเป็นผู้เจริญและประสบความสำเร็จในชีวิตและการงาน

ในวาระที่คุณพ่อเจ็บป่วยอยู่ที่โรงพยาบาล ศิริราช ที่กรุงเทพนั้น ลูกโอยังอยู่ที่สหรัฐอเมริกาซึ่งลูกโอไม่ได้คาดคิดมาก่อนเลยว่าจะสูญเสียคุณพ่อผู้ซึ่งเป็นสุดที่รักและเคารพอย่างสูง ทำให้ลูกโอมีความรู้สึกผิดทางใจที่ไม่ได้กลับมาปรนนิบัติดูแลคุณพ่อขณะเจ็บป่วยและเห็นใจคุณพ่อขณะสิ้นใจ และซ้ำลูกโอยังมิได้สนองพระคุณคุณพ่อได้อย่างเต็มที่

ในที่สุดนี้ลูกโอขออัญเชิญคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลก จงดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของคุณพ่อไปสู่สุคติ และขออย่าได้เป็นห่วงคุณแม่และลูก ๆ ทุกคน ถ้าคุณพ่อมีห่วงอันใด ได้โปรดอย่าเป็นห่วงเลย ลูกโอขอให้ดวงวิญญาณของคุณพ่อประสบแต่ความสุขปราศจากทุกข์ใด ๆ เทอญ

รักและเคารพอย่างสูง

"ลูกโอ"

วันชัย ตระกูลฉวี

อาลัยคุณพ่อที่รักยิ่งของลูก

ลูกรู้ว่าคุณพ่อรักลูก ๆ มาก คอยเป็นห่วงลูกทุกคน ไม่อยากให้ลูกลำบากเพราะคุณพ่อเคยลำบากมามากแล้ว ท่านจึงพยายามส่งให้ลูกเรียนหนังสือกันทุกคน คุณพ่อบอกลูกว่า ลูกยังเด็กไม่ทราบอะไรเป็นอะไร คุณพ่ออยากให้ลูกเรียนหนังสือเมื่อโตขึ้นจะได้ไม่ลำบาก และคุณพ่อจะได้ไม่ต้องเป็นห่วง ลูกจะสามารถช่วยตนเองได้ ท่านสั่งสอนให้ลูกทำความดี และขยันหมั่นเพียรเรียนจนสำเร็จ คุณพ่ออยากเห็นลูกทุกคนมีความรู้ มีงานทำ มีชีวิตครอบครัวที่ดี ก็จะรู้สึกเป็นสุขและดีใจมาก

เมื่อลูกพยายามเรียนจนสำเร็จแล้ว คุณพ่อได้สนับสนุนให้ลูกไปเรียนต่อต่างประเทศ ระหว่างที่ลูกยังศึกษาอยู่ต่างประเทศ ลูกได้ทราบว่า คุณพ่อป่วยเป็นโรคความดันสูงและเบาหวาน ต้องเข้าโรงพยาบาลรักษาหลายครั้ง ก็ยังไม่หายดี ลูกรู้สึกเป็นห่วงมากลูกอยากกลับมารักษาพยาบาลคุณพ่อด้วยตัวเอง แต่ลูกก็จำเป็นต้องรอให้สำเร็จการศึกษาก่อน เพื่อกลับ

มาพร้อมกับนำความภูมิใจมาให้คุณพ่อ แต่ไม่นานลูก ก็ทราบข่าวว่า คุณพ่อได้ถึงแก่กรรม นำความตื่นตกใจแก่พวกลูก ๆ มากทุกคน ลูกทำอะไรไม่ถูกเลย คุณพ่อเป็นร่มโพธิ์ของลูก ๆ ไม่น่าจากลูกไปเร็วอย่างนี้เลย ลูกเสียใจและเศร้าใจมาก คุณพ่อจากลูกไปก่อนที่ลูกจะนำความปลาบปลื้มใจมาให้คุณพ่อและไม่มีโอกาสมาดูแลรักษาพยาบาลคุณพ่อเลย

ในโลกนี้ไม่มีใครเสมอเหมือนคุณพ่อของลูกแล้ว ไม่ว่าดวงวิญญาณของคุณพ่อจะสถิตย์อยู่ ณ แห่งหนใดก็ตาม ลูกขออาราธนาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งปวงจงดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของคุณพ่อประสบแต่ความสุข และให้หยั่งรู้ถึงความรักและความระลึกถึงของลูกตลอดไป.

จากลูก "อี๊ด" (เพ็ญศรี)

เครื่องเส้นไหว้ในวันพิธีทำกงเต็ก

แด่ "เด" ที่รัก

คุณบิดาฟ้าอากาศมิอาจเท่า
ถึงขุนเขามิอาจเทียบมาเปรียบได้
อีกธาราพสุธาย่อมปราชัย
สิ่งอื่นใดไม่อาจสู้รู้แทนคุณ

พระคุณพ่อต่อลูกนี้มีมากนัก
เฝ้าฟูมฟักรักถนอมกล่อมเกื้อหนุน
เป็นร่มฉัตรปัดทุกข์แทนแสนการุณ
ลูกอบอุ่นเรื่องขุ่นข้องไม่หมองกาย

โรคหัวใจในเลือดน้ำตาลสูง
ความดันจูงพุ่งขึ้นถึงจุดหมาย
พ่ออดทนข่มฅนจนชีวาวาย
ไปสบายคลายทุกข์สุขนิรันดร์

พ่อทำดีมีศีลธรรมประจำใจ
ถึงตัวไกลไปอยู่สู่สวรรค์
คำสั่งสอนพรที่ให้ลูกไว้นั้น
จักยึดมั่นกตัญญูกราบบูชา

จากลูก **'ศรี' (หลิยา)**

天大地大不如父母的恩情大

蔡箫贞

กงที่รักและเคารพยิ่ง

พวกเราหลาน ๆ ทุกคน มีความรู้สึกเสียใจอย่างสุดซึ้ง เมื่อทราบว่าต่อไปนี้พวกเราจะไม่มีกงอีกแล้ว

พวกเรายังจำได้ทุกครั้งที่ไปบ้านลาดพร้าว เราจะเห็นกงนั่งที่เก้าอี้โยกสีดำตัวโปรดตัวนั้น กงจะคอยยิ้มรับพวกเราเมื่อเข้าไปกราบและหอมแก้มกง กงจะดีใจเมื่อพวกเราไปหา กงจะลูบศีรษะพวกเรา และไต่ถามทุกข์สุขโดยเฉพาะเรื่องการเรียนกงจะเอาใจใส่เป็นพิเศษ กงจะคอยให้คำแนะนำตักเตือนเมื่อเราทำผิด และจะชมเชยเมื่อเราทำความดี และสอบได้คะแนนดี กงชอบพาพวกเราไปทานอาหาร ขนมจีบซาละเปาซึ่งพวกเราก็ชอบมาก กงจะคอยตักอาหารใส่จานพวกเรา กลัวว่าพวกเราจะไม่อิ่ม กงจะดีใจและพอใจมากเมื่อเห็นพวกเรากินอาหารอย่างเอร็ดอร่อย ทุกครั้งที่เราลากงกลับบ้าน กงจะต้องเดินออกมาส่งพวกเรา ยืนดูพวกเราจนเราลับตาไป

แม้พวกเราจะทราบว่า ทุกชีวิตต้องดับสิ้นสูญไปเป็นธรรมดาของโลก แต่เราก็ยังไม่อยากให้กงต้องจากพวกเราไป

พวกเราหลานของกงทุกคนรู้สึกว้าเหว่เมื่อไม่มีหลักยึดเหนี่ยวที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในตระกูลอีกแล้ว ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมานี้ก็ไม่ทำให้ความรู้สึกเสียใจ อาลัยจืดจางไปได้

หากวิญญาณของกง ยังคอยวนเวียนเฝ้าดูแลห่วงใยพวกเราอยู่ พวกเราทุกคนขอให้สัตย์ปฏิญาณว่า พวกเราจะประพฤติตนเป็นคนดี ขยันหมั่นเพียร เราจะทำตนให้สมกับที่เป็นหลานของกงเพื่อที่กงจะได้หมดห่วงคลายกังวล

พวกเราทุกคนขอให้วิญญาณของกงจงไปสู่สรวงสวรรค์ ไม่ต้องเป็นห่วงพวกเราหลาน ๆ

ด้วยความรักและเคารพอย่างสูงตลอดไป

น.พ. สุวรรณ พงศ์ปริตร และน้อง ๆ

"กง" ของหลาน

หลานทุกคนรักกงมากที่สุด หลานมีความใกล้ชิดสนิทสนมกับกงมาก ทั้งนี้เพราะกงให้ความรักและเอ็นดูต่อหลานทุกคนด้วยความจริงใจ และบริสุทธิ์ใจอย่างเท่าเทียมกัน กงมีความห่วงใยหลานเสมอแม้ในเวลาที่กงเจ็บไข้ได้ป่วย กงก็คอยไต่ถามดูแลทุกข์สุขอย่างถ้วนหน้ากัน ยากที่จะหาผู้ใดเทียมเท่า "กง" ของหลาน

ความรัก และความผูกพันธ์ระหว่างหลานกับกงนั้นเริ่มแต่เมื่อหลานลืมตาดูโลก เมื่อทราบข่าวหลานคนใดเกิด กงจะดีใจและตื่นเต้นเป็นที่สุด จะรีบหาโอกาสไปเยี่ยมหลานในทันที ขณะเดียวกันกงก็จะดูฤกษ์ยามตามหลักโหราศาสตร์ และช่วยตั้งชื่อควบคู่ไปด้วย ถ้าปรากฏว่า หลานคนใดมีฤกษ์ตกฟากอยู่ในราศีที่มีดวงชะตาชีวิตดียิ่ง กงก็ยิ่งมีความดีใจ และสุขใจเป็นทวีคูณ นี่คือความรักของกงที่มีต่อหลาน

โดยปกติกงมักชอบออกไปทานขนมจีบซาละเปาเป็นประจำทุกอาทิตย์ และกงจะต้องชวนลูกหลานไปร่วมรับประทาน

ด้วย ทั้ง ๆ ที่ก๋งก็ทานไม่มากนัก แต่ว่าก๋งจะมีความสุขและดีใจเป็นที่สุด เมื่อลูกหลานได้ไปรับประทานอาหารร่วมกันอย่างพร้อมเพรียง ความสุขของก๋งนั้นถึงแม้จะไม่ได้บอกให้หลานรู้ แต่หลานก็สามารถมองเห็นได้จากสีหน้า ท่าทางและแววตาแห่งความเมตตากรุณายากที่หลานจะลืมเลือนได้

การจากไปของก๋ง หลานเล็ก ๆ มักบ่นอย่างไร้เดียงสาของเด็ก ๆ ว่านับแต่ก๋งไปสู่สวรรค์แล้ว ไม่มีใครพาไปทานขนมจีบซาลาเปาบ่อย ๆ เหมือนก๋งอีก

นอกจากนี้ก๋งยังเอาใจใส่ต่อหลานอยู่เสมอในทุกด้าน ก๋งจะดีใจ และภูมิใจหากปรากฏว่าหลานคนใดเรียนหนังสือได้ดีเด่น ก๋งจะเล่าสู่ให้คนอื่น ๆ ฟังอย่างภาคภูมิใจเสมอ นับว่าก๋งให้ความสนใจต่อหลานในทุกระยะเวลาที่หลานเจริญเติบโตและมีความเจริญก้าวหน้า

หลานทุกคนจึงเทิดทูนก๋งเป็นปูชนียบุคคลอย่างแท้จริง หลานทุนคนมีความรักและภูมิใจในตัวก๋งมาก แม้ในบั้นปลายชีวิตก๋งจะไม่ร่ำรวยในทรัพย์สมบัติ แต่ก๋งมีความร่ำรวยในความรักต่อหลานทุกคนอย่างมากมาย

ความรักความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวทางเอเซีย รู้สึกจะแน่นแฟ้นกว่าครอบครัวทางยุโรปและสหรัฐ ฯ ความรักเป็นสิ่งดีงามและบริสุทธิ์ เกิดขึ้นได้กับบุคคลทุกวัย ความรักเป็นพื้นฐานของพลังที่ช่วยให้เกิดกำลังใจ กำลังวังชา และกำลังความคิดที่ดีเลิศ ทั้งยังได้ช่วยผลักดันให้บุคคลสามารถสร้างสรรค์สรรพสิ่งต่าง ๆ ได้ดียิ่ง ฉะนั้นความรักของกิ๋งที่มีต่อหลานจึงมีค่ายิ่งกว่ามรดกใด ๆ

การจากไปของกิ๋ง หลาน ๆ ทุกคนขออาราธนาให้ดวงวิญญาณของกิ๋งจงไปสู่สัมปรายภพด้วยเทอญ

จากหลานของ "กิ๋ง"

การทำบุญทำกุศลดีที่สุด

(คัดข้อความและเรียบเรียงจาก "พุทธทาสภิกขุ" ในคู่มือมนุษย์)

เมื่อพิจารณาดูตามคำของพระพุทธเจ้าแล้ว จะเห็นว่าการทำบุญที่สูงสุดนั้น คือ การทำให้คนเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ ให้เขาได้รับความสุขด้วยการมีหัวใจอันสะอาดปราศจากกิเลส สว่างจากความเมาเข้าใจผิด สงบจากความเร่าร้อนแผดเผาในจิตใจ มีการเข้าถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ อย่างถูกต้องนั่นเอง การกระทำอื่น ๆ ไม่ได้บุญชั้นสูงสุด แม้จะบริจาคเงินมากมายจนหมดเนื้อหมดตัวเพียงไรก็ตาม เช่น การสร้างโรงพยาบาล สร้างโรงเรียน และสร้างโบสถ์วิหาร ก็มิใช่การทำบุญกุศลที่สูงสุด

การสร้างโรงพยาบาล เพื่อช่วยชีวิตคนทุกประเภทตั้งแต่ สุภาพบุรุษ จนกระทั่งคนเกเรเกกมะเหรก ให้ได้รับการรักษาพยาบาลนั้น จัดว่าเป็นการกุศลโดยไม่มีปัญหา แต่ไม่ใช่กุศลอย่างสูงสุดเพราะเป็นเพียงการรักษาคนไข้ให้รอดตาย เพื่อให้มีชีวิตอยู่สำหรับจะต้องทนทุกข์อื่น ๆ ต่อไปตามเดิมเท่านั้น

ซึ่งมีค่าเท่ากับขังคนไว้ให้ถูกทรมานอยู่ในโลกไปตามเดิม ตามความเห็นของพระอริยเจ้าท่านถือว่า เป็นเพียงการจรรโลงความไม่ทุเรศในทางกาย พอเป็นเครื่องสบายตาอยู่บ้าง แต่ก็ยังมีภาวะที่น่าทุเรศในทางจิต หรือทางวิญญาณเท่าเดิม ถ้าใครอุ่นใจในการรักษาพยาบาลแล้ว นอนใจพากันมัวเมาในการไม่มีโรค แต่ยังคงประมาทหลงใหลในความสุขทางเนื้อทางหนัง มีชีวิตอยู่ด้วยความหลงยิ่งขึ้นไปอีก ก็ไม่สามารถทำตนหรือโลกให้สงบได้ ฉะนั้นการทำบุญเช่นนี้จึงเป็นเพียงกุศลชนิดหนึ่ง หาใช่เป็นบุญกุศลชั้นสูงสุด เพราะเป็นเพียงการช่วยให้คนมีชีวิตยืดยาวอยู่ต่อไป เพื่อมัวเมาหรือทนทุกข์ทรมานในวัฏฏ-สงสารไปตามเดิม

การสร้างโรงเรียน หรือ มหาวิทยาลัย ก็เช่นกัน เป็นการกุศลจริงแต่ไม่สูง และยังจะกลายเป็นผลร้ายแก่สังคม ถ้านักเรียนมีแต่ความรู้ทางโลกล้นเหลือเหนือความมีศีลธรรม ไม่ใช้ความรู้ไปในทางที่ถูก เพราะคุมจิตใจตัวเองไม่อยู่ โลกที่มีแต่คนหนุ่มสาว ที่แสนจะฉลาดปราชญ์เปรื่อง แต่ใช้ความรู้ผิดทาง หลงไปตามกิเลสของตนนั้น จะเป็นโลกที่ป่าเถื่อนร้ายไป

ยิ่งกว่าโลกของคนที่ไม่รู้จักหนังสือแต่มีความสงบ ความฉลาดนั้นเหมือนอาวุธที่มีคมย่อมเป็นอันตรายอย่างยิ่ง ถ้ามอบความรู้ให้แก่กันอย่างล้นเหลือเหนือความรู้สึกผิดชอบชั่วดี โดยไม่พอเหมาะไปกับความสูงทางใจนั้น จะทำให้โลกนี้กลายเป็นนรกชนิดหนึ่งโดยไม่ต้องสงสัย โรงเรียน และมหาวิทยาลัยทั้งหลายในโลกก็ยังแก้ปัญหาอันนี้ไม่ตก นับวันก็ทวีมากขึ้น ผลที่เห็นอยู่เวลานี้ก็คือ คนกำลังฉลาดในการหาประโยชน์ใส่ตนอย่างเดียว เห็นแก่ตัวจัดยิ่งขึ้นกว่าสมัยที่คนไม่รู้หนังสือไปเสียอีก เกิดความเดือดร้อนที่ลึกซึ้งซับซ้อนยิ่งขึ้นไป ทำให้คนกลายเป็นปีศาจที่มีรูปร่างท่าทางงดงามเท่านั้น เมื่อดูผิวเผินก็เห็นแพรวพราว แต่ในใจอาจไม่สูงไม่งาม หรือไม่มีความเป็นมนุษย์แม้แต่กะผีกเดียว ถึงแม้การศึกษาสมัยนี้จะทำให้มีการกินอยู่ดีขึ้นทางวัตถุ แต่ก็ทำให้จิตใจต่ำเหลือประมาณ การยึดถือหลักของวัตถุนิยมอย่างแรงกล้าว่า เมื่อกายสูงแล้วใจก็จะสูงตามนั้น ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดแห่งยุคปัจจุบันอันนำไปสู่สงคราม และยังผลให้เกิดลัทธิการเมืองชนิดนิยมซ้ายจัดขวาจัด ฉะนั้นการศึกษาทุกชนิดที่นำมนุษย์ไปสู่ลัทธิวัตถุนิยมอันแรงกล้า

นั้น ย่อมหาใช่การศึกษาที่สามารถทำคนให้เป็นมนุษย์อิสระจากกิเลสได้ เมื่อกล่าวตามหลักพุทธศาสนาแล้วก็ไม่ถือว่าเป็นการศึกษาเลย เว้นไว้แต่จะมีการอบรมให้นักศึกษาให้มีความเข้าใจที่ถูกต้องในทางธรรมรวมอยู่ด้วยเท่านั้น

การสร้างโบสถ์วิหารวัดวาอาราม เจดีย์ ก็อย่างเดียวกัน หาใช่เป็นการกุศลอันสูงส่งไม่ ใช่ว่าการประชันแข่งกันสร้างโบสถ์วิหารการเปรียญให้เต็มบ้านเต็มเมืองแล้ว จะทำให้คนทั้งหลายเข้าถึงอริยสัจหรือก็เปล่า โบสถ์วิหารสมัยนี้กำลังเป็นเพียงศิลปวัตถุ เป็นที่ประกอบพิธีกรรมตามจารีตประเพณีเท่านั้น หาได้เป็นที่สำหรับทำให้คนเกิดความเห็นแจ่มแจ้งในสัจจธรรมตามความมุ่งหมายของพระพุทธเจ้าไม่ โบสถ์ที่ลงทุนสร้างกันตั้งล้านสองล้าน ก็ยังไม่เคยทำให้ใครละจากมิจฉาทิฏฐิ (ความเห็นผิด) มาตั้งตนอยู่ในสัมมาทิฏฐิ (ความเห็นถูก) เลย กลายเป็นสิ่งที่มีไว้ดูกันเล่นสวย ๆ งาม ๆ พระพุทธเจ้าท่านสั่งสอนคนตามพื้นดิน ตามป่าโดยไม่เคยเกี่ยวข้องกับโบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญเหล่านี้ พระสาวกในสมัยต่อมาก็ยังไม่เคยเกี่ยวข้องกับสิ่งเหล่านี้ แต่ท่านก็สามารถประกอบกิจพระศาสนาได้ไม่

บกพร่อง และยังสามารถกลับหัวใจคนจากดำให้เป็นขาวได้อย่างมากมายนับไม่ถ้วน แต่ในสมัยที่แผ่นดินรกรุงรังไปด้วยสถาปัตยกรรม และศิลปวัตถุประเภทนี้ เรากลับไม่ได้รับผลในทางจิตใจสมกับทุนที่ได้ลงไป อย่าหวังถึงธรรมะในชั้นปรมัตถ์ปรัชญาที่ลึกซึ้งเลย แม้แต่เพียงศีลธรรมขั้นต้น ๆ ก็ตกต่ำเสื่อมทรามลงไปมากทั้ง ๆ ที่เรามีโบสถ์สวย ๆ ทวีจำนวนยิ่งขึ้น คนแก่ขนาดต้องถือไม้เท้ามีคนพยุงดูแลก็ไม่ค่อยปรากฏตัวตามโบสถ์วิหาร แต่กลับหาดูได้ตามสถานเริงรมย์ สนามแข่งม้าได้ง่ายกว่า ทั้งนี้เพราะว่าตัวโบสถ์ หรือวิหารสวย ๆ หาได้ทำให้คนเข้าถึงเหตุผลไม่ มีแต่จะทำให้คนหนักไปในทางยึดถือความศักดิ์สิทธิ์ติดอยู่ในวัตถุ ฟุ้งเฟ้อในทางประกวดประชันจนกระทั่งสมภารเจ้าวัด และชาวพุทธ พากันหมดเวลาในการเข้าถึงธรรมะที่แท้ไปเพราะเหตุนั้น ในสมัยนี้การท่องเที่ยวไปเพื่อสั่งสอนอย่างสมัยพุทธกาลก็มีไม่ได้ เพราะภิกษุของเราติดวัด หรือติดธุระอันเกี่ยวกับตัววัดนั่นเอง ผลจึงเปลี่ยนไปจากสมัยที่ไม่มีวัดจะติดอย่างสิ้นเชิง ด้วยเหตุนี้แหละ สถาปัตยกรรมเหล่านี้จึงกลายเป็นของเหลือเฟือ และไม่ช่วยให้คนเข้า

ถึงอริยสัจ หรือนิพพานได้ อย่างมากก็เป็นเพียงเครื่องช่วยให้คนติดวัดเท่านั้นเอง การให้ธรรมเป็นทานซึ่งพระพุทธองค์ตรัสว่า ชนะการได้ทั้งปวงนั้น ไม่จำเป็นต้องอาศัยการมีโบสถ์วิหาร เพราะฉะนั้น เราจะสร้างหัวใจมนุษย์ด้วยธรรมะ หรือจะสร้างวัตถุด้วยอิฐปูนกันดี ? วัตถุมีรกหนาขึ้นมากเพียงใด ก็ย่อมบังพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ที่เป็นองค์จริงของศาสนาให้หายลับไปมากขึ้นเพียงนั้น

ทั้งหมดนี้ หาได้มีเจตนาจะคัดค้านการสร้าง โรงเรียน โรงพยาบาล และวัดวาอาราม ไม่เพียงแต่ชี้ให้เห็นว่าในขณะนี้เรามัวสาละวนอยู่กับการกุศลชั้นธรรมดาโดยเข้าใจกันว่าเป็นการกุศลอย่างแท้จริงสูงสุด เลยทำกันเสียอย่างฟุ่มเฟือยเหลือเฟือ จึงเป็นสิ่งที่ควรหยิบยกขึ้นมาพิจารณาดูกันเสียใหม่ด้วยความละเอียด ให้ถูกต้องตามหลักวิชา อย่าประกอบด้วยความงมงาย ให้สมกับเป็นชาวพุทธ เพราะการกุศลที่แท้จริงและสูงสุดนั้น คือ การทำให้มนุษย์ได้รู้ถึงสิ่งที่มนุษย์ควรรู้ หรือจำเป็นต้องรู้ และให้ได้ถึงสิ่งที่ควรเข้าถึง หรือจำเป็นต้องเข้าถึง กล่าวคือ ธรรมะที่ทำให้ใจสูง ได้แก่ การที่ใจมีความสะอาดปราศจาก

กิเลศ ใจสว่างปราศจากความเห็นผิดและใจสงบจากความทุกข์ร้อนภายในทุกประการ จะรู้หนังสือหรือไม่รู้ก็ตาม จะมีชีวิตสั้นหรือยาวก็ตาม จะมีโบสถ์สำหรับสวดมนต์ทำพิธีหรือไม่ก็ตามก็ไม่สำคัญเท่าความสะอาด สว่าง สงบของจิตใจ ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นด่วน หรือต้องการก่อนสิ่งอื่นใดทั้งสิ้น.

สร้างสิ่งใดไม่เท่าสร้างใจสงบ
นำจิตหลบพบทางสว่างใส
ยึดพระธรรมคำสั่งสอนถาวรไว้
อย่าหลงใหลในวัตถุกุศลแรง

ภ.ญ. หัสยา ตระกูลฉวี

โรคเบาหวาน

เบาหวานเป็นโรคที่พบมาตั้งแต่สมัยโบราณแล้ว และได้พบมากขึ้นเรื่อย ๆ ในระยะ ๑๐ ปีที่ผ่านมานี้ ผู้ป่วยมักมีอาการแทรกซ้อนต่าง ๆ เกิดขึ้นได้ง่าย ยังผลให้สุขภาพเสื่อม อาจพิการหรือตายได้แต่ถ้าได้รับการควบคุมดูแลรักษาเป็นอย่างดีก็จะมีชีวิตปกติสุขและมีอายุยืนเช่นคนธรรมดาทั่วไป

สาเหตุของโรค

เป็นโรคที่เกิดจากความผิดปกติของตับอ่อนในการผลิตฮอร์โมนอินซูลิน (INSULIN) ซึ่งอาจเกิดแต่กำเนิดหรือเกิดจากการใช้น้ำตาลมาก ๆ เป็นเวลานาน ๆ ของร่างกาย ทำให้เซลล์ในตับอ่อนที่ผลิตอินซูลินเสื่อมสภาพลง หรือตายไป นอกจากนี้ยังอาจเกิดจาก โรคของตับ ตับอ่อนอักเสบ โรคไทรอยด์บางชนิด โรคเส้นเลือดแข็งก็ได้ การขาดอินซูลินซึ่งควบคุมการใช้น้ำตาลของร่างกาย จะทำให้ร่างกายไม่สามารถเผาผลาญ

น้ำตาลเป็นพลังงานได้ตามปกติ ระดับน้ำตาลในเลือดจึงสูงขึ้น และถูกขับออกมาทางปัสสาวะ

เบาหวานบางชนิดเป็นโรคทางกรรมพันธุ์ บุคคลที่ พ่อ แม่ ญาติ พี่น้อง เป็นโรคนี้ ย่อมมีโอกาสเป็นมากกว่าผู้อื่น โรคนี้มักเป็นในคนฐานะดี กินอยู่ดี มักเป็นในคนอ้วน กินเก่ง อายุเกิน ๔๐ ปี พบในหญิงมากกว่าชาย โรคนี้อาจพบในเด็กได้บ้าง น้อยรายแต่อาการมักรุนแรง

ลักษณะอาการของโรค

ส่วนมากผู้ป่วยจะไม่แสดงอาการในระยะเริ่มแรก เมื่อเป็นมากขึ้นอาการจึงจะเริ่มปรากฏ เช่น ปัสสาวะบ่อย มีปริมาณมาก โดยเฉพาะเวลากลางคืน และมีมดขึ้น ปากคอแห้ง กระหายน้ำบ่อย ๆ กินจุโดยทีแรกจะอ้วนขึ้น ต่อมาจะค่อย ๆ ผอมลง น้ำหนักลด อ่อนเพลีย บางรายมีอาการคันตามผิวหนัง มีแผลหรือฝีเรื้อรัง โดยเฉพาะบริเวณอวัยวะสืบพันธุ์ หมดความรู้สึกทางเพศ บางรายมีอาการแทรกซ้อนอื่น ๆ เช่น วัณโรคปอด อาการของหลอดเลือดตีบ ได้แก่ โรคหัวใจ

โรคความดันสูง ตาพร่ามัวต้องเปลี่ยนแว่นบ่อย ๆ เป็นโรคไต ทำให้บวมตามตัวโดยเฉพาะมือเท้า ก้อนเลือดอุดตันในเส้นเลือด ทำให้ปวดตามน่องเวลาเดิน เส้นเลือดขอดตามบริเวณขา ปลายประสาทอักเสบ มีอาการเจ็บปวดตามกล้ามเนื้อ ชาตามมือและเท้า และหากมีอาการรุนแรงอาจพบเส้นเลือดในสมองแตกได้ ในสตรีที่มีประวัติแท้งบุตร คลอดบุตรก่อนกำหนด ทารกตายในครรภ์ หรือบุตรแรกคลอดมีน้ำหนักเกิน ๔,๐๐๐ กรัม เหล่านี้ก็ควรสงสัยว่าอาจเป็นเบาหวานได้ ในเด็กอายุเกิน ๓ ปี แต่ยังมีปัสสาวะรดที่นอนเป็นประจำก็อาจเป็นโรคนี้ได้เช่นกัน

การรักษา

นอกจากยาแล้ว ยังต้องมีปัจจัยหลายประการกล่าวคือ

๑. รู้จักบริโภคอาหารที่ถูกต้อง

๒. รู้จักออกกำลังกายให้เหมาะสม

๓. รู้จักหลีกเลี่ยงสิ่งต่าง ๆ ที่จะทำให้โรคกำเริบ หรือเกิดโรคแทรกซ้อน

๔. ปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์อย่างเคร่งครัด

การรู้จักบริโภคอาหารที่ถูกต้อง จะป้องกันมิให้ตับอ่อนทำงานมากเกินไป และจำนวนน้ำตาลในเลือดไม่เกินกว่าปกติ อาหารมีบทบาทสำคัญในการรักษามาก ผู้ป่วยสามารถรักษาด้วยการควบคุมอาหารเพียงอย่างเดียวก็ได้ และ ๓๐-๔๐% ในเบาหวานขั้นรุนแรง ที่ต้องใช้ยาฉีด การควบคุมอาหารก็สามารถลดขนาดของยาลงให้ผลการรักษาดีขึ้น ทั้งยังสามารถป้องกันโรคแทรกซ้อนต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นด้วย

อาหารสำหรับผู้ป่วยเป็นเบาหวานไม่แตกต่างไปจากอาหารทั่ว ๆ ไปเลย เพียงแต่ดัดแปลงส่วนประกอบของอาหารโดยลดอาหารจำพวกแป้ง และน้ำตาล แล้วเพิ่มเนื้อสัตว์และผักแทนที่ แต่ต้องให้จำนวนอาหารเพียงพอกับความต้องการของร่างกาย ตามน้ำหนัก ส่วนสูง อายุ เพศ การเจริญเติบโต และภาวะของร่างกาย ปกติร่างกายต้องการอาหาร ๓๐ แคลอรี่ ต่อน้ำหนัก ๑ กิโลกรัม ในคนทำงานตามปกติ และ ๓๕-๔๐ แคลอรี่ ต่อน้ำหนักตัว ๑ กิโลกรัม ในคนทำงานหนัก ในผู้ป่วยที่มีน้ำหนักตัวเกิน ก็ต้องลดน้ำหนักโดยคำนวนปริมาณอาหารตามน้ำหนักตัวที่ควรเป็น โดยทั่วไปสัดส่วน

ประเภทอาหาร คาร์โบไฮเดรท (แป้ง, น้ำตาล) ต่อโปรตีน (เนื้อสัตว์) และไขมัน จะเป็น ๒:๑.๕:๑ อาหารประเภทคาร์โบไฮเดรทควรจัดแบ่งให้เป็นมื้อ ๆ ละ เท่า ๆ กัน ไขมันที่ใช้ปรุงอาหารควรเป็นไขมันที่ได้จากพืช ยกเว้น น้ำมันมะพร้าว น้ำมันงา มากกว่าไขมันที่ได้จากสัตว์ เพราะจะช่วยทำให้เส้นเลือดแข็งอุดตันได้ง่าย นอกจากนี้ผู้ป่วย จำเป็นต้องได้รับเกลือแร่และวิตามินอย่างเพียงพอด้วย

การรู้จักออกกำลังกายให้เหมาะสม จะช่วยให้ผู้ป่วยซึ่งมักอ้วนลดน้ำหนักลงได้ ทำให้โลหิตหมุนเวียนดีขึ้น อวัยวะต่าง ๆ ได้รับเลือดอย่างทั่วถึง ช่วยให้ร่างกายเผาผลาญน้ำตาลได้มากขึ้น ผู้ป่วยอาจไม่ต้องใช้ยา หรือใช้ยาน้อยลง

หลักในการออกกำลังกาย

๑. ควรออกกำลังกายในเวลาสม่ำเสมอ

๒. ต้องรู้สมรรถภาพของร่างกายเสียก่อน ไม่ออกกำลังกายหักโหม จนเหน็ดเหนื่อยเกินไป

๓. ไม่ออกกำลังกายแบบเร่งรัดอย่างทันทีทันใด

๔. ออกกำลังกายตามถนัด นอกจากการออกกำลังกายเบา ๆ เช่น ทำงานบ้าน เดินเล่น ก็อาจออกกำลังกายกลางแจ้งได้เหมือนบุคคลทั่วไป เช่นขี่จักรยาน ว่ายน้ำ เดินขึ้นเขา แต่กีฬาบางประเภทก็ควรงด เช่น ปีนเขา ดำน้ำ ขับเครื่องบิน เป็นต้น

การรู้จักหลีกเลี่ยงสิ่งต่าง ๆ ที่จะทำให้โรคกำเริบหรือเกิดโรคแทรกซ้อน

๑. ควรงดดื่มสุรา และสูบบุหรี่ เพราะทำให้เส้นเลือดตีบตันได้ง่าย ความต้านทานโรคต่ำลง

๒. พยายามระวังอย่าให้เกิดแผลหรือรอยขีดข่วนเพราะจะติดเชื้อโรคได้ง่าย ลุกลามเร็ว หายช้า รักษายาก โดยเฉพาะที่เท้าต้องหมั่นดูแลเป็นพิเศษ กล่าวคือ

ก. ล้างเท้าด้วยสบู่ให้สะอาดทุกวัน เช็ดให้แห้ง

ข. สวมถุงเท้าที่สะอาดไม่มีรอยตะเข็บกดเนื้อ

ค. ไม่เดินเท้าเปล่า

ง. ไม่สวมรองเท้าที่บีบเท้า สวมรองเท้าที่พอเหมาะและนุ่ม เมื่อเปลี่ยนคู่ใหม่ควรใส่วันละ ๑ ชั่วโมงไปสักพักเพื่อให้เข้ากับรูปเท้า

จ. ระวังเรื่องตัดเล็บ ก่อนตัดแช่น้ำหรือน้ำเกลือสัก ๒๐ นาทีก่อนเพื่อตัดได้ง่ายขึ้น

ฉ. ถ้าเล็บขบ ใช้สำลีเล็กน้อยอัดระหว่างเล็บกับนิ้วเท้าโดยใช้ไม้จิ้มฟันที่สะอาดช่วยดันให้เข้าที่

ช. ถ้าจะรักษาหูด หรือหนังกระด้าง ควรแช่เท้าด้วยน้ำสะอาด หรือน้ำเกลือ ๐.๕%๒๐ นาที แล้วใช้ผ้าถูบริเวณนั้นเบา ๆ เพื่อให้เนื้อที่ด้านหลุดออก ไม่ควรแคะด้วยมีดจะเกิดอันตรายได้

ซ. เมื่อเป็นแผลหรือฝีไม่ควรทาด้วยยาแรง ๆ เช่น ทิงเจอร์ไอโอดีน ต้องปรึกษาแพทย์

ฌ. หมั่นออกกำลังเท้าเพื่อให้โลหิตไหลเวียน โดยนอนราบหงาย ห้อยขาลงจากขอบเตียง แขนเหยียดตรงตาม

ลำตัว ฝ่ามือทั้งสองกดพื้น ยกขาทั้งสองขึ้นตั้งตรงได้ฉากกับลำตัวแล้วค่อยลดลงตามเดิม ทำเช่นนี้ ๕-๖ ครั้ง

๓. หมั่นชั่งน้ำหนัก อย่าให้เพิ่มขึ้น โดยควบคุมอาหารและออกกำลังกาย

๔. ต้องรับประทานยาอย่างสม่ำเสมอ ตามแพทย์สั่ง

๕. เมื่อรู้สึกไม่สบายอย่าปล่อยปะละเลย ต้องรีบปรึกษาแพทย์

๖. พยายามหลีกเลี่ยงอุบัติเหตุต่าง ๆ

๗. รักษาความสะอาดและสุขภาพของร่างกาย ทำจิตใจให้ร่าเริงอยู่เสมอ

๘. ออกกำลังกายและพักผ่อนตามสมควร

การรักษาเบาหวานด้วยยา เมื่อบริโภคอาหารที่ถูกต้องและออกกำลังกายอย่างพอเหมาะแล้ว แต่ระดับน้ำตาลในเลือดยังสูงก็จำเป็นต้องรักษาด้วยยา ยารักษาเบาหวานแบ่งออกเป็น ๒ พวกใหญ่ ๆ คือ ยากิน และยาฉีด ผู้ป่วยไม่ควรหลงเชื่อเพื่อนบ้าน หรือคำโฆษณาซื้อยากินเอง เพราะยาแต่ละชนิดให้ผลในการลดระดับน้ำตาลต่างกัน ช่วงออกฤทธิ์ยาก็ต่าง

กัน และผู้ป่วยแต่ละคนก็ตอบสนองต่อยาแตกต่างกันด้วย นอกจากนี้การให้ยายังมีส่วนสัมพันธ์กับอาหารและการออกกำลังกาย ฉะนั้นการรับยาเบาหวานจึงจำเป็นต้องได้รับคำปรึกษาและตรวจจากแพทย์เป็นราย ๆ ไป

อาการข้างเคียงเมื่อได้รับยา

๑. **การแพ้ยา** ยาฉีดจะมีอาการเป็นผื่นแดงบริเวณตรงผิวหนังที่ฉีด

ยากินจะแสดงอาการหลังจากรับประทานยา ๑-๒ อาทิตย์ มีอาการคันตามผิวหนังมีผื่นเป็นลมพิษ ตัวเหลือง ตาเหลือง ปัสสาวะเข้ม อุจจาระซีด เจ็บคอ มีไข้ ท้องเดิน ฯลฯ ถ้าเกิดอาการอย่างใดอย่างหนึ่งให้หยุดยา แล้วรีบปรึกษาแพทย์

๒. **อินซูลินรีแอคชั่น** เกิดจากได้รับยาฉีดหรือยากินเกินขนาด อาการจะเกิดหลังฉีดยา ๑ – ๓ ช.ม. ถ้าเป็นยากินเมื่อกินตอนเช้าจะเกิดอาการตอนบ่าย ๆ อาการเกิดจากน้ำตาลในเลือดต่ำลง ทำให้ผู้ป่วยมีอาการอ่อนเพลีย ไม่มีแรง เหงื่อ

แตก หิว มือสั่น แก้โดยให้กินน้ำตาล น้ำส้ม หรือลูกกวาด ทันที แล้วรายงานให้แพทย์ทราบ เพื่อจัดหายาที่เหมาะสม

๓. **อาการหมดสติ** ในผู้ป่วยเป็นโรคเบาหวาน เกิดได้ ๒ กรณี

ก. เกิดจากน้ำตาลในเลือดต่ำ เนื่องจากรับประทานอาหารน้อย หรือออกกำลังกายมากเกินไป หรือได้รับยาเกินขนาด ผู้ป่วยจะมีอาการแบบอินซูลินรีแอคชั่น แบบค่อยเป็นค่อยไป ผิวหนังมีเหงื่อชุ่ม หายใจมักปรกติ ไม่มีอาเจียรและกระหายน้ำ ตรวจน้ำตาลในปัสสาวะไม่พบ รู้สึกอ่อนเพลียมากจนหมดสติ วิธีรักษา ให้กินน้ำตาล น้ำส้ม หรือลูกกวาด หากกินไม่ได้ก็ให้ฉีดกลูโคส เข้าเส้นเลือด

ข. เกิดจากน้ำตาลในเลือดสูง เนื่องจากมีน้ำตาลและกรดคั่งค้างในโลหิตมากเกินไป ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจาก

๑) ละเลยการฉีดยา หรือกินยาตามแพทย์สั่ง

๒) เกิดการอักเสบแห่งใดแห่งหนึ่งในร่างกาย หรือมีไข้

๓) ได้รับอุบัติเหตุ บาดเจ็บ หรือการผ่าตัด

๔) รับประทานอาหารมากเกินไป

ผู้ป่วยจะมีอาการ อย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ อ่อนเพลีย เบื่ออาหาร คลื่นไส้อาเจียร ปวดท้อง ปวดสันหลัง ปวดตามตัว ผิวหนังและปากแห้ง หายใจเร็วและลึกผิดปกติ กระสับกระส่ายจนหมดสติ

เมื่อผู้ป่วยมีอาการดังกล่าว ควรปฏิบัติตามลำดับคือ

๑. รายงานแพทย์ผู้รักษาทันที

๒. รับประทานอาหารอ่อนที่ย่อยง่าย

๓. ดื่มน้ำอุ่น ๑ แก้ว ทุก ๔ – ๖ ช.ม. หรือดื่มมากกว่านั้น หากไม่คลื่นไส้อาเจียร

๔. นอนในที่เงียบ มีอากาศถ่ายเทได้ดี

๕. ฉีด เรคกูล่า อินซูลิน (REGULAR INSULIN) เข้าใต้ผิวหนัง ๒๐ ยูนิต ทันที ในกรณีที่แพทย์ยังมาไม่ได้

ในกรณีที่สงสัยว่าตัวเองจะเป็นโรคเบาหวาน โดยสังเกตุจากอาการผิดปกติข้างต้น ควรมาปรึกษารับการตรวจจาก

แพทย์อย่างถ่องแท้ อย่ามัวเสียเวลาทดลองรักษาเอง จากคำแนะนำของเพื่อนบ้านหรือคำเล่าลือ เพราะเวลาที่ผ่านไปจะช่วยให้ภาวะแทรกซ้อนต่าง ๆ เกิดเพิ่มขึ้นตามลำดับ ผู้ป่วยบางคนเพียงแต่เกิดแผลอักเสบที่เท้า แล้วทำการรักษาเอง เพียง ๒ - ๓ วันก็ลุกลามใหญ่โต จนต้องตัดขาเสียทั้งข้าง

โรคเบาหวานนี้เป็นโรคที่รักษาหายขาดได้ยาก แต่เกิดภาวะแทรกซ้อนยากแก่การรักษาได้ง่าย ฉะนั้นการรักษาที่ถูกต้องและทันท่วงทีเท่านั้นที่จะสามารถทำให้ผู้ป่วยมีชีวิตปกติสุขและสามารถดำเนินชีวิตในด้านส่วนตัว และการงานเช่นคนธรรมดาทั่วไป

น.พ. วิชัย ศิลาวิเศษฤทธิ์

ปรารภ

หลังจากที่ได้อ่านหนังสือเรื่อง "คู่มือดำเนินชีวิต" โดยท่านเจ้าคุณพระราชวรมุณี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต วัดวชิรธรรมปทีป นครนิวยอร์ค สหรัฐอเมริกา) เป็นผู้เรียบเรียง จบลงแล้วรู้สึกประทับใจและแน่ใจว่า หลักธรรมต่าง ๆ ทั้งหมดที่รวบรวมอยู่ในหนังสือเล่มนี้ เป็นหลักธรรมที่ทรงไว้ซึ่งคุณค่าอย่างสูงที่ควรแก่การเผยแพร่ให้เป็นธรรมบรรณาการ เพื่อเป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ แด่ คุณยกทั่ง ตระกูลฉวี เป็นอย่างยิ่ง

ด้วยวิธีการจรรโลงธรรมโดยใช้คำพูดและภาษาที่ง่ายแก่การอ่านและทำความเข้าใจ มีคุณค่าและแนวทางที่ควรปฏิบัติตาม จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า "คู่มือดำเนินชีวิต" นี้ จะเป็นทั้งคู่มือและแนวทางดำเนินชีวิตทั้งส่วนตนและในสังคม แก่ทุกท่านที่แสวงหาธรรมมาใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตของท่าน และเป็นกุศลธรรมแก่ดวงวิญญาณของคุณยกทั่ง ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วตามสมควร

ลูกพิกุล ได้รับความกรุณาและการแนะนำจากท่านเจ้าคุณพระพรหมคุณาภรณ์ (ท่านเจ้าอาวาสวัดสระเกศพระราชวรมหาวิหาร) เป็นเบื้องต้นเกี่ยวกับคุณค่าของหนังสือเล่มนี้

หลังจากนั้นก็ได้กราบเรียนขออนุญาต จากท่าน เจ้าคุณพระวิสุทธิ สมโภช แห่งมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอจัดพิมพ์เผยแพร่ ซึ่งก็ได้รับความกรุณาอนุญาต ให้พิมพ์แจก ได้ตามเจตนารมณ์

ครอบครัวของเราจึงขอนมัสการกราบขอบพระคุณ เป็นอย่างสูงต่อท่านเจ้าคุณพระวิสุทธิสมโภช ตลอดจนท่านเจ้าคุณพระราชวรมุณี ณ. โอกาสนี้ และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ต่อท่านเจ้าคุณพระพรหมคุณาภรณ์ ที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดงานฌาปนกิจศพในครั้งนี้ ตลอดทั้งได้ร่วมเป็นเจ้าภาพในงานนี้ด้วย กุศลผลบุญใด ๆ อันพึงมีจากการจัดพิมพ์ "คู่มือดำเนินชีวิต" ฉบับนี้เพื่อเป็นธรรมบรรณาการ ขอให้กุศลผลบุญนั้นจงดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของคุณ ยกทั่ง ตระกูลฉวี ผู้ล่วงลับไปแล้วให้ประสพแต่ความ สุขสงบในสัมปรายภพจงทุกประการ

นางบุญเอ็ง ตระกูลฉวี

๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๒๐

สารบาญ

หน้า

คนสมบูรณ์แบบ (สมาชิกที่ดีของมนุษยชาติ).... .... ๑

คนมีศีลธรรม (สมาชิกในหมู่อารยชน).... .... ๕

คนมีคุณแก่ส่วนรวม (สมาชิกที่ดีของสังคม).... .... ๘

คนผู้เป็นส่วนรวมที่ดีของหมู่ชน (สมาชิกที่ดีของชุมชน) ๑๑

คนมีส่วนร่วมในการปกครองที่ดี (สมาชิกที่ดีของรัฐ).... ๑๕

คนผู้นำรัฐหรือผู้เป็นใหญ่ในแผ่นดิน (พระมหากษัตริย์-
หรือผู้ปกครองบ้านเมือง).... .... ๑๘

คนมีชีวิตอยู่อย่างมั่นใจ (ผู้มีชัยในชีวิต).... .... ๒๕

คนไม่หลงโลก (คนที่จะไม่ประมาทมัวเมา).... .... ๓๑

คนที่ประสบความสำเร็จ (ผู้ที่จะเจริญก้าวหน้าในชีวิต).... ๓๖

คนที่รู้จักทำมาหาเลี้ยงชีพ (คนที่ปฏิบัติหน้าที่
ทางเศรษฐกิจถูกต้อง).... .... ๔๐

คนครองเรือนที่น่านับถือ (คฤหัสถ์หรือชาวบ้านที่ดี
เป็นแบบอย่าง).... .... ๔๕

คนที่ร่วมชีวิต (คู่ครองที่ดี).... .... ๕๐

คนที่รับผิดชอบต่อวงศ์ตระกูล (หัวหน้าครอบครัว)..... ๕๕
คนที่สืบต่อวงศ์ตระกูล (ทายาททีดี).... .... ๕๘
คนที่ควรคบและไม่ควรคบ (มิตรแท้–มิตรเทียม)...... ๖๒
ครูผู้สั่งสอนหรือให้การศึกษา (ครู อาจารย์ หรือ
ผู้แสดงธรรม).... .... ๖๗
คนผู้เล่าเรียนศึกษา (นักเรียน นักศึกษา นักค้นคว้า) ๗๑
คนงาน–นายงาน (ลูกจ้าง–นายจ้าง).... .... ๗๕
คนที่ใกล้ชิดศาสนา (อุบาสกอุบาสิก).... .... ๗๖
คนที่สืบต่อพระศาสนา (พระภิกษุสงฆ์).... .... ๘๑
คนถึงธรรม (ผู้หมดกิเลส).... .... ๘๔

๑. คนสมบูรณ์แบบ

(สมาชิกที่ดีของมนุษยชาติ)

คนสมบูรณ์แบบ หรือมนุษย์โดยสมบูรณ์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นสมาชิกที่ดีมีคุณค่าอย่างแท้จริงของมนุษยชาติ มีธรรมหรือคุณสมบัติดังต่อไปนี้

๑. ธัมมัญญุตา รู้หลักและรู้จักเหตุ คือรู้หลักการและ กฎเกณฑ์ของสิ่งทั้งหลาย ที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้อง ในการดำเนินชีวิต ในการปฏิบัติหน้าที่และดำเนินกิจการต่าง ๆ รู้เข้าใจสิ่งที่ตนจะต้องประพฤติปฏิบัติ รู้จักคิดรู้จักพิจารณาตามเหตุผลเช่นรู้ว่า ตำแหน่ง ฐานะ อาชีพ การงานของตนมีหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างไร มีอะไรเป็นหลักการ จะต้องทำอะไรอย่างไร จึงจะเป็นเหตุให้บรรลุถึงผลสำเร็จที่เป็นไปตามหน้าที่และความรับผิดชอบนั้น ๆ ดังนี้เป็นต้น ตลอดจนถึงขั้นสูงสุดคือรู้เท่าทันกฎธรรมดา หรือหลักความ จริงของธรรมชาติ เพื่อปฏิบัติต่อโลกและชีวิตอย่างถูกต้อง ทั้งไม่ตกเป็นทาสของโลกและชีวิตนั้นด้วย

๒. อัตถัญญุตา รู้ความหมาย ความมุ่งหมายและรู้จักผล คือ รู้ความหมายและความมุ่งหมายของหลักการที่ตนปฏิบัติ เข้าใจวัตถุประสงค์ของกิจการที่ตนกระทำรู้ว่าหลักการนั้น ๆ มีความมุ่งหมายอย่างไร รู้ว่าที่ตนทำอยู่อย่างนั้น ๆ ดำเนินชีวิตอย่างนั้น เพื่อประสงค์ประโยชน์อะไร หรือควรจะได้บรรลุถึงผลอะไร ที่ให้มีหน้าที่ตำแหน่ง ฐานะ การงานอย่างนั้น ๆ เขากำหนดวางกันไว้เพื่อความมุ่งหมายอะไร กิจการที่ตนทำอยู่ขณะนี้ เมื่อทำไปแล้ว จะบังเกิดผลอะไรบ้างเป็นผลดีหรือผลเสียอย่างไร ดังนี้เป็นต้น ตลอดจนถึงขั้นสูงสุดคือรู้ความหมายของคติธรรมดา และประโยชน์ที่เป็นสาระของชีวิต

๓. อัตตัญญุตา รู้จักตน คือ รู้ตามเป็นจริงว่าตัวเรานั้น ว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ ความถนัด ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น บัดนี้เท่าไรอย่างไร แล้วประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสม และรู้จักแก้ไขปรับปรุงส่งเสริม ทำการต่าง ๆ ให้สอดคล้องถูกจุด ตรงทางที่จะบังเกิดผลดี

๔. มัตตัญญุตา รู้จักประมาณ คือ รู้จักพอดีเช่น รู้จักประมาณในการบริโภค รู้จักประมาณในการใช้จ่ายทรัพย์ รู้จักความพอเหมาะพอดีในการพูด การปฏิบัติกิจ และทำการต่าง ๆ ตลอดจนการพักผ่อนหลับนอน และการสนุกสนานร่าเริงต่าง ๆ

๕. กาลัญญุตา รู้จักกาล คือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาที่ต้องใช้ในการประกอบกิจ กระทำหน้าที่การงาน และปฏิบัติการต่าง ๆ เช่น ให้ตรงเวลา ให้เป็นเวลา ให้ทันเวลา ให้พอเวลา ให้เหมาะเวลา ให้ถูกเวลา เป็นต้น

๖. ปริสัญญุตา รู้จักชุมชน คือ รู้จักถิ่น รู้จักที่ชุมนุม และชุมชน รู้การอันควรประพฤติปฏิบัติในถิ่นที่ชุมนุมและต่อชุมชนนั้นว่า ชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหาควรต้องทำกิริยาอย่างนี้ ควรต้องพูดอย่างนี้ ชุมชนนี้ควรเกี่ยวข้อง ควรต้องสงเคราะห์ ควรรับใช้ ควรบำเพ็ญประโยชน์ให้อย่างนี้ ๆ เป็นต้น

๗. ปุคคลัญญุตา รู้จักบุคคล คือ รู้จักและเข้าใจความแตกต่างแห่งบุคคลว่า โดยอัธยาศัย ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น ใคร ๆ ยิ่งหรือหย่อนอย่างไร และรู้จักที่ที่จะปฏิบัติต่อบุคคลอื่น ๆ ด้วยดีว่าควรจะคบหรือไม่ ได้คติอะไร จะสัมพันธ์เกี่ยวข้อง จะใช้จะยกย่อง จะตำหนิ หรือจะแนะนำสั่งสอนอย่างไร จึงจะได้ผลดี ดังนี้ เป็นต้น

ธรรม ๗ ข้อนี้ เรียกว่า สัปปุริสธรรม แปลว่า ธรรมของสัปปุริสชน คือคนดีหรือคนที่แท้ในความหมายของพระ-พุทธศาสนา

(ที.ปา. ๑๑/๓๓๑/๒๖๔)

๒. คนมีศีลธรรม

(สมาชิก ในหมู่อารยชน)

คนมีศีลธรรม หรือมีมนุษยธรรม ที่เรียกได้ว่าเป็นอารยชน มีธรรม คือคุณสมบัติ ดังนี้

ก. มีสุจริต คือความประพฤติดีประพฤติชอบ ๓ ประการคือ

๑. กายสุจริต ความสุจริตทางกาย ทำสิ่งที่ดีงามถูกต้อง ประพฤติชอบด้วยกาย

๒. วจีสุจริต ความสุจริตทางวาจา พูดสิ่งที่ดีงามถูกต้อง ประพฤติชอบด้วยวาจา

๓. มโนสุจริต ความสุจริตทางใจ คิดสิ่งที่ดีงามถูกต้อง ประพฤติชอบด้วยใจ

(ที.ปา. ๑๑/๒๒๘/๒๒๗)

ข. ประพฤติปฏิบัติถูกต้องตามทางแห่งกุศลกรรม หรืออารยธรรม ๑๐ ประการ คือ

๑. ละการฆ่าการสังหารการบีบคั้นการเบียดเบียน มีเมตตากรุณา ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

๒. ละการแย่งชิงลักขโมย เอารัดเอาเปรียบ เคารพสิทธิในทางทรัพย์สินของกันและกัน

๓. ละการประพฤติผิดล่วงละเมิด ในของรักของหวงแหน ไม่ข่มเหงจิตใจ ทำลายลบหลู่เกียรติและคุณค่าของกัน

๔. ละการพูดเท็จ โกหกหลอกลวง กล่าวแต่คำสัตย์ ไม่จงใจพูดให้ผิดจากความจริงเพราะเห็นแก่ผลประโยชน์ใด ๆ

๕. ละการพูดส่อเสียดยุยง สร้างความแตกแยก พูดแต่คำที่สมานและส่งเสริมสามัคคี

๖. ละการพูดคำหยาบ สกปรก มีโทษร้าย พูดแต่คำสุภาพ นุ่มนวลควรฟัง

๗. ละการพูดเหลวไหลเพ้อเจ้อ พูดแต่คำจริง มีเหตุมีผล มีสารประโยชน์ ถูกกาละเทศะ

๘. ไม่ละโมบ เพ่งเล็ง คิดหาทางเอาแต่จะได้

๙. ไม่คิดร้ายเบียดเบียน เพ่งมองในแง่ที่จะทำลาย ตั้งความปรารถนาดี มุ่งให้เกิดประโยชน์สุขแก่กัน

๑๐. มีความเห็นถูกต้อง เป็นสัมมาทิฏฐิ เข้าใจในหลักกรรมว่า ทำดีมีผลดี ทำชั่วมีผลชั่ว เป็นต้น

ธรรม ๑๐ ข้อนี้ เรียกว่า กุศลกรรมบถ (ทางทำกรรมดี) บ้าง ธรรมจริยาบ้าง อารยธรรมบ้าง เป็นรายละเอียดขยายความสุจริต ๓ ข้อข้างต้นด้วย ข้อ ๑–๓ เป็นกายกรรม ข้อ ๓–๗ เป็นวจีกรรม ข้อ ๘–๑๐ เป็นมโนกรรม

(ม.มู. ๑๒/๔๘๕/๕๒๓)

ศีล ๕ รวมอยู่ในกรรมบถ ๑๐ ข้อนี้ด้วยแล้ว (ข้อ ๑–๔) ขาดแต่ข้อ ๕ คือ การเว้นจากสุราเมรัยและสิ่งเสพติด ซึ่งในแง่ของศีลธรรม ถือว่ารวมอยู่ในธรรมเหล่านี้แล้ว เพราะสุราเป็นเหตุให้เกิดความประมาทขาดสติแล้วล่วงละเมิดธรรมเหล่านี้.

๓. คนมีคุณแก่ส่วนรวม

(สมาชิกที่ดีของสังคม)

สมาชิกที่ดีผู้ช่วยสร้างสรรค์สังคม มี ธรรม คือหลักความประพฤติ ดังนี้

ก. มีพรหมวิหาร คือ ธรรมประจำใจของผู้ประเสริฐหรือผู้มีจิตใจยิ่งใหญ่กว้างขวางดุจพระพรหม ๔ อย่างต่อไปนี้

๑. เมตตา ความรัก ความปรารถนาดี มีไมตรี ต้องการช่วยเหลือให้ทุกคนประสบประโยชน์ และความสุข

๒. กรุณา ความสงสาร อยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ ใฝ่ใจที่จะปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของคนและสัตว์ทั้งปวง

๓. มุทิตา ความเบิกบานยินดี เมื่อเห็นผู้อื่นอยู่ดีมีสุข ก็มีใจแช่มชื่นเบิกบาน เมื่อเห็นเขาประสบความสำเร็จงอกงามยิ่งขึ้นไป ก็พลอยยินดีบันเทิงใจด้วย

๔. **อุเบกขา** ความวางใจเป็นกลาง มีจิตราบเรียบ ไม่เอนเอียงด้วยรักหรือชัง มองเห็นการที่บุคคลจะได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุที่ตนประกอบ พร้อมที่จะวินิจฉัยวางตนและปฏิบัติไปตามความเที่ยงธรรม

(ที. ม. ๑๐/๑๘๔/๒๒๕)

เมื่อมีคุณธรรมภายใน เป็นพื้นฐานจิตใจเช่นนี้แล้ว ย่อมทำให้การแสดงออกในภายนอกเป็นไปอย่างบริสุทธิ์ หนักแน่นและจริงจัง ถัดจากคุณสมบัติภายในนี้แล้ว สมาชิกที่ดีของสังคมมีหลักความประพฤติที่แสดงออก ในภายนอกดังต่อไปนี้

ข. บำเพ็ญสังคหวัตถุ คือ หลักการสงเคราะห์ หรือธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวใจคน และประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี ๔ อย่าง ดังต่อไปนี้

๑. **ทาน** การให้ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละแบ่งปัน การช่วยเหลือสงเคราะห์ด้วยปัจจัยสี่ ทุนหรือทรัพย์สินสิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจ และศิลปวิทยา

๒. **ปิยวาจา** วาจาเป็นที่รัก คือกล่าวคำสุภาพไพเราะ น่าฟัง ชี้แจงแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผลเป็นหลักฐาน ชักจูงในทางที่ดีงาม หรือคำแสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจ รู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดีเกิดความไมตรีสมานสามัคคี ทำให้รักใคร่นับถือและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

๓. **อัตถจริยะ** บำเพ็ญประโยชน์ คือการช่วยเหลือด้วยแรงกาย และการขวนขวายช่วยเหลือกิจการต่าง ๆ การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ รวมทั้งการช่วยแก้ไขปัญหาและการปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม

๔. **สมานัตตตา** ความมีตนเสมอ คือวางตนเสมอต้นเสมอปลาย ให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอกันต่อคนทั้งหลาย และเสมอในสุขทุกข์ คือ ร่วมสุขร่วมทุกข์ร่วมรับรู้ร่วมแก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน

พูดสั้น ๆ ว่า ช่วยด้วยทุนด้วยของหรือความรู้ช่วยด้วยถ้อยคำ ช่วยด้วยกำลังงาน ช่วยด้วยการร่วมเผชิญและแก้ปัญหา.

(ที.ปา. ๑๑/๑๔๐/๑๖๗)

๔. คนผู้เป็นส่วนร่วมที่ดีของหมู่ชน

(สมาชิกที่ดีของชุมชน)

คนผู้เป็นส่วนร่วมที่ดีของหมู่ชน ซึ่งจะช่วยให้หมู่ชนอยู่ร่วมกันด้วยดี มี ธรรม คือหลักประพฤติ ดังนี้

ก. ทำตนให้เป็นที่พึ่งของตนเองได้ พร้อมที่จะรับผิดชอบตนเอง ด้วยการประพฤติธรรม สำหรับสร้างที่พึ่งแก่ตนเอง (เรียกว่า นาถกรณธรรม) ซึ่งมี ๑๐ ประการ คือ

๑. **ศีล** ประพฤติดีงามสุจริตทางกาย และทางวาจา มีวินัยและประกอบสัมมาชีพ

๒. **พาหุสัจจะ** ศึกษาเล่าเรียนสดับตรับฟังมาก มีความรู้ความเข้าใจกว้างขวางลึกซึ้ง

๓. **กัลยาณมิตตตา** มีกัลยาณมิตร รู้จักคบคนดี เข้าหาที่ปรึกษาผู้แนะนำสั่งสอนที่ดี เลือกสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ดี ซึ่งจะทำให้ชีวิตเจริญงอกงาม

๔. **โสวจัสสตา** เป็นคนพูดกันง่าย ไม่ดื้อรั้นกระด้าง รู้จักรับฟังเหตุผลข้อเท็จจริง พร้อมที่จะแก้ไขปรับปรุงตน

๕. **กิงกรณีเยสุ ทักขตา** เอาใจใส่คอยขวนขวายช่วยเหลือธุระและกิจการของเพื่อนร่วมหมู่คณะ และชุมชน ทั้งมีความชำนิชำนาญสามารถจัดการให้สำเร็จเรียบร้อย

๖. **ธรรมกามตา** รักธรรม ชอบศึกษา สนทนาสอบถามหาความรู้หาความจริง รู้จักพูดรู้จักรับฟังสร้างความรู้สึกสนิทสนมสบายใจ ชวนให้ผู้อื่นอยากปรึกษาร่วมสนทนา.

๗. **วิริยารัมภะ** ขยันหมั่นเพียร พยายามหลีกละความชั่ว ประกอบความดีบากบั่นก้าวหน้า ไม่ย่อท้อ ไม่ละเลยทอดทิ้งธุระ

๘. **สันตุฏฐี** มีความสันโดษ ยินดี พึงพอใจแต่ในลาภผล ผลาานและผลสำเร็จต่าง ๆ ที่ตนสร้างหรือแสวงหามาได้ด้วยเรี่ยวแรง ความเพียรพยายามของตน

๙. **สติ** มีสติ รู้จักกำหนดจดจำ ระลึกการที่ทำคำที่พูดกิจที่ทำแล้ว และต้องจำไว้ได้ รู้จักยับยั้งชั่งใจ ไม่มี

ความประมาท ไม่ยอมถลำลงในทางผิดพลาดเสียหาย ไม่ปล่อยปละละเลยทิ้งโอกาสสำหรับความดีงาม

๑๐. **ปัญญา** มีปัญญาหยั่งรู้เหตุผล รู้ดีรู้ชั่วคุณโทษ ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ มองเห็นสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้จักวินิจฉัย และทำการต่าง ๆ ด้วยความคิดและพินิจพิจารณา

(ที. ปา. ๑๑/๓๕๗/๒๘๑)

ข. ส่วนในด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่นที่เป็นเพื่อนร่วมงาน ร่วมกิจการ หรือร่วมชุมชน พึงปฏิบัติตามหลักการอยู่ร่วมกันที่เรียกว่า สาราณียธรรม (ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน) ๖ ประการ คือ

๑. **เมตตากายกรรม** ตั้งกายกรรมที่ประกอบด้วยเมตตา ต่อเพื่อนร่วมงานร่วมกิจการ ร่วมชุมชน คือ ช่วยเหลือกิจธุระต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ แสดงอาการกิริยาสุภาพเคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๒. **เมตตาวจีกรรม** ตั้งวจีกรรม ที่ประกอบด้วยเมตตา คือช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอนหรือแนะ

นำตักเตือนด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพแสดงความเคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๓. **เมตตามโนกรรม** ตั้งมโนกรรมที่ประกอบด้วยเมตตา คือ ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน

๔. **สาธารณโภคี** แบ่งปันลาภผลที่ได้มาโดยชอบธรรม แม้เป็นของเล็กน้อย ก็แจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน

๕. **สีลสามัญญตา** มีความประพฤติสุจริตดีงาม รักษาระเบียบวินัยของส่วนรวม ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจหรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ

๖. **ทิฏฐิสามัญญตา** มีทิฏฐิดีงามเสมอกัน มีความเห็นชอบร่วมกัน ตกลงกันได้ในหลักการสำคัญ ที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้น กำจัดทุกข์หรือแก้ไขปัญหา.

(ที.ปา. ๑๑/๓๑๗/๒๕๗)

๕. คนมีส่วนร่วมในการปกครองที่ดี

(สมาชิกที่ดีของรัฐ)

สมาชิกของรัฐผู้มีส่วนร่วม ให้เกิดการปกครองที่ดีโดยเฉพาะนักบริหารพึงรู้หลักและปฏิบัติดังนี้

ก. รู้หลักความเป็นใหญ่ที่เรียกว่าอธิปไตย ๓ ประการ คือ

๑. **อัตตาธิปไตย** ถือตนเป็นใหญ่ คือ ถือเอาตนเอง ฐานะศักดิ์ศรี เกียรติภูมิ ตลอดจนผลประโยชน์ตนเป็นใหญ่ กระทำการด้วยปรารภตนและสิ่งที่เนื่องด้วยตนเป็นประมาณ

๒. **โลกาธิปไตย** ถือโลกเป็นใหญ่ คือ ถือความนิยมของชาวโลกเป็นใหญ่ หวั่นไหวไปตามเสียงนินทาและสรรเสริญ ไม่มีหลักการที่แน่นอน กระทำการด้วยปรารภจะเอาใจหมู่ชน หาความนิยม หรือหวั่นกลัวเสียงกล่าวว่าเป็นประมาณ

๓. **ธรรมาธิปไตย** ถือธรรมเป็นใหญ่ คือถือหลักความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม เหตุผลเป็นใหญ่ กระทำการด้วยปรารภสิ่งที่ได้ศึกษาตรวจสอบตามข้อเท็จจริง และความคิดเห็นที่รับฟังอย่างกว้างขวางแจ้งชัด และพิจารณาอย่างดีที่สุด เต็มขีดแห่งสติปัญญาจะมองเห็นได้ด้วยความบริสุทธิ์ใจว่า เป็นไปโดยชอบธรรมและเพื่อความดีงามเป็นประมาณ

(ที. ปา. ๑๑/๒๒๘/๒๗๑)

เมื่อรู้หลักอย่างนี้แล้ว ถ้าต้องการรับผิดชอบต่อรัฐพึงถือหลักข้อ ๓ คือ ธรรมาธิปไตย.

ข. ประพฤติปฏิบัติตามหลักการบริหารที่จะช่วยป้องกันความเสื่อม นำไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง อย่างเดียวที่เรียกว่า อปริหานิยธรรม ๗ ประการ คือ

๑. หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ พบปะปรึกษาหารือกิจการงานกันสม่ำเสมอ

๒. พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจทั้งหลายที่พึงทำร่วมกัน

๓. ไม่ถืออำเภอใจ ใคร่ต่อความสะดวก บัญญัติวางข้อกำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ อันมิได้ตกลงบัญญัติวางไว้และไม่เหยียบย่ำล้มล้างสิ่งที่ตกลงวางบัญญัติกันไว้แล้ว ถือปฏิบัติมั่นอยู่ในบทบัญญัติใหญ่ที่วางไว้เป็นธรรมนูญ

๔. ท่านผู้ใดเป็นผู้ใหญ่ มีประสบการณ์ยาวนานให้เกียรติเคารพนับถือท่านเหล่านั้น มองเห็นความสำคัญแห่งถ้อยคำของท่านว่าเป็นสิ่งอันพึงรับฟัง

๕. ให้เกียรติและคุ้มครองกุลสตรี มิให้มีการข่มเหงบีบคั้นขืนใจ

๖. เคารพบูชาสักการะเจดีย์ ปูชนียสถาน อนุสาวรีย์ประจำชาติ ไม่ปล่อยปละละเลยพิธีเคารพบูชาอันพึงทำแก่สิ่งอันเตือนความทรงจำ และความดีงามร่วมกันเหล่านั้นตามประเพณี

๗. จัดการให้ความอารักขา บำรุง คุ้มครองอันชอบธรรมแก่บรรพชิต ท่านผู้ทรงศีลทรงธรรมบริสุทธิ์ซึ่งเป็นหลักใจและเป็นตัวอย่างทางศีลธรรมของประชาชนเต็มใจต้อนรับ และหวังให้ท่านอยู่โดยผาสุก

(ที.ม. ๑๐/๖๘/๘๖)

๖. คนผู้นำรัฐ
หรือผู้เป็นใหญ่ในแผ่นดิน
(พระมหากษัตริย์หรือผู้ปกครองบ้านเมือง)

ท่านผู้เป็นใหญ่ในแผ่นดิน ผู้นำ และผู้ปกครองรัฐ ตั้งต้นแต่พระเจ้าจักรพรรดิ พระมหากษัตริย์ตลอดจนนักปกครองโดยทั่วไป มีหลักธรรมที่เป็นคุณสมบัติ และเป็นข้อปฏิบัติดังนี้

ก. มีคุณธรรมของผู้ปกครอง ที่เรียกว่าทศพิธราชธรรมหรือราชธรรม (ธรรมของพระราชา) ๑๐ ประการ คือ

๑. **ทาน** การให้ คือ สละทุนทรัพย์สิ่งของ บำรุงเลี้ยง ช่วยเหลือ สงเคราะห์ประชาราษฎร์ และบำเพ็ญสาธารณประโยชน์

๒. **ศีล** ความประพฤติดีงาม คือ สำรวมกาย และวจีทวาร ประกอบแต่การสุจริต รักษากิตติคุณประพฤติให้ควรเป็นตัวอย่าง และเป็นที่เคารพนับถือของประชาราษฎร์ มิให้มีข้อที่ผู้ใดจะดูแคลน

๓. **ปริจจาคะ** การบริจาค คือ สามารถเสียสละความสุขสำราญ เป็นต้น ตลอดจนชีวิตของตนได้ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน และความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง

๔. **อาชชวะ** ความซื่อตรง คือ ซื่อตรงทรงสัตย์ไร้มารยา ปฏิบัติภารกิจโดยสุจริต มีความจริงใจ ไม่หลอกลวงประชาชน

๕ **มัททวะ** ความอ่อนโยน คือมีอัธยาศัยไม่เย่อหยิ่งหยาบคาย กระด้างถือองค์ มีความงามสง่าเกิดแต่ท่วงทีกิริยาสุภาพนุ่มนวลละมุนละไม ควรได้ความรักภักดี แต่มิขาดยำเกรง

๖. **ตปะ** ความทรงเดช คือ แผดเผากิเลสตัณหามิให้เข้ามาครอบงำจิต ระงับยับยั้งข่มใจได้ ไม่หลงไหลหมกมุ่นในความสุขสำราญและการปรนเปรอ มีความเป็นอยู่สม่ำเสมอ หรืออยู่อย่างง่าย ๆ สามัญ มุ่งมั่นแต่จะบำเพ็ญเพียรทำกิจในหน้าที่ให้บริบูรณ์

๗. **อักโกธะ** ความไม่โกรธ คือ ไม่เกรี้ยวกราด ไม่วินิจฉัยความและกระทำการด้วยอำนาจความโกรธ มีเมตตาประจำใจไว้ระงับความเคืองขุ่น วินิจฉัยความและกระทำการด้วยจิตอันสุขุมราบเรียบตามธรรม

๘. **อวิหิงสา** ความไม่เบียดเบียน คือ ไม่หลงระเริงอำนาจ ไม่บีบคั้นกดขี่ มีความกรุณา ไม่หาเหตุเบียดเบียนลงโทษอาชญาแก่ประชาราษฎร์ผู้ใด ด้วยอาศัยความอาฆาตเกลียดชัง

๙. **ขันติ** ความอดทน คือ อดทนต่องานที่ตรากตรำ อดทนต่อความเหนื่อยยาก ถึงจะลำบากกายน่าเหนื่อยหน่ายเพียงไร ก็ไม่ท้อถอย ถึงจะถูกยั่วถูกหยันด้วยถ้อยคำเสียดสีถากถางอย่างใด ก็ไม่หมดกำลังใจ ไม่ยอมละกิจกรณีย์ที่บำเพ็ญโดยชอบธรรม

๑๐. **อวิโรธนะ** ความไม่คลาดธรรม คือวางองค์เป็นหลัก หนักแน่นในธรรม คงที่ ไม่มีความเอนเอียงหวั่นไหวเพราะถ้อยคำดีร้าย ลาภสักการะ หรืออิฏฐารมณ์ใด ๆ สถิต

มั่นในธรรม ทั้งส่วนยุติธรรม คือความเที่ยงธรรมก็ดี นิติธรรม คือ ระเบียบแบบแผนหลักการปกครองตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามก็ดีไม่ประพฤติให้เคลื่อนคลาดวิบัติไป.

(ขุ.ชา. ๒๘/๒๔๐/๘๖)

ข. บำเพ็ญกรณีย์ หรือหน้าที่ของนักปกครองผู้ยิ่งใหญ่ที่เรียกว่าจักรวรรดิวัตร (ธรรมเนียมหรือหน้าที่ประจำของจักรพรรดิ) ๔ ประการ[๑] คือ

๑. **ธรรมาธิปไตย** และ **ธรรมิการักขาวรณคุปติ** เป็นธรรมาธิปไตย ตั้งตนอยู่ในธรรมและจัดการรักษาคุ้มครองป้องกันอันชอบธรรม แก่ชนทุกหมู่เหล่าในแผ่นดิน คือ คนภายใน (พระมเหสี โอรส ธิดา ข้าราชการในพระองค์ หรือคนในครอบครัวและในปกครองส่วนตัว โดยให้การบำรุงเลี้ยงอบรมสั่งสอนเป็นต้นให้อยู่สุขสงบและเคารพนับถือกัน) ข้าราชการฝ่ายทหาร ข้าราชการฝ่ายปกครอง ข้าราชการฝ่ายพลเรือน นักวิชาการ และคนต่างอาชีพ พ่อค้า เกษตรกร ชาวนิคมชนบท

---

๑. จัดตามพระไตรปิฎก ถือเฉพาะหัวข้อใหญ่มี ๔ ข้ออย่างนี้ แต่ถ้าจัดตามอรรถกถา แยกย่อยเป็น ๑๒ ข้อ อย่างที่เรียกกันว่าจักรวรรดิวัตร ๑๒

และชายแดน พระสงฆ์ และบรรพชิตผู้ทรงศีลทรงคุณธรรม และสัตว์เท้าสัตว์ปีกอันควรสงวนพันธุ์ทั้งหลาย

๒. **มา อธรรมการ** มิให้มีการอันอธรรมคือ จัดการป้องกัน แก้ไข ปราบปราม มิให้มีการกระทำความผิดความชั่วร้ายเดือดร้อนขึ้นในบ้านเมือง

๓. **ธนานุประทาน**ปันทรัพย์เฉลี่ยให้แก่ชนผู้ไร้ทรัพย์ มิให้มีคนขัดสนยากไร้ในแผ่นดิน

๔. **สมณพราหมณปริปุจฉา** แสวงปัญญาและคุณธรรม ด้วยการปรึกษาสอบถามปัญหากับสมณพราหมณ์ท่านที่ปรึกษา ซึ่งเป็นนักปราชญ์ ทรงวิชาการทรงคุณธรรม ผู้ประพฤติดี ประพฤติชอบ มิใช่ผู้ประมาทมัวเมา อยู่โดยสม่ำเสมอตามกาลอันควร เพื่อซักซ้อมตรวจสอบตนให้เจริญก้าวหน้าในทางที่ถูกที่ชอบธรรมดีงามและเป็นไปเพื่อประโยชน์สุข.

(ที.ปา. ๑๑/๓๕/๖๕)

ค. ทำนุบำรุงประชาราษฎร์ด้วยหลักธรรมที่เรียกว่า ราชสังคหวัตถุ (หลักการสงเคราะห์ประชาชนของพระราชา) ซึ่งมี ๔ ประการคือ

๑. **สัสสเมธะ** ปรีชาสามารถในนโยบายที่จะบำรุงพืชพันธุ์ธัญญาหาร ส่งเสริมการเกษตรให้อุดมสมบูรณ์

๒. **ปุริสเมธะ** ปรีชาสามารถในนโยบาย ที่จะบำรุงข้าราชการ ด้วยการส่งเสริมคนดีมีความสามารถและจัดสวัสดิการให้ดีเป็นต้น

๓. **สัมมาปาสะ** ผดุงผสานประชาชนไว้ด้วยนโยบายส่งเสริมอาชีพ เช่น จัดทุนให้คนยากจนยืมไปสร้างตนในพาณิชยกรรมหรือดำเนินกิจการต่าง ๆ เป็นต้น

๔. **วาชเปยะ** มีวาจาน่าดื่ม คือ รู้จักพูดรู้จักปราศรัยไพเราะน่าฟัง ทั้งประกอบด้วยเหตุผล เป็นหลักฐาน มีประโยชน์เป็นทางแห่งความสามัคคี ทำให้เกิดความเข้าใจดี ความเชื่อถือและความนิยมนับถือ.

(สํ.ส. ๑๕/๓๕๑/๑๑๐)

นอกจากนี้ นักปกครอง เมื่อปฏิบัติหน้าที่พึงเว้นอคติ คือความลำเอียง หรือความประพฤติที่คลาดเคลื่อนจากธรรม ๔ ประการคือ

๑. **ฉันทาคติ** ความลำเอียงเพราะชอบ

๒. **โทสาคติ** ความลำเอียงเพราะชัง

๓. **โมหาคติ** ความลำเอียงเพราะหลงหรือเขลา.

๔. **ภยาคติ** ความลำเอียงเพราะขลาดกลัว

(ที.ปา. ๑๑/๑๗๖/๑๘๖)

๗. คนมีชีวิตอยู่อย่างมั่นใจ

(ผู้มีชัยในชีวิต)

คนที่มีความมั่นใจในชีวิตของตน จนไม่หวาดหวั่นพรั่นพรึงแม้ต่อความตาย ก็เพราะได้ดำเนินชีวิตของตนอยู่อย่างดีที่สุด และได้ใช้ชีวิตนั้นให้เกิดคุณประโยชน์คุ้มค่ากับการที่ได้เกิดมาแล้วชาติหนึ่ง เรียกได้ว่าเป็นอยู่อย่างผู้มีชัย ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต คนเช่นนั้น คือ ผู้ที่ได้เข้าถึงจุดหมายแห่งการมีชีวิต และดำเนินชีวิตของตนตามหลักการต่อไปนี้

ก. เป็นผู้มีฐานที่มั่นคงอยู่ในตัว ซึ่งใช้เป็นที่ประดิษฐานตนให้สามารถยึดเอาผลสำเร็จสูงสุดอันเป็นที่หมายได้โดยไม่เกิดความสำคัญตนผิด และไม่เกิดสิ่งมัวหมองหมักหมมทับถมตน ด้วยการปฏิบัติตามหลักธรรมที่เรียกว่า อธิษฐาน (ธรรมเป็นที่มั่น) ๔ ประการ คือ

๑. **ปัญญา** ไม่ละเลยการใช้ปัญญา คือ ดำเนินชีวิต ทำกิจการต่าง ๆ ด้วยความคิด มีความรู้ชัด หยั่งเห็นเหตุผล

คอยไตร่ตรองพิจารณาให้เข้าใจภาวะของสิ่งทั้งหลายจนเข้าถึงความจริงอยู่เสมอ

๒. **สัจจะ** อนุรักษ์สัจจะ คือ สงวนรักษาดำรงตนมั่นในความจริงที่รู้ชัดเห็นชัดด้วยปัญญา เริ่มตั้งแต่ความจริงวาจาจนถึงปรมัตถสัจจะ

๓. **จาคะ** คอยเพิ่มพูนจาคะ คือ คอยกระตุ้นเติมเสริมหรือทวีความเสียสละ ให้เข้มแข็ง มีกำลังแรงขึ้นอยู่เสมอเพื่อมิให้ตกไปเป็นทาสของลาภผลที่เกิดมีมา และผลสำเร็จเป็นต้นที่ตนสร้างขึ้นอันเป็นสิ่งที่คอยเพิ่มเติมเสริมกำลังให้แก่ความยึดติด สามารถสละสิ่งอันเคยชินข้อที่เคยยึดถือไว้ และสิ่งทั้งหลายที่ผิดพลาดจากความจริงเสียได้ เริ่มแต่สละอามิสจนถึงสละกิเลส

๔. **อุปสมะ** ฝึกอบรมตนให้ถึงสันติได้ คือรู้จักหาความสงบทางจิตใจ ฝึกตนให้สามารถระงับดับความมัวหมองขัดข้องวุ่นวายอันเกิดจากกิเลส ทำจิตใจให้สงบรู้จักรสแห่งสันติได้.

(ม.อุ. ๑๔/๖๘๒/๔๓๗)

ข. เป็นผู้มีพลังในตน อันเกิดจากคุณธรรม และความประพฤติปฏิบัติที่เป็นหลักประกันของชีวิต ๔ ประการ ซึ่งเรียกว่า พละ (ธรรมอันเป็นกำลัง) กล่าวคือ

๑. **ปัญญาพละ** มีกำลังปัญญา รู้จักคิด รู้จักพิจารณาวินิจฉัยและทำการต่างๆ ด้วยความเข้าใจเหตุผลและสภาพความจริง

๒. **วิริยพละ** มีกำลังความเพียร ประกอบกิจทำหน้าที่การงานต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลาด้วยความบากบั่นพยายาม ไม่ทอดทิ้งหรือท้อถอย

๓. **อนวัชชพละ** มีกำลังสุจริต หรือกำลังความบริสุทธิ์ คือ มีความประพฤติและหน้าที่การงานสุจริตสะอาดบริสุทธิ์

๔. **สังคหพละ** มีกำลังการสงเคราะห์ ได้ช่วยเหลือเกื้อกูล ทำตนให้เป็นประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์เป็นสมาชิกที่มีคุณประโยชน์ของชุมชน.

(องฺ. นวก. ๒๓/๒๐๙/๓๗๖)

ค. ดำเนินชีวิตให้บรรลุถึงประโยชน์ที่เป็นจุดหมายของการมีชีวิตที่เรียกว่าอรรถะ ๓ ประการ คือ

๑. **ทิฏฐธัมมิกัตถะ** ประโยชน์ปัจจุบัน ซึ่งเป็นขั้นต้น ที่มุ่งหมายกันในโลกนี้ มีทรัพย์ ยศ เกียรติ ไมตรี ชีวิตคู่ครอง เป็นต้น ซึ่งเกิดมีด้วยกำลังความเพียรสติปัญญาของตนโดยทางชอบธรรม และการปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขโดยชอบทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น

๒. **สัมปรายิกัตถะ** ประโยชน์เบื้องหน้า ซึ่งเป็นขั้นสูงขึ้นไป เป็นหลักประกันชีวิตในอนาคตและภพหน้า คือความเจริญงอกงามแห่งชีวิตจิตใจที่ก้าวหน้าเติบใหญ่ขึ้นด้วยคุณ-ธรรม มีศรัทธา ศีล จาคะ และปัญญา ซึ่งจะทำให้สามารถใช้ทิฏฐธัมมิกัตถะในทางที่ชอบธรรมเป็นคุณประโยชน์และเป็นผู้มั่นใจ แม้ละโลกนี้ไป ก็ไม่หวาดหวั่น กลัวภัยแห่งโลกหน้า

๓. **ปรมัตถะ** ประโยชน์สูงสุด ซึ่งเป็นจุดหมายขั้นสุดท้าย อันเป็นสาระที่แท้จริงที่ชีวิตควรจะเข้าถึง คือ การ

รู้แจ้งสภาวะของสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้เท่าทันคติธรรมดาของสังขารธรรม ไม่ตกเป็นทาสของโลกและชีวิต ไม่ถูกบีบคั้นด้วยอำนาจความยึดติดถือมั่น สามารถทำจิตให้เป็นอิสระ ปลอดโปร่งผ่องใสสะอาดสว่างและสงบ เรียกสั้น ๆ ว่า นิพพาน คือดับกิเลสและกองทุกข์ได้.

อรรถะ ๓ ประการนี้ จัดแบ่งใหม่อีกแบบหนึ่งได้ดังนี้

๑. **อัตตัตถะ** ประโยชน์ตน คือ การที่ได้ฝึกฝนอบรมตนเองดี บรรลุผลแห่งการศึกษาที่แท้จริงถึงความเจริญงอกงามแห่งสติปัญญาและคุณธรรมต่าง ๆ เช่นสมบูรณ์ด้วยวิชชาและจรรยา พึ่งตนเองได้ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ทั้งในแง่เศรษฐกิจ สังคม และจริยธรรม ตลอดถึงปรมัตถะ

๒. **ปรัตถะ** ประโยชน์ผู้อื่น คือ ประกอบด้วยเมตตากรุณา และความสามารถที่จะทำชีวิตของตนให้เกื้อกูลแก่ผู้อื่นด้วยการช่วยเหลือ ทำตนให้เป็นคุณประโยชน์แก่ผู้อื่น ทั้งทางวัตถุทางจิตใจ

๓. อุภยัตถะ ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย คือ ประโยชน์ร่วมกัน ดำเนินชีวิตให้เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขและความดีงามร่วมกัน อย่างน้อยไม่ให้การแสวงประโยชน์ตนเป็นไปเพื่อกระทบกระเทือนเสียหายต่อประโยชน์สุขของส่วนรวม.

(ขุ. จู. ๓๐/๗๕๘/๓๘๑)

๘. คนไม่หลงโลก

(คนที่จะไม่ประมาทมัวเมา)

บุคคลที่จะไม่ประมาทมัวเมาจนตกเป็นทาสของโลก และชีวิตอย่างที่เรียกได้ว่าหลงโลก เมาชีวิต ก็เพราะมีสติรู้จักมอง รู้จักพิจารณาความจริงต่าง ๆ อันมีประจำอยู่กับโลกและชีวิตนั้นเป็นคติธรรมดา ดังนี้

ก. รู้จักมอง รู้จักพิจารณาสภาวะที่ปรากฏอยู่เสมอในหมู่มนุษย์ อันเป็นสัญญาณเตือนใจให้ระลึกถึงคติธรรมดาของชีวิต ที่ไม่ควรลุ่มหลงมัวเมา ซึ่งเรียกว่า เทวทูต (สื่อแจ้งข่าวของยมเทพ หรือตัวแทนของพระยายม) ๕ อย่าง คือ

๑. เด็กอ่อน ว่าคนเราทุกคนก็เกิดมาอย่างนี้เพียงเท่านี้

๒. คนแก่ ว่าทุกคนหากมีชีวิตอยู่ได้นาน ก็ต้องประสบภาวะเช่นนี้

๓. คนเจ็บ ว่าภาวะเช่นนี้เราทุกคนอาจประสบได้ด้วยกันทั้งนั้น

๔. คนต้องโทษ ว่ากรรมชั่วนั้น ไม่ต้องพูดถึงตายไป แม้ในบัดนี้ก็มีผลเดือดร้อนเป็นทุกข์

๕. คนตาย ภาวะเช่นนี้เราทุกคนต้องได้พบไม่มีใครหลีกพ้น

มองเห็นสภาพเช่นนี้เมื่อใด เช่น เมื่อผ่านเข้าไปในสุสาน ทัณฑสถาน และโรงพยาบาลเป็นต้น ก็มิให้มีใจหดหู่หรือหวาดกลัว แต่ให้มีสติรู้จักใช้ปัญญาพิจารณา จะได้เกิดความสังเวช เร่งขวนขวายประกอบแต่กัลยาณธรรม คือ การกระทำดีงาม ดำเนินชีวิตด้วยความไม่มัวเมา ไม่ประมาท

(ม. อุ. ๑๔/๕๐๗/๓๓๕)

ข. ยิ่งกว่านั้น แม้ไม่ใช่เวลาที่มองเห็นเทวทูต ก็ควรพิจารณาอยู่เสมอ ตามหลักที่เรียกว่า อภิณหปัจจเวกขณะ (สิ่งที่ทุกคนไม่ว่าหญิง ไม่ว่าชาย ไม่ว่าชาวบ้าน ไม่ว่าชาววัด ควรหัดพิจารณาเนือง ๆ) ซึ่งมีอยู่ ๕ ประการ คือ

๑. **ชราธัมมตา** ควรพิจารณาเนืองๆ ว่าเรามีความแก่เป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความแก่ไปได้

๒. **พยาธิธัมมตา** ควรพิจารณาเนือง ๆ ว่าเรามีความเจ็บป่วยไข้เป็นธรรมดาไม่ล่วงพ้นความเจ็บป่วยไปได้

๓. **มรณธัมมตา** ควรพิจารณาเนือง ๆ ว่าเรามีความตายเป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความตายไปได้

๔. **ปิยมนาปวินาภาวตา** ควรพิจารณาเนือง ๆ ว่า เราจักต้องประสบความพลัดพรากจากของรักของชอบใจทั้งสิ้น

๕. **กัมมัสสกตา** ควรพิจารณาเนือง ๆ ว่า เรามีกรรมเป็นของตน เราทำกรรมใดดีก็ตาม ชั่วก็ตาม จักต้องเป็นทายาทของกรรมนั้น

เมื่อพิจารณาอยู่เสมออย่างนี้ ก็จะช่วยป้องกันความมัวเมาในความเป็นหนุ่มสาว ทรัพย์สมบัติและชีวิตเป็นต้น บรรเทาความลุ่มหลงความถือมั่นยึดติด และป้องกันการทำความทุจริต ทำให้เร่งขวนขวาย ทำแต่สิ่งที่ดีงามเป็นประโยชน์

(องฺ. ปญฺจก. ๒๒/๕๗/๘๑)

ค. รู้จักพิจารณา รู้เท่าทัน ตั้งสติให้ถูกต้อง ต่อสภาวะอันหมุนเวียนเปลี่ยนแปรไปอยู่เสมอ ในชีวิตที่อยู่ท่ามกลางโลกซึ่งเรียกว่าโลกธรรม (ธรรมดาของโลกหรือ ความเป็นไปตามคติธรรมดา ซึ่งหมุนเวียนมาหาสัตวโลก และสัตวโลกก็หมุนเวียนตามมันไป) ๘ ประการคือ

๑. ลาภ มีลาภ ได้เพิ่ม

๒. อลาภ เสื่อมลาภ สูญเสีย

๓. ยส ได้ยศ

๔. อยส เสื่อมยศ

๕. นินทา ติเตียน ว่าร้าย

๖. ปสังสา สรรเสริญ

๗. สุข มีสุข

๘. ทุกข์ พบทุกข์

โลกธรรม ๘ นี้ จัดเป็น ๒ ฝ่าย คือ ที่น่าปรารถนา น่าชอบใจ คนทั่วไปอยากได้เรียกว่า อิฏฐารมณ์พวกหนึ่ง ที่ไม่น่าปรารถนา ไม่น่าพอใจ คนทั่วไปเกลียดกลัว เรียกว่า

อนิฏฐารมณ์พวกหนึ่ง แต่จะชอบใจอยากได้หรือไม่ก็ตาม โลกธรรมเหล่านี้ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้แก่ทุกคน ทั้งแก่ปุถุชนผู้ไม่มีการศึกษา และผู้มีการศึกษาเป็นอริยสาวก จะแตกต่างกันก็แก่การวางใจและการปฏิบัติตนต่อสิ่งเหล่านี้ กล่าวคือ

๑. ปุถุชนผู้ไม่มีการศึกษา ไม่รู้จักฝึกอบรมตนย่อมไม่เข้าใจ ไม่รู้เท่าทันตามความเป็นจริง ลุ่มหลงลืมตน ยินดียินร้าย ปล่อยให้โลกธรรมเข้าครอบงำย่ำยีจิตฟูยุบเรื่อยไป ไม่พ้นจากทุกข์โศก

๒. ส่วนผู้มีการศึกษา เป็นอริยสาวก รู้จักพิจารณารู้เท่าทันตามความเป็นจริงว่า สิ่งเหล่านี้ ไม่ว่าอย่างไรก็ตามที่เกิดขึ้นแก่ตน ล้วนไม่เที่ยง ไม่คงทน ไม่สมบูรณ์ มีความแปรปรวนได้เป็นธรรมดา จึงไม่หลงใหลมัวเมาเคลิ้มไปตามอิฏฐารมณ์ ไม่ขุ่นมัวหม่นหมองคลุ้มคลั่งไปในเพราะอนิฏฐารมณ์ มีสติดำรงอยู่ได้ ไม่ถูกทุกข์ท่วมทับ

(องฺ. อฏฺฐก. ๒๓/๙๖/๑๕๙)

๙. คนที่ประสบความสำเร็จ

(ผู้ที่จะเจริญก้าวหน้าในชีวิต)

ผู้ที่ต้องการดำเนินชีวิตให้เจริญก้าวหน้า ประสบความสำเร็จไม่ว่าจะในด้านการศึกษา หรืออาชีพการงานก็ตาม พึงปฏิบัติตามหลักต่อไปนี้

ก. ปฏิบัติตามหลักธรรม ที่จะนำชีวิตไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองที่เรียกว่าจักร (ธรรมประดุจล้อนำรถไปสู่จุดหมาย) ซึ่งมี ๔ ข้อ คือ

๑. **ปฏิรูปเทสวาสะ** อยู่ในถิ่นที่เหมาะ มีสิ่งแวดล้อมอำนวยแก่ความดีงาม และความเจริญก้าวหน้า

๒. **สัปปุริสูปัสสยะ** สมาคมกับสัตบุรุษ คือ รู้จักเสวนาคบหาบุคคลผู้รู้ผู้ทรงคุณ และผู้ที่จะเกื้อกูลแก่ความเจริญงอกงาม

๓. **อัตตสัมมาปณิธิ** ตั้งตนไว้ชอบ คือ ตั้งเป้าหมายดีงามถูกต้องแน่ชัด และนำตนไปถูกทางแน่วแน่ มั่นคง ไม่ไถลไม่เชือนแช พร่า ส่าย หรือไขว้เขว

๔. **ปุพเพกตปุญญตา** ทำดีไว้ก่อน คือ มีพื้นเดิมดี เช่น มีสติปัญญา ความถนัดอัธยาศัย เป็นทุนเดิมดีอยู่แล้ว และเร่งสร้างสมคุณสมบัติ ความดีงาม ฝึกฝนความชำนิชำนาญเตรียมไว้ก่อนแต่ต้น ทำตนให้เป็นผู้พร้อมอยู่แล้วที่จะก้าวสู่ประตูแห่งความเจริญขั้นต่อไป

(องฺ. จตุกฺก. ๒๑/๓๑/๔๑)

ข. ปฏิบัติตามหลักธรรม ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จแห่งกิจการนั้น ๆ ที่เรียกว่า อิทธิบาท (ธรรมที่ให้ถึงความสำเร็จ) ซึ่งมี ๔ ข้อ คือ

๑. **ฉันทะ** ความพอใจ คือ พอใจจะทำสิ่งนั้นและทำด้วยใจรัก ต้องการทำให้เป็นผลสำเร็จอย่างดีแห่งกิจหรืองานที่ทำ มิใช่สักว่าทำพอให้เสร็จ ๆ ไป หรือเพียงเพราะอยากได้รางวัลหรือผลกำไร

๒. **วิริยะ** ความเพียร คือ ขยันหมั่นประกอบหมั่นกระทำสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ทอดทิ้ง ไม่ท้อถอย

๓. **จิตตะ** ความคิดฝักใฝ่ คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิด ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอย ใช้ความคิดในเรื่องนั้นบ่อย ๆ หรือ เสมอ ๆ

๔. **วิมังสา** การสอบสวนตรวจตรา คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อน เกินเลยบกพร่องขัดข้อง เป็นต้น ในสิ่งที่ทำนั้น มีการทดลอง วางแผน วัดผล คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง เป็นต้น

(ที. ปา. ๑๑/๒๓๑/๒๓๓)

ค. ดำเนินตามพระพุทธปฏิปทา ด้วยการปฏิบัติตามธรรม ๒ อย่างที่เป็นเหตุให้พระองค์บรรลุสัพพัญญุตญาณ เรียกว่า อุปัญญาตธรรม (ธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงปฏิบัติเห็นคุณประจักษ์กับพระองค์เอง) คือ

๑. **อสันตุฏฐิตา กุสเลสุ ธัมเมสุ** ความไม่สันโดษในกุศลธรรม คือ ความไม่รู้อิ่ม ไม่รู้พอในการสร้างความดีและสิ่งที่ดี

๒. อัปปฏิวาณิตา จะ ปธานัสมิง ความไม่ระย่อในการบำเพ็ญเพียร คือ การเพียรพยายามก้าวหน้าเรื่อยไปไม่ยอมถอยหลัง ไม่ยอมแพ้ไม่ยอมท้อถอยต่ออุปสรรค ความเหน็ดเหนื่อยยากลำบาก

(ที. ปา ๑๑/๒๒๗/๒๒๓)

๑๐. คนที่รู้จักทำมาหาเลี้ยงชีพ

(คนที่ปฏิบัติหน้าที่ทางเศรษฐกิจถูกต้อง)

คนที่จะเรียกได้ว่า รู้จักหารู้จักใช้ทรัพย์หรือหาเงินเป็น ใช้เงินเป็น เป็นคนทำมาหากินที่ดี ตั้งตัวสร้างหลักฐานได้ และใช้ทรัพย์สมบัติให้เป็นประโยชน์ ก็เพราะปฏิบัติตามหลักธรรมต่อไปนี้

ก. ปฏิบัติตามหลักธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ปัจจุบันหรือหลักธรรมอันอำนวยประโยชน์สุขขั้นต้น ที่เรียกว่าทิฏฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรม ๔ ประการ อันเป็นขั้นรู้จักหาและรักษาทรัพย์ คือ

๑. **อุฏฐานสัมปทา** ถึงพร้อมด้วยความหมั่นคือขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงาน และการประกอบอาชีพที่สุจริต ฝึกฝนให้มีความชำนิชำนาญและรู้จริง รู้จักใช้ปัญญาสอดส่องตรวจตรา หาวิธีการที่เหมาะที่ดี จัดการและดำเนินการให้ได้ผลดี

๒. **อารักขสัมปทา** ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือ รู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์และผลงานที่ตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรม ด้วยกำลังงานของตน ไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย

๓. **กัลยาณมิตตตา** คบมิตรดี คือ รู้จักเสวนาคบหาคน ไม่คบไม่เอาอย่างผู้ที่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย เลือกเสวนาศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้รู้ผู้ทรงคุณ ผู้มีความสามารถ ผู้น่าเคารพนับถือและมีคุณสมบัติ เกื้อกูลแก่อาชีพการงาน

๔. **สมชีวิตา** เป็นอยู่พอดี คือ รู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเลี้ยงชีวิตแต่พอดี มิให้ฝืดเคืองหรือฟุ่มเฟือย ให้รายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดเก็บไว้

(องฺ. อฏฺฐก. ๒๓/๑๔๔/๒๘๙)

ข. เมื่อหาทรัพย์มาได้แล้ว รู้จักจัดสรรทรัพย์นั้น โดยถือหลักการแบ่งทรัพย์เป็น ๔ ส่วน ที่เรียกว่า โภควิภาค ๔ คือ

๑. **เอเกน โภเค ภุญฺชยฺย** ๑ ส่วน ใช้จ่ายเลี้ยงตนเลี้ยงคนที่ควรบำรุง และทำประโยชน์

๒. **ทวีหิ กมฺมํ ปโยชเย** ๒ ส่วน ใช้เป็นทุนประกอบการงาน

๓. **จตุตฺถญฺจ นิธาเปยฺย** อีก ๑ ส่วน เก็บไว้ใช้ในคราวจำเป็น

(ที. ปา. ๑๑/๑๙๗/๒๐๒)

ค. พึงเข้าใจและคำนึงไว้เสมอว่า การที่อุตสาหะเพียรพยายามแสวงหา รักษาทรัพย์ ตลอดจนมี หรือครอบครองโภคทรัพย์ไว้นั้น ก็เพื่อจะใช้ให้เป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนและคนอื่น ถ้าไม่ใช้ทรัพย์สมบัติให้เกิดคุณประโยชน์แล้ว การหาและการมีทรัพย์สมบัติก็ปราศจากคุณค่าหาความหมายใด ๆ มิได้ ดังนั้นเมื่อมีทรัพย์มาได้แล้ว พึงปฏิบัติต่อทรัพย์ ๑ ส่วนแรกในข้อ ข. ตามหลักโภคอาทิยะ (ประโยชน์ที่ควรถือเอาจากโภคะ หรือเหตุผลที่อริยสาวกควรยึดถือในการที่จะมีหรือครอบครองทรัพย์สมบัติ) ๕ ประการ ดังพุทธพจน์ว่า

อริยสาวกแสวงหาโภคทรัพย์มาได้ ด้วยน้ำพักน้ำแรงความขยันหมั่นเพียรของตน และโดยทางสุจริตชอบธรรมแล้ว

๑. เลี้ยงตัว เลี้ยงมารดาบิดา บุตรภรรยา และคนในปกครองทั้งหลายให้เป็นสุข

๒. บำรุงมิตรสหาย และผู้ร่วมกิจการงานให้เป็นสุข

๓. ใช้ปกป้องรักษาสวัสดิภาพ ทำตนให้มั่นคงปลอดจากภยันตราย

๔. ทำพลี คือ สละบำรุงหรือบูชา ๕ อย่างคือ

(๑) **ญาติพลี** สงเคราะห์ญาติ

(๒) **อติถิพลี** ต้อนรับแขก

(๓) **ปุพพเปตพลี** ทำบุญหรือสักการะอุทิศผู้ล่วงลับ

(๔) **ราชพลี** บำรุงราชการด้วยการเสียภาษีอากรเป็นต้น

(๕) **เทวตาพลี** ถวายเทวดา คือ สักการะบำรุง หรือ ทำบุญอุทิศสิ่งที่เคารพบูชาตามความเชื่อถือ

๕. อุปถัมภ์บำรุงสมณพราหมณ์ ผู้ประพฤติดีปฏิบัติชอบ ผู้ไม่ประมาทมัวเมา

เมื่อได้ใช้โภคทรัพย์ทำประโยชน์อย่างนี้แล้ว ถึงโภคะจะหมดสิ้นไป ก็สบายใจได้ว่า ได้ใช้โภคะนั้นให้เป็นประโยชน์ถูกต้องตามเหตุผลแล้ว ถึงโภคะเพิ่มขึ้นก็สบายใจเช่นเดียวกัน เป็นอันไม่ต้องเดือดร้อนใจในทั้งสองกรณี.

(องฺ. ปญฺจก. ๒๒/๔๑/๔๘)

การใช้จ่ายใน ๕ ข้อนี้ ท่านมุ่งแจกแจงรายการที่พึงจ่าย มิใช่หมายความว่าแบ่งส่วนเท่ากันในแต่ละข้อ นอกจากนั้นท่านมุ่งกล่าวถึงรายการที่พึงจ่ายเป็นประจำสำหรับผู้สามารถและจะบำเพ็ญประโยชน์ให้มากขึ้น พึงปฏิบัติต่อไปอีกตามหลักสังคหวัตถุ เป็นต้น.

๑๑. คนครองเรือนที่น่านับถือ

(คฤหัสถ์หรือชาวบ้านที่ดีเป็นแบบอย่าง)

คนที่จะเรียกได้ว่าประสบความสำเร็จในการครองเรือน เป็นคฤหัสถ์หรือชาวบ้านที่ดี น่าเคารพนับถือเป็นแบบฉบับ ควรถือเป็นตัวอย่าง จะต้องวัดด้วยหลักเกณฑ์ดังนี้

ก. เป็นผู้บรรลุความสุขอันชอบธรรมที่ผู้ครองเรือนควรมี หรือเรียกง่าย ๆ ว่า สุขของคฤหัสถ์ ๔ ประการ (เรียกตามภาษาบาลีว่า คิหิสุข หรือกามโภคีสุข แปลว่าสุขของชาวบ้าน หรือความสุขที่ชาวบ้านควรพยายามทำให้เกิดขึ้นแก่ตนอยู่เสมอ) คือ

๑. **อัตถิสุข** สุขเกิดจากความมีทรัพย์ คือความภูมิใจ เอิบอิ่มและอุ่นใจว่า ตนมีโภคทรัพย์ ที่ได้มาด้วยน้ำพักน้ำแรง ความขยันหมั่นเพียรของตน และโดยทางชอบธรรม

๒. **โภคสุข** สุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์ คือความภูมิใจ เอิบอิ่มใจว่า ตนได้ใช้ทรัพย์ที่ได้มาโดยชอบนั้น เลี้ยงชีพ เลี้ยงผู้ที่ควรเลี้ยง และบำเพ็ญคุณประโยชน์

๓. **อนณสุข** สุขเกิดจากความไม่เป็นหนี้ คือความภูมิใจเอิบอิ่มใจว่า ตนเป็นไท ไม่มีหนี้สินติดค้างใคร

๔. **อนวัชชสุข** สุขเกิดจากความประพฤติไม่มีโทษ คือความภูมิใจ เอิบอิ่มใจว่า ตนมีความประพฤติสุจริต ไม่บกพร่องเสียหาย ใครติเตียนไม่ได้ ทั้งทางกายทางวาจา และทางใจ

บรรดาสุข ๔ อย่างนี้ อนวัชชสุขมีค่ามากที่สุด.

(องฺ. จตุกฺก. ๒๑/๖๒/๘๑)

ข. คนครองเรือนนั้น แยกได้เป็นหลายประเภท จัดเป็นขั้นๆ ได้ตั้งแต่ร้ายไปถึงดีและที่ดีก็มีหลายระดับ คฤหัสถ์ที่ดีน่าเคารพนับถือแท้จริง คือประเภทที่ ๑๐ ในกามโภคี (ผู้บริโภคกามหรือชาวบ้าน) ๑๐ ประเภทต่อไปนี้

กลุ่มที่ ๑ พวกที่แสวงหาไม่ชอบธรรม ใช้วิธีเลวร้ายในการได้มาซึ่งโภคทรัพย์

๑. ได้ทรัพย์มาแล้ว ไม่เลี้ยงตนให้อิ่มหนำเป็นสุข ทั้งไม่แจกจ่ายแบ่งปัน และไม่ใช้ทำความดี

๒. ได้ทรัพย์มาแล้ว เลี้ยงตนให้อิ่มหนำเป็นสุข แต่ไม่แจกจ่ายแบ่งปัน และไม่ใช้ทำความดี

๓. ได้ทรัพย์มาแล้ว เลี้ยงตนให้อิ่มหนำเป็นสุขด้วย แจกจ่ายแบ่งปันและใช้ทำความดีด้วย

ในกลุ่มนี้ ประเภทที่ ๑ ควรตำหนิทั้ง ๓ สถาน ประเภทที่ ๒ ควรตำหนิ ๒ สถาน ชม ๑ สถาน ประเภทที่ ๓ ควรตำหนิ ๑ สถาน ชม ๒ สถาน

กลุ่มที่ ๒ พวกที่แสวงหาชอบธรรมบ้าง ไม่ชอบธรรมบ้าง ใช้วิธีเลวร้ายบ้างไม่เลวร้ายบ้าง

๔. ได้ทรัพย์มาแล้ว ทำอย่างประเภทที่ ๑

๕. ได้ทรัพย์มาแล้ว ทำอย่างประเภทที่ ๒

๖. ได้ทรัพย์มาแล้ว ทำอย่างประเภทที่ ๓

ในกลุ่มนี้ ประเภทที่ ๔ ควรตำหนิ ๓ สถาน ชม ๑ สถาน (ชมที่ยังหาทรัพย์โดยทางชอบธรรมบ้าง) ประเภทที่ ๕ ตำหนิ ๒ สถาน ชม ๒ สถาน ประเภทที่ ๖ ตำหนิ ๑ สถาน ชม ๓ สถาน

กลุ่มที่ ๓ พวกที่แสวงหาชอบธรรม ไม่ใช้วิธีเลวร้าย ในการได้มาซึ่งโภคทรัพย์

๗. ได้ทรัพย์มาแล้ว ทำอย่างประเภทที่ ๑

๘. ได้ทรัพย์มาแล้ว ทำอย่างประเภทที่ ๒

๙. ได้ทรัพย์มาแล้ว ทำอย่างประเภทที่ ๓

แต่กระนั้นก็ยังติด ยังสยบมัวเมา ยังหมกมุ่น บริโภคโภคะเหล่านั้นโดยไม่รู้เท่าทันเห็นโทษ ไม่มีปัญญาทำตนให้เป็นอิสระเป็นนายเหนือโภคทรัพย์

ในกลุ่มนี้ ประเภทที่ ๗ ควรตำหนิ ๒ สถาน ชม ๑ สถาน ประเภทที่ ๘ ตำหนิ ๑ สถาน ชม ๒ สถาน ประเภทที่ ๙ ชม ๓ สถาน ตำหนิ ๑ สถาน

พวกพิเศษ ผู้ที่แสวงหาชอบธรรม และใช้อย่างมีสติสัมปชัญญะ มีจิตใจเป็นอิสระมีลักษณะดังนี้

๑๐. แสวงหาโภคทรัพย์โดยชอบธรรม ไม่ใช้วิธีเลวร้าย ได้มาแล้วเลี้ยงตนให้อิ่มหนำเป็นสุข แจกจ่ายแบ่งปันและใช้ทรัพย์นั้นทำความดี ไม่สยบ ไม่ลุ่มหลงหมกมุ่นมัวเมาบริโภคโภคะนั้น โดยรู้เท่าทันเห็นข้อดีข้อเสียมีปัญญาทำตนให้เป็นอิสระหลุดพ้น เป็นนายเหนือโภคทรัพย์

ประเภทที่ ๑๐ นี้ พระพุทธเจ้าสรรเสริญว่าเป็นผู้เลิศประเสริฐสูงสุด ควรชมทั้ง ๔ สถาน คือ เป็นคฤหัสถ์แบบฉบับที่น่าเคารพนับถือ

(องฺ. ทสก.๒๔/๙๑/๑๙๙)

๑๗. คนที่ร่วมชีวิต

(คู่ครองที่ดี)

คู่ครองที่ดี ที่จะเป็นคู่ร่วมชีวิตกันได้ นอกจากกามคุณแล้ว ควรมีคุณสมบัติ และประพฤติตามข้อปฏิบัติดังนี้

ก. มีหลักธรรมของคู่ชีวิต ที่จะทำให้คู่สมรสมีชีวิตสอดคล้องกลมกลืนกัน เป็นพื้นฐานอันมั่นคง ที่จะทำให้อยู่ครองกันได้ยืดยาว เรียกว่า สมชีวิธรรม ๔ ประการคือ

๑. **สมสัทธา** มีศรัทธาสมกัน เคารพนับถือในลัทธิศาสนาสิ่งเคารพบูชาและหลักการต่าง ๆ ตลอดจนแนวความสนใจอย่างเดียวกัน หนักแน่นเสมอกัน หรือปรับเข้าหากันลงกันได้

๒. สมสีลา มีศีลสมกัน คือความประพฤติศีลธรรมจรรยา กิริยา มารยาท พื้นฐานการอบรม พอเหมาะสอดคล้อง ไปกันได้

๓. **สมจาคา** มีจาคะสมกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความโอบอ้อมอารี มีใจกว้างขวาง ความเสียสละ ความพร้อมที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น พอกลมกลืนกันไม่ขัดแย้งบีบคั้นกัน

๔. **สมปัญญา** มีปัญญาสมกัน รู้เหตุรู้ผล เข้าใจกัน อย่างน้อยพอพูดกันรู้เรื่อง

(อ.. จตุกฺก. ๒๑/๕๕/๘๐)

ข. เป็นคู่ครองที่มีคุณธรรม ลักษณะนิสัย ความประพฤติปฏิบัติ การแสดงออกต่อกัน ที่เกื้อกูลกัน ถูกกัน ทนกันได้ ในกรณีนี้ ท่านแสดงภรรยาประเภทต่าง ๆ ไว้ ๗ ประเภท คือ

๑. **วธกาภริยา** ภรรยาเยี่ยงเพชฌฆาต คือ ภรรยาที่คิดร้าย มิได้อยู่ด้วยความพอใจ ยินดีชายอื่นเอาเงินซื้อได้ดูหมิ่น และคิดทำลายสามี

๒. **โจรีภริยา** ภรรยาเยี่ยงโจร คือภรรยาชนิดที่ล้างผลาญทรัพย์สมบัติ

๓. **อัยยาภริยา** ภรรยาเยี่ยงนาย คือ ภรรยาที่เกียจคร้าน ไม่ใส่ใจการงาน กินมาก ปากร้าย หยาบคาย ใจเหี้ยม ชอบข่มสามี

๔. มาตาภริยา ภรรยาเยี่ยงมารดา คือ ภรรยาที่หวังดีเสมอคอยห่วงใยเอาใจใส่สามีเหมือนมารดาปกป้องบุตร รู้จักประหยัดทรัพย์ที่หามาได้

๕. ภคินีภริยา ภรรยาเยี่ยงน้องสาว คือ ภรรยาผู้เคารพรักสามี ดังน้องรักพี่ มีใจอ่อนโยน รู้จักเกรงใจ มักคล้อยตามสามี

๖. สขีภริยา ภรรยาเยี่ยงสหาย คือ ภรรยาที่เป็นเหมือนเพื่อน เวลาพบสามี ก็ร่าเริงดีใจเหมือนเพื่อนพบเพื่อน เป็นผู้มีการศึกษาอบรม มีกิริยา มารยาทประพฤติตัวดี ภักดีต่อสามี

๗. ทาสีภริยา ภรรยาเยี่ยงนางทาสี คือ ภรรยาที่ยอมอยู่ใต้อำนาจสามี ถูกสามีตะคอกตบตี ก็อดทน ไม่แสดงความโกรธตอบ

(องฺ. สตฺตก ๒๓/๖๐/๙๒)

ท่านสอนให้ภรรยาสำรวจตนว่า ที่เป็นอยู่ ตนเป็นภรรยาประเภทไหน ถ้าจะให้ดีควรเป็นภรรยาประเภทใด สำหรับชายอาจใช้เป็นลักษณะสำรวจอุปนิสัยของตนว่าควรแก่หญิงประเภทใดเป็นคู่ครอง และสำรวจหญิงที่จะเป็นคู่ครอง ว่าเหมาะกับอุปนิสัยของตนหรือไม่

แม้สามีก็ย่อมมีหลายประเภท พึงเทียบเอาจากภรรยาประเภทต่าง ๆ เหล่านี้

ค. ปฏิบัติตามหลักธรรมสำหรับการครองเรือนที่เรียกว่าฆราวาสธรรม ๔ ประการ คือ

๑. **สัจจะ** ความจริง คือ ซื่อสัตย์ต่อกัน ทั้งจริงใจ จริงวาจา และจริงในการกระทำ

๒. **ทมะ** ฝึกตน คือ รู้จักควบคุมจิตใจ ฝึกหัดดัดนิสัย แก้ไขข้อบกพร่อง ข้อขัดแย้ง ปรับตัวปรับใจเข้าหากัน

๓. **ขันติ** อดทน คือ มีจิตใจเข้มแข็งหนักแน่น ไม่วู่วาม ทนต่อความล่วงล้ำก้ำเกินกัน และร่วมกันอดทนต่อความเหนื่อยยากลำบาก ตรากตรำ ฝ่าฟันอุปสรรคไปด้วยกัน

๔. **จาคะ** เสียสละ คือ สามารถเสียสละความสุขสำราญ ความพอใจส่วนตนเพื่อคู่ครองได้ เช่น อดหลับอดนอนพยาบาลกันในยามเจ็บไข้ เป็นต้น ตลอดจนมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อญาติมิตรสหายของคู่ครอง ใจไม่แคบ

ง. สงเคราะห์ อนุเคราะห์กัน ตามหลักปฏิบัติในทิศ ๖ ข้อที่ว่าด้วยทิศเบื้องหลัง คือ

สามีปฏิบัติต่อภรรยา โดย

๑. ยกย่องให้เกียรติสมกับฐานะที่เป็นภรรยา

๒. ไม่ดูหมิ่น

๓. ไม่นอกใจ

๔. มอบความเป็นใหญ่ในบ้านให้

๕. หาเครื่องประดับมาให้เป็นของขวัญตามโอกาส

ภรรยาอนุเคราะห์สามี โดย

๑. จัดงานบ้านให้เรียบร้อย

๒. สงเคราะห์ญาติมิตรทั้งสองฝ่ายด้วยดี

๓. ไม่นอกใจ

๔. รักษาทรัพย์สมบัติที่หามาได้

๕. ขยันไม่เกียจคร้านในงานทั้งปวง

(ที. ปา. ๑๑/๒๐๑/๒๐๔)

๑๓. คนที่รับผิดชอบต่อวงศ์ตระกูล

(หัวหน้าครอบครัว)

ผู้ที่เป็นหัวหน้าครอบครัว นอกจากปฏิบัติตามหลักธรรมอื่น ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น เช่น เป็นคนที่รู้จักทำมาหาเลี้ยงชีพเป็นต้นแล้ว พึงปฏิบัติตามหลักธรรมเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อวงศ์ตระกูลบางอย่าง ต่อไปนี้

ก. พึงปฏิบัติตามหลักธรรม สำหรับดำรงความมั่งคั่งของตระกูลให้ยั่งยืน หรือเหตุที่ทำให้ตระกูลมั่งคั่ง ตั้งอยู่ได้นาน เรียกว่า กุลจิรัฏฐิติธรรม ๔ อย่าง คือ

๑. นัฏฐคเวสนา ของหายของหมด รู้จักหามาไว้

๒. ชิณณปฏิสังขรณา ของเก่าของชำรุด รู้จักบูรณะซ่อมแซม

๓. ปริมิตปานโภชนา รู้จักประมาณในการกินการการใช้

๔. อธิปัจจสีลวันตสถาปนา ตั้งผู้มีศีลธรรมเป็นพ่อบ้านแม่เรือน.

(อง. จตุก. ๒๑/๒๕๘/๓๓๗)

ข. ปฏิบัติต่อบุคคลบางพวก ที่ตนควรรับผิดชอบด้วยความเอาใจใส่ระมัดระวังตั้งใจทำให้ถูกต้อง พอเหมาะพอดี ให้เกิดคุณ ดุจปฏิบัติต่อไฟ หรือดุจพวกนับถือการบูชาไฟในสมัยโบราณ ปฏิบัติต่อไฟที่ตนบูชา โดยปฏิบัติตามหลักที่เรียกว่า อัคคิปาริจริยา (ไฟที่ควรบำรุง หรือ บุคคลที่ควรบูชาด้วยการใส่ใจบำรุงเลี้ยง และให้ความเคารพนับถือตามควรแก่ฐานะ ดุจไฟบูชาของผู้บูชาไฟ) ๓ อย่าง คือ

๑. อาหุไนยัคคิ ไฟที่ควรแก่ของคำนับ ได้แก่ บิดามารดา

๒. คหปตัคคิ ไฟประจำตัวเจ้าบ้าน ได้แก่บุตร ภรรยา และคนในปกครอง

๓. ทักขิไณยัคคิ ไฟที่ควรแก่ทักษิณา ได้แก่ สมณพราหมณ์ พระภิกษุสงฆ์ผู้ทรงศีล ซึ่งทำหน้าที่สั่งสอน ผดุงธรรม ที่ประพฤติดี ประพฤติชอบ ไม่ประมาทมัวเมา

(ที.ปา, ๑๑/๒๒๘/๒๒๘)

ค. ในฐานะที่เป็นบิดามารดา พึงรู้จักบุตร ๓ ประเภทและให้การศึกษาอบรมให้เป็นบุตรชนิดที่ดี ที่สุดคือ

๑. อภิชาตบุตร บุตรที่ยิ่งกว่าบิดามารดา ดีเลิศกว่าพ่อแม่

๒. อนุชาตบุตร บุตรที่ตามเยี่ยงบิดามารดาเสมอด้วยพ่อแม่

๓. อวชาตบุตร บุตรที่ต่ำลงกว่าบิดามารดาเสื่อมทรามทำลายวงศ์ตระกูล.

(ขุ.อิติ. ๒๕/๒๕๒/๒๗๕)

ง. ในฐานะที่เป็นบิดามารดา พึงอนุเคราะห์ บุตรธิดาตามหลักปฏิบัติในทิศเบื้องหน้าดังนี้

๑. ห้ามปรามป้องกันจากความชั่ว

๒. ดูแลฝึกอบรมให้ตั้งอยู่ในความดี

๓. ให้ศึกษาศิลปวิทยา

๔. เป็นธุระในเรื่องที่จะมีคู่ครองที่สมควร

๕. มอบทรัพย์สมบัติให้เมื่อถึงโอกาสอันควร

(ที.ปา. ๑๑/๖๕๘/๒๐๒)

๑๔. คนที่สืบต่อวงศ์ตระกูล

(ทายาทที่ดี)

ผู้เป็นทายาทสืบต่อวงศ์ตระกูล นอกจากจะรับทรัพย์สมบัติและวงศ์ตระกูลมารักษาสืบต่อแล้ว จะต้องรับเอาหน้าที่และคุณธรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการรักษาวงศ์ตระกูล มาปฏิบัติสืบต่อไปด้วย แต่ในเบื้องต้น ในฐานะที่เป็นทายาทที่ดี พึงปฏิบัติตามหลักธรรมต่อไปนี้

ก. ในฐานะที่เป็นบุตรธิดา พึงเคารพบิดามารดาตามหลักปฏิบัติในทิศ ๖ ข้อว่าด้วยทิศเบื้องหน้าดังนี้

๑. ท่านเลี้ยงเรามาแล้ว เลี้ยงท่านตอบ

๒. ช่วยทำการงานของท่าน

๓. ดำรงวงศ์สกุล

๔. ประพฤติตนให้เหมาะสมกับความเป็นทายาท

๕. เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ทำบุญอุทิศให้ท่าน

(ที.ปา. ๑๑/๑๙๙/๒๐๒)

ข. หลีกเว้นความประพฤติที่เป็นช่องทางของ ความเสื่อม หรือทางแห่งความพินาศ ซึ่งจะเป็นเหตุให้ โภคทรัพย์ย่อยยับไป ที่เรียกว่า อบายมุข ๖ ประการ คือ

๑. ติดสุราและของมึนเมา ซึ่งมีโทษ ๖

๑. ทรัพย์หมดไป ๆ เห็นชัด ๆ

๒. ก่อการทะเลาะวิวาท

๓. ทำลายสุขภาพ

๔. เสื่อมเกียรติเสียชื่อเสียง

๕. ทำให้แสดงด้าน ไม่รู้จักอาย

๖. ทอนกำลังปัญญา

๒. ติดเที่ยวกลางคืน ซึ่งมีโทษ ๖

๑. เป็นการไม่รักษาตัว

๒. เป็นการไม่รักษาลูกเมีย

๓. เป็นการไม่รักษาทรัพย์สมบัติ

๔. เป็นที่ระแวงสงสัย

๕. เป็นเป้าให้เขาใส่ความหรือข่าวลือ

๖. เป็นทางมาของเรื่องเดือดร้อนเป็นอันมาก

๓. ติดเที่ยวดูการละเล่น ซึ่งมีโทษ ทำให้การงานเสื่อมเสีย เพราะใจกังวลคอยคิดจ้อง และเสียเวลาเมื่อไปดูสิ่งนั้น ๆ ทั้ง ๖ กรณี คือ เต้นรำที่ไหน ขับร้องดนตรีเสภา เพลง เถิดเทิง ที่ไหนไปที่นั่น

๔. ติดการพนัน ซึ่งมีโทษ ๖

๑. เมื่อชนะ ย่อมก่อเวร
๒. เมื่อแพ้ ก็เสียดายทรัพย์ที่เสียไป
๓. ทรัพย์หมดไป ๆ เห็นชัด ๆ
๔. เข้าที่ประชุม เขาไม่เชื่อถือถ้อยคำ
๕. เป็นที่หมิ่นประมาทของเพื่อนฝูง
๖. ไม่เป็นที่พึงประสงค์ของผู้จะหาคู่ครองให้ลูกของเขา เพราะเห็นว่าจะเลี้ยงลูกเมียไม่ไหว

๕. คบคนชั่ว ซึ่งมีโทษทำให้กลายไปเป็นคนชั่วอย่างคนที่ตนคบทั้ง ๖ ประเภท คือได้เพื่อนที่ชักนำให้กลายเป็น

๑. นักการพนัน

๒. นักเลงผู้หญิง

๓. นักเลงเหล้า

๔. นักลวงของปลอม

๕. นักหลอกลวง

๖. นักเลงหัวไม้

๖. เกียจคร้านทำการงาน ซึ่งมีโทษ ทำให้ยกเหตุต่าง ๆ เป็นข้ออ้าง ผัดเพี้ยน ไม่ทำการงาน โภคะใหม่ก็ไม่เกิด โภคะที่มีอยู่ก็หมดสิ้นไป คือให้อ้างไปทั้ง ๖ กรณีว่า หนาวนัก ร้อนนัก เย็นไปแล้ว ยังเช้านัก หิวนัก อิ่มนัก แล้วไม่ทำการงาน

(ที.ปา. ๑๑/๑๗๘/๑๙๖)

๑๕. คนที่ควรคบและไม่ควรคบ

(มิตรแท้-มิตรเทียม)

การคบเพื่อนเป็นสิ่งสำคัญ มีผลต่อความเจริญก้าวหน้าและความเสื่อมของชีวิตอย่างมาก จึงควรทราบหลักธรรมเกี่ยวกับเรื่องมิตรที่เป็นข้อสำคัญ ๆ ไว้ ในที่นี้ จะแสดงเรื่องคนที่ควรคบ คนที่ไม่ควรคบ และหลักปฏิบัติต่อกันระหว่างมิตรสหาย ดังต่อไปนี้

ก. พึงรู้จักมิตรเทียม หรือศัตรูผู้มาในร่างของมิตร (มิตรปฏิรูปก์) ๔ ประเภทดังนี้

๑. คนปอกลอก ขนเอาของเพื่อนไปฝ่ายเดียว (อัญญทัตถุหร) มีลักษณะ ๔ คือ

๑. คิดเอาแต่ได้ฝ่ายเดียว

๒. ยอมเสียน้อย โดยหวังจะเอาให้มาก

๓. ตัวมีภัย จึงมาช่วยทำกิจของเพื่อน

๔. คบเพื่อน เพราะเห็นแก่ประโยชน์

๒. คนดีแต่พูด (วจีบรม) มีลักษณะ ๔ คือ

๑. ดีแต่ขนของหมดแล้วมาปราศรัย

๒. ดีแต่อ้างของยังไม่มีมาปราศรัย

๓. สงเคราะห์ด้วยสิ่งที่หาประโยชน์มิได้

๔. เมื่อเพื่อนมีกิจ อ้างแต่เหตุขัดข้อง

๓. คนหัวประจบ (อนุปปิยภาณี) มีลักษณะ ๔ คือ

๑. จะทำชั่วก็เออออ

๒. จะทำดีก็เออออ

๓. ต่อหน้าสรรเสริญ

๔. ลับหลังนินทา

๔. คนชวนฉิบหาย (อปายสหาย) มีลักษณะ ๔ คือ

๑. คอยเป็นเพื่อนดื่มน้ำเมา

๒. คอยเป็นเพื่อนเที่ยวกลางคืน

๓. คอยเป็นเพื่อนดูการเล่น

๔. คอยเป็นเพื่อนไปเล่นการพนัน

ข. พึงรู้จักมิตรแท้ หรือมิตรด้วยใจจริง (สุหทมิตร) ๔ ประเภท ดังนี้

๑. มิตรอุปการะ (อุปการก) มีลักษณะ ๔ คือ

๑. เพื่อนประมาท ช่วยรักษาเพื่อน
๒. เพื่อนประมาท ช่วยรักษาทรัพย์สินของเพื่อน
๓. เมื่อมีภัย เป็นที่พึ่งพำนักได้
๔. มีกิจจำเป็น ช่วยออกทรัพย์ให้เกินกว่าออกที่ปาก

๒. มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ (สมานสุขทุกข์) มีลักษณะ ๔ คือ

๑. บอกความลับแก่เพื่อน
๒. รักษาความลับของเพื่อน
๓. มีภัยอันตรายไม่ละทิ้ง
๔. แม้ชีวิตก็สละให้ได้

๓. มิตรแนะนำประโยชน์ (อัตถักขายี) มีลักษณะ ๔ คือ

๑. จะทำชั่วเสียหาย คอยห้ามปรามไว้
๒. แนะนำสนับสนุนให้ตั้งอยู่ในความดี

๓. ให้ได้ฟังได้รู้สิ่งที่ไม่เคยได้รู้ได้ฟัง

๔. บอกทางสุขทางสวรรค์ให้

๔. มิตรมีใจรัก (อนุกัมปกะ) มีลักษณะ ๔ คือ

๑. เพื่อนมีทุกข์พลอยไม่สบายใจ (ทุกข์ ๆ ด้วย)

๒. เพื่อนมีสุข พลอยแช่มชื่นยินดี (สุข ๆ ด้วย)

๓. เขาติเตียนเพื่อน ช่วยยับยั้งแก้ให้

๔. เขาสรรเสริญเพื่อน ช่วยพูดเสริมสนับสนุน

(ที.ปา. ๑๑/๑๕๒/๒๐๑)

ค. มิตรต่อมิตรพึงสงเคราะห์อนุเคราะห์กัน ตามหลักปฏิบัติในทิศ ๖ ข้อที่ว่าด้วยทิศเบื้องซ้าย ดังนี้

– พึงปฏิบัติต่อมิตรสหายดังนี้

๑. เผื่อแผ่แบ่งปัน

๒. พูดจามีน้ำใจ.

๓. ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

๔. มีตนเสมอ ร่วมสุขร่วมทุกข์ด้วย
๕. ซื่อสัตย์จริงใจ

- มิตรสหายอนุเคราะห์ดังนี้
๑. เมื่อเพื่อนประมาท ช่วยรักษาป้องกัน
๒. เมื่อเพื่อนประมาท ช่วยรักษาทรัพย์สมบัติของเพื่อน
๓. ในคราวมีภัย เป็นที่พึ่งได้
๔. ไม่ละทิ้งในยามทุกข์ยาก
๕. นับถือตลอดถึงวงศ์ญาติของมิตร

(ที.ปา. ๑๑/๒๐๒/๒๔๐)

๑๖. คนผู้สั่งสอนหรือให้การศึกษา

(ครู อาจารย์ หรือผู้แสดงธรรม)

ผู้ทำหน้าที่สั่งสอน ให้การศึกษาแก่ผู้อื่น โดยเฉพาะ ครูอาจารย์พึงประกอบด้วยคุณสมบัติและประพฤติตามหลักปฏิบัติ ดังนี้

ก. ประกอบด้วยองค์คุณของกัลยณมิตร หรือกัลยาณมิตรธรรม ๗ ประการคือ

๑. ปิโย น่ารักทำให้เกิดความรู้สึกสบายใจ และสนิทสนมชวนใจให้อยากเข้าไปปรึกษาไต่ถาม

๒. ครู น่าเคารพ มีความประพฤติสมควรแก่ฐานะ ทำให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้ และปลอดภัย

๓. ภาวนีโย น่าภูมิใจ ทรงคุณ คือ ความรู้และภูมิปัญญาแท้จริง ทั้งเป็นผู้ฝึกอบรมและปรับปรุงตนอยู่เสมอ เป็นที่น่ายกย่อง ควรเอาอย่าง เป็นที่เจริญใจของศิษย์

๔. วัตตา รู้จักพูด รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไร อย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี

๕. วจนักขโม อดทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาสอบถามทุกอย่างอยู่เสมอ อดทนฟังได้ไม่เบื่อ

๖. คัมภีรัญจะ กะถัง กัตตา กล่าวชี้แจงแถลงเรื่องต่าง ๆ ที่ลึกซึ้งให้เข้าใจได้

๗. โน จัฏฐาเน นิโยชะเย ไม่แนะนำในเรื่องที่เหลวไหล หรือชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย

(อง. สตฺตก.๒๓/๓๔/๓๓)

ข. ตั้งตนอยู่ในธรรมของผู้แสดงธรรม ที่เรียกว่าธรรมเทศกธรรม ๕ ประการ คือ

๑. อนุปุพพิกถัง แถลงความตามลำดับ คือ แสดงหลักธรรม หรือเนื้อหาตามลำดับความง่ายยากลุ่มลึก มีเหตุผลสัมพันธ์ต่อเนื่องกันไปโดยลำดับ

๒. ปริยายทัสสาวี ชี้แจงยกเหตุผลมาแสดงให้เข้าใจ คือ ชี้แจงให้เข้าใจชัดในแต่ละแง่แต่ละประเด็น โดยอธิบายขยายความยักเยื้องไปต่าง ๆ ตามแนวเหตุผล

๓. อนุทยตัง ปฏิจจะ แสดงธรรมด้วยอาศัยเมตตา คือสอนเขาด้วยจิตเมตตา มุ่งจะให้เป็นประโยชน์แก่ผู้รับคำสอน

๔. น. อามิสันตโร ไม่สอนด้วยเห็นแก่อามิส คือ สอนเขามิใช่มุ่งที่ตนจะได้ลาภ สินจ้าง หรือ ผลประโยชน์ตอบแทน

๕. อัตตานัญจะ ปรัญจะ อนุปหัจจะ แสดงธรรมไม่กระทบตนและผู้อื่น คือ สอนตามหลักตามเนื้อหา มุ่งแสดงอรรถ แสดงธรรม ไม่ยกตน ไม่เสียดสีข่มขี่ผู้อื่น

ค. ปฏิบัติต่อศิษย์ โดยอนุเคราะห์ตามหลัก ปฏิบัติในทิศ ๖ ข้อว่า ด้วยทิศเบื้องขวา คือ

๑. แนะนำฝึกอบรมให้เป็นคนดี

๒. สอนให้เข้าใจแจ่มแจ้ง

๓. สอนศิลปวิทยาให้สิ้นเชิง

๔. ยกย่องให้ปรากฏในหมู่คณะ

๕. ช่วยคุ้มครอง เป็นที่พึ่งพำนักในทิศทั้งหลาย

(ที.ปา. ๑๑/๒๐๐/๒๐๓)

๑๗. คนผู้เล่าเรียนศึกษา

(นักเรียน นักศึกษา นักค้นคว้า)

คนที่เล่าเรียนศึกษา จะเป็นนักเรียน นักศึกษา หรือนักค้นคว้าก็ตาม นอกจากจะพึงปฏิบัติตามหลักธรรมสำหรับคนที่ประสบความสำเร็จ คือ จักร ๔ และอิทธิบาท ๔ แล้ว ยังมีหลักการที่ควรรู้ และหลักปฏิบัติที่ควรประพฤติอีก ดังต่อไปนี้

ก. รู้จักองค์ประกอบที่เป็นบุพภาคของการศึกษา เรียกว่าปัจจัยแห่งสัมมาทิฐฐิ ๒ ประการ คือ

๑. องค์ประกอบภายนอกที่ดีได้แก่กัลยาณมิตร หมายถึงการมีผู้แนะนำสั่งสอน มีที่ปรึกษา เพื่อนที่คบหา ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทางสังคมโดยทั่วไปที่ดี ที่เกื้อกูลซึ่งจะชักจูงหรือกระตุ้นให้เกิดปัญญาได้ด้วยการฟัง การสนทนา ปรึกษา ซักถาม การอ่าน ตลอดจนการรู้จักใช้สื่อมวลชนให้เป็นประโยชน์

๒. องค์ประกอบภายในที่ดี ได้แก่ โยนิโสมนสิการ หมายถึงการใช้ความคิดถูกวิธี รู้จักคิด หรือ คิดเป็น คือ มองสิ่งทั้งหลายด้วยความคิดพิจารณา สืบสาว

หาเหตุผล แยกแยะสิ่งนั้น ๆ หรือปัญหานั้น ๆ ออกให้เห็นตามสภาวะ และตามความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย

กล่าวโดยย่อว่า นอกจากรู้จักแสวงหาและเลือกรับความรู้ความเห็นจากครูอาจารย์ เพื่อน คนภายนอก ตำรับตำรา และสื่อมวลชนที่เป็นกัลยาณมิตรแล้ว ต้องรู้จักคิดเองเป็นด้วย

(ม. มู. ๑๒/๔๕๗/๕๓๖)

ข. ในทางปฏิบัติอาจสร้างปัจจัยแห่งสัมมาทิฏฐิ ๒ อย่างข้างต้นนั้นได้ ด้วยการปฏิบัติตามหลักวุฒิธรรม (หลักการสร้างความเจริญงอกงามแห่งปัญญา) ๔ ประการ คือ

๑. สัปปุริสสังเสวะ หมั่นเสวนากับท่านผู้รู้ผู้ทรงคุณ ผู้มีภูมิธรรม ภูมิปัญญาน่านับถือ

๒. สัทธัมมัสสวนะ เอาใจใส่สดับตรับฟังแสวงหาความรู้จริง ทั้งจากตัวบุคคลโดยตรง และจากหนังสือหรือสื่อมวลชน

๓. โยนิโสมนสิการ รู้เห็นได้ฟังสิ่งใดแล้วรู้จักคิดพิจารณาด้วยตนเอง โดยวิธีการวิเคราะห์แยกแยะ

ให้เห็นองค์ประกอบที่เป็นสภาวะ และสืบสาวให้เห็นความสัมพันธ์สืบทอดแห่งเหตุปัจจัย

๔. ธรรมานุธรรมปฏิบัติ นำสิ่งที่ได้เล่าเรียนรับฟังและตริตรองเห็นชัดแล้ว ไปใช้หรือปฏิบัติหรือลงมือทำให้ถูกต้องตามหลักตามความมุ่งหมาย เช่นให้หลักย่อยสอดคล้องกับหลักใหญ่ ข้อปฏิบัติย่อยสอดคล้องกับจุดหมายใหญ่ต้น

(องฺ. จตุกฺก. ๒๑/๒๔๘/๓๓๒)

ค. ทำตนให้เป็นพหูสูตในด้านนั้น ด้วยการ สร้างความรู้ความเข้าใจให้แจ่มแจ้งชัดเจน ถึงขั้นครบองค์คุณของพหูสูต (ผู้ได้เรียนมาก หรือ ผู้คงแก่เรียน ๕ ประการ คือ

๑. พหุสสุตา ฟังมาก คือ ได้เล่าเรียนสดับฟังรู้เห็นอ่าน สั่งสมความรู้ไว้มากมายกว้างขวาง

๒. ธตา จำได้ คือ จับหลักหรือสาระได้ ทรงจำเนื้อหาสาระไว้ได้แม่นยำ

๓. วจสา ปริจิตา คล่องปาก คือ ท่องบ่นหรือใช้พูดอยู่เสมอ จนแคล่วคล่องจัดเจน ใครสอบถามก็พูดชี้แจงแถลงได้

๔. มนสานุเปกขิตา เพ่งขึ้นใจ คือ ใส่ใจนึกคิดจนเจนใจ นึกถึงครั้งใด ก็ปรากฏสว่างชัด มองเห็นโล่งตลอดไปทั้งเรื่อง

๕. ทิฏฐิยา สุปฏิวิทธา ขบได้ด้วยทฤษฎี คือ มีความเข้าใจลึกซึ้ง มองเห็นเหตุผลชัดแจ้ง รู้ที่ไปที่มาเหตุผลและความสัมพันธ์เป็นต้น ของเนื้อความและรายละเอียดต่าง ๆ ทั้งส่วนภายใน และที่เกี่ยวโยงกับเรื่องอื่น ๆ ภายนอก ปรุโปร่งไปหมด

(องฺ. ปญฺจก. ๒๒/๘๗/๑๒๘)

ง. ในด้านความสัมพันธ์กับอาจารย์ พึงแสดงเคารพนับถือ ตามหลักปฏิบัติในทิศ ๖ ข้อว่าด้วยทิศ เบื้องขวา คือ

๑. ลุกต้อนรับ แสดงความเคารพ

๒. เข้าไปหา เพื่อบำรุง รับใช้ ปรึกษา ซักถาม รับคำแนะนำ เป็นต้น

๓. ฟังด้วยดี ฟังเป็น รู้จักฟังให้เกิดปัญญา

๔. ปรนนิบัติ ช่วยบริการ

๕. เรียนศิลปวิทยาโดยเคารพ เอาจริงเอาจริงจังถือเป็นกิจสำคัญ

(ที.ปา. ๑๑/๒๐๐/๒๐๓)

๑๘. คนงาน-นายงาน

(ลูกจ้าง-นายจ้าง)

คนที่มาทำกิจการงานร่วมกัน ในฐานะลูกจ้างฝ่ายหนึ่ง และนายจ้างฝ่ายหนึ่ง ควรปฏิบัติต่อกันให้ถูกต้องตามหน้าที่ เพื่อความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และเพื่อให้งานได้ผลดี โดยทำตามหลักปฏิบัติในทิศ ๖ ข้อว่าด้วยทิศเบื้องล่าง ดังนี้

ก. **นายจ้างพึงบำรุงคนรับใช้ และคนงานดังนี้**

๑. จัดการงานให้ทำ ตามความเหมาะสมกับกำลังความสามารถ

๒. ให้ค่าจ้างรางวัลสมควรแก่งานและความเป็นอยู่

๓. จัดสวัสดิการดี มีช่วยรักษาพยาบาลในยามเจ็บไข้ เป็นต้น

๔. ได้ของแปลก ๆ พิเศษมา ก็แบ่งปันให้

๕. ให้มีวันหยุด และพักผ่อนหย่อนใจตามโอกาสอันควร

ข. คนรับใช้และคนงาน อนุเคราะห์นายดังนี้

๑. เริ่มทำงานก่อนนาย

๒. เลิกงานทีหลังนาย

๓. ถือเอาแต่ของที่นายให้

๔. ทำการงานให้เรียบร้อยและดียิ่งขึ้น

๕. นำเกียรติคุณของนายไปเผยแพร่

(ที. ปา. ๑๑/๒๐๓/๒๐๕)

๑๙. คนที่ใกล้ชิดศาสนา

(อุบาสก อุบาสิกา)

พุทธศาสนิกชน มีหลักปฏิบัติ ที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตนกับ พระพุทธศาสนา ดังนี้

ก. ปฏิบัติต่อพระสงฆ์ ตามหลักในทิศ ๖ ข้อว่าด้วยทิศเบื้องบนดังนี้

๑. จะทำสิ่งใด ก็ทำด้วยเมตตา

๒. จะพูดสิ่งใด ก็พูดด้วยเมตตา

๓. จะคิดสิ่งใด ก็คิดด้วยเมตตา

๔. ต้อนรับด้วยความเต็มใจ

๕. อุปถัมภ์ด้วยปัจจัย ๔

(ที. ปา. ๑๑/๒๐๘/๒๐๖)

ข. ทำบุญคือความดีได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่เรียกว่าบุญกริยาวัตถุ (เรื่องที่จัดว่าเป็นการทำบุญ) ซึ่งมี ๓ อย่างคือ

๑. ทานมัย บุญกริยาวัตถุ ทำบุญด้วยการให้ปันสิ่งของ

๒. สีลมัย บุญกิริยาวัตถุ ทำบุญด้วยการรักษาศีล หรือ ประพฤติดีปฏิบัติชอบ

๓. ภาวนามัย บุญกิริยาวัตถุ ทำบุญด้วยการเจริญภาวนา คือ ฝึกอบรมจิตใจให้เจริญด้วยสมาธิ และปัญญา

ค. อีกอย่างหนึ่ง แยกวิธีทำบุญนั้นให้ละเอียดยิ่งขึ้น เป็น ๑๐ วิธี เรียกว่า บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ คือ

๑. ทานมัย ทำบุญด้วยการให้ปันสิ่งของ

๒. สีลมัย ทำบุญด้วยการรักษาศีล หรือประพฤติดี

๓. ภาวนามัย ทำบุญด้วยการเจริญภาวนา คือฝึกอบรมจิตใจให้เจริญงอกงามด้วยสมาธิและปัญญา

๔. อปจายนมัย ทำบุญด้วยการประพฤติสุภาพอ่อนน้อม

๕. ไวยาวัจมัย ทำบุญด้วยการช่วยขวนขวายรับใช้บำเพ็ญประโยชน์

๖. ปัตติทานมัย ทำบุญด้วยการเฉลี่ยส่วนแบ่งความดีให้แก่ผู้อื่น

๗. ปัตตานุโมทนามัย ทำบุญด้วยการพลอยยินดีในความดีของผู้อื่น

๘. ธัมมัสสวนมัย ทำบุญด้วยการฟังธรรมศึกษาหาความรู้

๙. ธัมมเทสนามัย ทำบุญด้วยการสั่งสอนธรรมให้ความรู้

๑๐. ทิฏฐุชุกัมม์ ทำบุญด้วยการทำความเห็นให้ถูกต้อง

(ที.อ. ๓/๒๔๖)

ง. ถ้าจะปฏิบัติให้เคร่งครัดยิ่งขึ้น ถึงขั้นเป็น อุบาสก อุบาสิกา คือ ผู้ใกล้ชิดพระศาสนาอย่างแท้จริง ควรตั้งตนอยู่ในธรรมที่เป็นไปเพื่อความเจริญของอุบาสก เรียกว่า อุบาสกธรรม ๗ ประการ คือ

๑. ไม่ขาดการเยี่ยมเยือนพบปะพระภิกษุ

๒. ไม่ละเลยการฟังธรรม

๓. ศึกษาในอธิศีล คือ ฝึกอบรมตนให้ก้าวหน้าในการปฏิบัติรักษาศีลขั้นสูงขึ้นไป

๔. พรั่งพร้อมด้วยความเลื่อมใส ในพระภิกษุทั้งหลาย ทั้งที่เป็น เถระ นวกะ และปูนกลาง

๕. ฟังธรรมโดยมิใช่จะตั้งใจคอยจ้องจับผิดหาช่องที่จะติเตียน

๖. ไม่แสวงหาทักขิไณยภายนอกหลักคำสอนนี้ คือไม่แสวงหาเขตบุญนอกหลักพระพุทธศาสนา

๗. กระทำความสนับสนุนในพระศาสนานี้เป็นเบื้องต้น คือขวนขวายในการอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนา

(องฺ. สตฺตก. ๒๓/๒๗/๒๖)

จ. อุบาสก อุบาสิกาที่ดี มีคุณสมบัติ ที่เรียกว่าอุบาสกธรรม ๕ ประการคือ

๑. มีศรัทธา

๒. มีศีล

๓. ไม่ถือมงคลตื่นข่าว เชื่อกรรม ไม่เชื่อมงคล มุ่งหวังผลจากการกระทำ มิใช่จากโชคลางหรือสิ่งที่ตื่นกันไปว่าขลังศักดิ์สิทธิ์

๔. ไม่แสวงหาทักขิไณยภายนอกหลักคำสอนนี้

๕. กระทำความสนับสนุนในพระพุทธศาสนานี้เป็นเบื้องต้น

(องฺ. ปญฺจก. ๒๒/๑๗๕/๒๓๐)

๒๐ คนที่สืบต่อพระศาสนา

(พระภิกษุสงฆ์)

พระภิกษุสงฆ์ ซึ่งเป็นบรรพชิตในพระพุทธศาสนา มีหน้าที่ศึกษาปฏิบัติธรรม เผยแผ่คำสอนสืบต่อพระพุทธศาสนา มีคุณธรรมและหลักความประพฤติที่ต้องปฏิบัติมากมาย แต่ในที่นี้จะแสดงไว้เฉพาะหน้าที่สัมพันธ์กับคฤหัสถ์ และข้อเตือนใจในทางความประพฤติปฏิบัติดังต่อไปนี้

ก. พระสงฆ์อนุเคราะห์คฤหัสถ์ตามหลักปฏิบัติในทิศ ๖ ข้อว่าด้วย ทิศเบื้องบน ดังนี้

๑. ห้ามปรามสอนให้เว้นจากความชั่ว

๒. แนะนำสั่งสอนให้ตั้งอยู่ในความดี

๓. อนุเคราะห์ด้วยความปรารถนาดี

๔. ให้ได้ฟังได้รู้สิ่งที่ยังไม่เคยรู้ไม่เคยฟัง

๕. ชี้แจงอธิบายทำสิ่งที่เคยฟังแล้วให้เข้าใจแจ่มแจ้ง

๖. บอกทางสวรรค์วิถีแห่งความสุขความเจริญให้
(ที.ปา. ๑๑/๒๐๔/๒๘๖)

ข. พิจารณาเตือนใจตนเองอยู่เสมอ ตามหลักบัพพชิตอภิณหปัจจเวกขณ์ (ธรรมที่บรรพชิตควรพิจารณาเนือง ๆ) ๑๐ ประการ ดังนี้

๑. เรามีเพศต่างคฤหัสถ์ สลัดแล้วซึ่งฐานะจะมีมานะจู้จี้มือเอาแต่ใจตนไม่ได้

๒. ความเป็นอยู่ของเราเนื่องด้วยผู้อื่น ต้องอาศัยเขาเลี้ยงชีพ ความทำตัวให้เขาเลี้ยงง่าย และบริโภคปัจจัย ๔ โดยพิจารณาความมุ่งหมายและประโยชน์ มิใช่บริโภคด้วยตัณหา

๓. เรามีอากัปกิริยาที่พึงทำเป็นอย่างอื่นต่างจากคฤหัสถ์ อาการกิริยาใด ๆ ของสมณะ เราต้องทำอาการกิริยานั้น ๆ

๔. ตัวเราเองยังติเตียนตัวเราเองโดยศีลไม่ได้อยู่หรือไม่

๕. เพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ผู้เป็นวิญญูชน พิจารณาแล้ว ยังติเตียนเราโดยศีลไม่ได้ อยู่หรือไม่

๖. เราจักต้องถึงความพลัดพรากจากของรักของชอบใจไปทั้งสิ้น

๗. เรามีกรรมเป็นของตน เราทำกรรมใด ดีก็ตาม ชั่วก็ตาม จักต้องเป็นทายาทของกรรมนั้น

๘. วันคืนล่วงไป ๆ บัดนี้เราทำอะไรอยู่

๙. เรายินดีในที่สงัดอยู่หรือไม่

๑๐. คุณวิเศษยิ่งกว่ามนุษย์สามัญที่เราบรรลุแล้ว มีอยู่หรือไม่ ที่จะให้เราเป็นผู้ไม่เก้อเขิน เมื่อถูกเพื่อนบรรพชิตถาม ในกาลภายหลัง.

(องฺ. ทสก. ๒๔/๘๘/๗๑)

๒๑. คนถึงธรรม

(ผู้หมดกิเลส)

หยาดน้ำไม่ติดใบบัว วารีไม่ติดปทุม ฉันใดมุนีย่อมไม่ติดในรูปที่เห็น ในเสียงที่ได้ยิน และในอารมณ์ที่ได้รับรู้ ฉันนั้น

ผู้ถึงธรรม ไม่เศร้าโศกถึงสิ่งที่ล่วงแล้ว ไม่ฝันเพ้อถึงสิ่งที่ยังไม่มาถึง ดำรงอยู่ด้วยสิ่งที่เป็นปัจจุบันฉะนั้น ผิวพรรณจึงผ่องใส

ส่วนชนทั้งหลายผู้ยังอ่อนปัญญา เฝ้าแต่ฝันเพ้อถึงสิ่งที่ยังไม่มาถึง และหวนละห้อยถึงความหลังอันล่วงแล้ว จึงซูบซีดหม่นหมอง เสมือนต้นอ้อสด ที่เขาถอนทิ้งไว้กลางแสงแดด

(สํ. ส. ๑๕/๒๒/๗)

ผู้ใดไม่มีกิเลสเป็นเหตุคอยกังวลว่า นี้ของเรา นี้ของคนอื่น ผู้นั้นไม่ต้องเผชิญกับเจ้าตัว "ของข้า" จึงไม่เศร้าโศกว่าของเราไม่มี เขาไม่กระวนกระวาย ไม่ติดข้อง

ไม่หวั่นไหว เป็นผู้สม่ำเสมอในที่ทั้งปวง เมื่อเขาไม่หวั่นไหว มีความรู้แจ้งชัด จึงปราศจากความรู้สึกปรุงแต่งใด ๆ เขาเลิกรำพึงรำพันหมดแล้ว จึงมองเห็นแต่ความปลอดโปร่งในที่ทุกสถาน

(ขุ.สุ. ๒๕/๔๒๒/๕๑๘)

ผู้ถึงธรรมดับกิเลสเสียได้ อยู่สบายทุกเวลา ผู้ใดไม่ติดอยู่ในกามทั้งหลาย เขาจะเย็นสบาย ไม่มีที่ให้กิเลสตั้งตัวได้ ตัดความติดข้องเสียให้หมด กำจัดความกระวนกระวายในหทัยเสียให้ได้ ได้หยุดพักแล้ว จึงถึงความสงบใจ อยู่สบาย

(องฺ. ติก. ๒๕/๔๒๒/๑๗๕)

ถาม: นี่แน่ะพระ! ท่านไม่มีทุกข์บ้างหรือ ท่านไม่มีความสนุกบ้างหรือ ท่านนั่งอยู่คนเดียวไม่เบื่อหน่ายหรือ?

ตอบ: นี่แน่ะท่านผู้ยิ่งใหญ่! ข้าพเจ้าไม่มีความทุกข์หรอก ความสนุกข้าพเจ้าก็ไม่มี ถึงข้าพเจ้าจะนั่งอยู่คนเดียว ก็หามีความเบื่อหน่ายไม่

ถาม: นี่แน่ะพระ! ทำอย่างไร ท่านจึงไม่มีทุกข์ ทำอย่างไร ท่านจึงไม่มีความสนุก ทำอย่างไรท่านนั่งคนเดียว จึงไม่หงอยเหงาเบื่อหน่าย

ตอบ: คนมีทุกข์นั่นแหละ จึงมีความสนุก คนมีความสนุกนั่นแหละ จึงมีความทุกข์ พระไม่มีทั้งสนุก ไม่มีทั้งทุกข์ เรื่องเป็นอย่างนี้จงเข้าใจเถิดนะท่าน

(สํ.ส. ๑๕/๒๖๕/๗๖)

ความวุ่นวายหงุดหงิด ย่อมไม่มีในใจของพระอริยะผู้ผ่านพ้นไปแล้วจากการที่จะได้เป็น จะไม่ได้เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ท่านปราศจากภัย มีแต่สุข ไม่มีโศก แม้แต่เทวดาก็ไม่สามารถมองเห็นท่าน

(ขุ.อุ. ๒๕/๖๕/๑๐๑)

ผู้ถึงธรรมไม่มีกิจ เพราะผู้ถึงธรรมทำกิจเสร็จแล้ว คนว่ายน้ำยังหาที่หยั่งไม่ได้ ตราบใด ก็ต้องเอาตัวกระเสือกกระสนไปจนเต็มที่ ตราบนั้น แต่พอหาที่หยั่งพบ ขึ้นยืนบนบกได้แล้ว ก็ไม่ต้องพยายาม เพราะเขาข้ามถึงฝั่งเสร็จแล้ว

(สํ..ส. ๑๕/๒๓๑/๖๕)

ยังเป็นอยู่ก็ไม่เดือดร้อน เวลาจะตายก็ไม่เศร้าโศก ถ้าเป็นปราชญ์ มองเห็นที่หมายแล้วไซร้ ถึงอยู่ท่ามกลางโลกที่โศก ก็หาโศกไม่

(ขุ. ธ. ๒๕/๑๐๘/๑๔๒)

คาเม วา ยทิ วารญฺเญ นินฺเน วา ยทิ วา ถเล
ยตฺถ อรหนฺโต วิหรนฺติ ตํ ภูมิรามเณยฺยกํ

ไม่ว่าบ้าน ไม่ว่าป่า ไม่ว่าที่ลุ่ม หรือที่ดอน
ท่านผู้ไกลกิเลสอยู่ที่ไหน ที่นั้นไซร้เป็นภูมิสถาน
อันรื่นรมย์

(ขุ.อุ. ๒๕/๑๘/๒๘)

น ปเรสํ วิโลมานิ　　　　น ปเรสํ กตากตํ
อตฺตโนว อตฺตโนว อเวกฺเขยฺย　　กตานิ อกตานิ จ

ไม่ควรใส่ใจคำแสลงหูของผู้อื่น ไม่ควรแส่มองธุระที่เขาทำและยังไม่ทำ ควรตั้งใจตรวจตราธุระของตนนี่แหละทั้งที่ทำแล้วและยังไม่ทำ

(ขุ.ธ. ๒๕/๑๔/๒๑)

พิมพ์ที่มงคลการพิมพ์ 101 ถนนตานี บางลำภู กรุงเทพมหานคร โทร. 2829656
นางจำรัส ฮ่องจริต ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา พ.ศ. 2520

ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงแด่ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพนับถือทุกท่าน ทั้งญาติพี่น้อง และมิตรสหายที่ได้กรุณาช่วยเหลือและให้เกียรติมาร่วมบำเพ็ญกุศล ตลอดจนการฌาปนกิจศพของ นายยกทั่ง ตระกูลฉวี ในครั้งนี้ไว้ ณ. โอกาสนี้ด้วย

หากมีสิ่งใดขาดตกบกพร่อง เพราะรู้เท่าไม่ถึงการณ์ก็กราบขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย

ภรรยา บุตร ธิดา